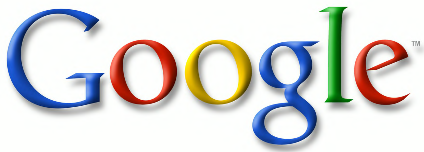
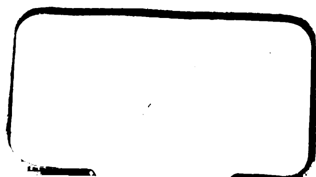

ANDOVER-HARVARD LIBRARY
AH 5UUX $

HIERONYMUS
ANDOVER-HARVARD
THEOLOGICAL LIBRARY

HIERONYMUS
ANDOVER-HARVARD
THEOLOGICAL LIBRARY

Joachim Rönnow,

udvalgt Biskop til Roeskilde.

Et Bidrag til Oplysning af Fædrenelandets Historie i Reformations-Tiden.

Ved

Hans Knudsen,

Copiist ved det Kongelige Geheime-Archiv.

Kjøbenhavn.
Paa den Gyldendalske Boghandlings Forlag.
Trykt hos Directeur Jens Hostrup Schultz,
Kongelig og Universitets-Bogtrykker.

1840.

Deres Majestæt

Kong Christian den Ottende

allerunderdanigst

tilegnet.

Fortale.

Titelen og Indholdslisten kunde maaskee tilstrækkelig sige Læseren, hvad han har at vente af dette Skrift. Imidlertid vil det neppe være afveien, om jeg her tilføjer, at det, efter min Formening, er udførlige Details og en nøjeprøvende Critik, der giver det Slags Skrifter, hvortil det nærværende hører, deres Værd, og at jeg derfor af alle Kræfter har lagt Vind paa begge Dele. Om jeg har været heldig eller ikke, vil den kyndige Læser bedst kunne bedømme; dog smigrer jeg mig med det Haab, at de mange hidtil ukjendte og ubenyttede Brevskaber, der her for første Gang offentliggjøres, deels i Udtog deels i fuldstændige Aftryk, ville berede min lille Bog en gunstig Modtagelse.

Et Par Breve af Vigtighed, tilligemed en Fortegnelse over Roeskilde Stifts Slotte og Gods fra Aar 1536, hvilke jeg først lærte at kjende efterat den største Deel af Bogen var færdig fra Pressen, ere benyttede eller fuldstændig aftrykte i 2det og 4de Tillæg. Disse Breve lære os, at Grunden, hvorfor

Rønnow ikke kunde erholde pavelig Confirmation, var den, at Paven havde givet Roeskilde Stift til den landsflygtige Lundske Erkebiskop Johan Wes[...] — en hidtil ubekjendt Omstændighed —; og Forteg[...]sen over Stiftets Gods maa herefter træde istedenfo[r] den alt for upaalidelige Hvitfeldtske, hvormed man hidtil har maattet lade sig nøie.

Til Slutning kan jeg ikke undlade offentlig at bevidne min Forlægger, Hr. Cancelliraad Deichmann, min Taknemlighed for den forekommende Beredvillighed, hvormed han overtog Skriftets Udgivelse, uden Hensyn til det deraf flydende visse Pengetab.

H. Knudsen.

Indhold.

Bilag.

Tillæg.

Den Slægt, hvortil Jacob Rønnow hørte — den Mand, som disse Blade skulle gjøre os nøjere bekjendte med, — Rønnowernes Slægt er ældgammel, og dens Ophav skjuler sig i Fortidens Mørke. Det er derfor kun Gisninger, Genealogerne have at støtte sig paa, naar de antage den Rønnowske Slægt for et Skud fra det store Rantzowske Stamtræ [1]). Beviisligere er det, at denne Slægt fra det 13de Aarhundredes Midte havde hjemme i Holsteen. Der finde vi nemlig allerede 1238 og 1249 de to Brødre Marqvard og Barthold af Rennowe, og 1300 og senere Diderik, der var „Cellarius" i Reinefeld Kloster, samt Ridderne Johannes og Barthold, den sidste med Tilnavnet „Longus" [2]). Disse tvende sidste ere formodentlig de

[1]) Jfr. Pontoppidan, Annall. eccles. Dan. diplomat. Tom. II. p. 428: „einige muthmassen aus dem Wappen sowohl als aus dem Nahmen, daß die Rönnowen und Rantzowen eines Ursprungs gewesen." Denne Gisning, der nok findes fremsat først af Peder Dyrskjøt, er imidlertid ikke saa ganske løs, eftersom den er bygget paa det Lignende i begge disse Slægters Navne og Skjoldmærker; men paa den anden Side kan man heller ikke nægte, at en saadan Lighed gjerne kan være tilfældig.

[2]) *Cornelii Hamsfort* Series Episcoporum Othiniensium, i *Langebek*, Scriptor. Rerum Danic. Tom. VII. p. 237; Danske Adels-Lexicon II. 117.

samme som Ridderne Johan af Rønnow og Berthold af Rønnow, der forekomme 1307 blandt Forloverne for Overholdelsen af en dengang af Grev Geert af Holsteen indgaaet Tractat [1]). 1318 synes Marqvard Rønnow at have staaet i den jydske Hertug Erik den Tredies Tjeneste [2]). Omtrent 1350 levede Germer (eller Jaromarus), Johannes og Gerhard (Rønnow) [3]). 1365 nævnes Væbnerne Johan Rønnow kaldet Groper og Claus Rønnow blandt Forloverne for de holsteenske Grever Henrik og Claus i et mellem disse og Kong Valdemar Atterdag indgaaet Forliig [4]). Mod Slutningen af det 14de Aarhundrede synes allerede enkelte Medlemmer af Slægten at have opholdt sig i Danmark. I Aaret 1389 findes nemlig Jonnekinus (eller som han i sit Segl kaldes: Hennekinus) Rennow, tilligemed Flere, at have udstedt og forsegler et Thingsvidne fra Baagherreds Thing i Fyen [5]). 1392 forseglede Hr. Niclaus Kerl, Ridder, en Qvittering, som Hr. Benedict Aleueldt, paa sin Broders, Johan Ahleueldts, Enkes og Børns Vegne, gav Dronning Margrete for Nübel (Nybølle) Birk paa Lolland [6]); og

1) Hvitfeldt, Danmarks Riges Krønike, S. 337.
2) Hvitfeldt, S. 402.
3) Hamsfort, l. c. p. 237 (cfr. Dänische Bibliothek, 9tes Stück, S. 442).
4) Hvitfeldt, S. 537.
5) Hans Segl har denne Indskrift: S. HENNEKINI RENOVVE . . . . . (Klevenfeldts Sigilsamling).
6) Hans ved Qvitteringen hængende Segl har Indskriften: S. KERLE RŒNNOWEN (Klevenfeldts Sigilsamling).

det er den samme, der 1394 kaldes „Nicholaus Keerl alias dictus Rynnow, miles, i et Brev [1]), hvorved han tilkjendegjør et Pantebrev, som Hr. Johannes Andersen, Ridder, havde givet ham paa noget Gods i Fyen. En anden, som det synes, fra denne forskjellig Clauwes Kierl, Ridder, har 1392 været nærværende ved Fredsunderhandlingerne i Vordingborg mellem Dronning Margrete og Fyrsterne af Slesvig og Holsteen, og forseglet den der oprettede Tractat (paa Fyrsternes Side) [2]). 1403 have Hr. Timme Rønnow og Hr. Ejler Rønnow svoret Kong Erik af Pommern Huldskab og Mandskab, efterat han var bleven udvalgt til Hertugdømmet Slesvigs Forsvarer og Formynder [3]), og Ejler fik Forlehninger af denne i Holsteen (Slesvig) [4]). 1409 forlode desuagtet baade Ejler og Timme Rønnow, der da forekomme blandt Enke-Hertuginde Elisabeths Raader, det danske Partie og sloge sig til det holsteenske [5]). Men Aar 1414 forlode Hr. Ejler og

---

[1]) Dette Brev er dat.: Erræ, dominica qua cantatur officium Letare Jherusalem, ○: d. 29de Marts. (Klevenfeldts Sigilsamling).

[2]) Hos Hvitfeldt, S. 592, kaldes han vel Nicolaus Kerle (saaledes ogsaa i det af Hvitfeldt benyttede Exemplar af Tractaten); men i et andet Exemplar paa Pergament skrives han Clauwes Kierl, og hans Segl, der er forskjelligt fra den foregaaendes, har den Omskrift: S. dni. nicolai. renoui. militis. (Klevenfeldts Sigilsamling).

[3]) Sammest. S. 624.

[4]) Sammesteds.

[5]) Sammest. S. 632.

Thønne Rønnow, tilligemed Hr. Erik Krummedige og flere holsteenske Adelige, Hertugindens Partie og traadte over til Kong Eriks, hvorfor Kongen belønnede dem med Forlehninger. „Og dette" — siger Hvitfeldt [1]) — „var disse Slægters Tilkomst i disse Lande." Vi finde ogsaa, at begge disse Rønnower siden i Aaret 1421, tilligemed mange andre Danske, have afgivet et Vidnesbyrd, til Fordeel for Kong Erik, om Hertugdømmets Forhold til Danmark [2]). Ligeledes sees Ejler 1423 at have været paa det kongelige Partie [3]). I Slaget ved Immervad 1420 faldt Antonius Rønnow [4]). Erik Eilersen Rønnow af Sapte, Ridder, har 1419, tilligemed mange danske og svenske Prælater og Riddere, beseglet et Forbund mellem Kongerne af Danmark og Polen [5]). 1422 blev Hr. Tønne Rønnow (maaskee den samme, som ovenfor kaldes Timme) dræbt tilligemed endeel Danske ved et Angreb paa Lille-

---

[1]) Anf. St. S. 662. Dette Hvitfeldts Angivende maa imidlertid, hvad Rønnowerne angaaer, ikke tages lige efter Ordene; thi der havde jo — som ovenfor er viist — været Rønnower her i Landet tilforn; men ved ingen af dem var Slægten, saa vidt man veed, bleven forplantet. Meningen af Hvitfeldts Ord maa da, med Hensyn paa Ejler og Thønne Rønnow, være den, at de danske Rønnower nedstamme enten fra dem begge eller fra een af dem.

[2]) Sammest. S. 682.

[3]) Scriptor. Rer. Danicar. Tom. VII. p 270.

[4]) Hvitfeldt, anf. St. S. 681.

[5]) Sammest. S. 678.

Tønder [1]). 1423 var Ejler Rønnow Høvedsmand paa Lundenæs Slot [2]), som han endnu skal have havt 1442 [3]). 1425 finde vi Erik Nielsen Rønnow, Ridder, i det danske Rigsraad [4]). Vi kjende imidlertid intet nærmere til de Foranførtes indbyrdes Slægtskabsforhold og finde heller ingen Underretning om, ved hvem af dem Slægten er bleven forplantet i Danmark. Støtte vi os imidlertid paa Hvitfeldts ovenanførte Ord og den derover givne Forklaring, saa ville vi maaskee finde det sandsynligt, at Stifteren af Slægtens danske Linie er den 1414 i Danmark indkomne Tønne Rønnow og ikke den samtidig med ham indvandrede Ejler. Alle de danske Rønnower nedstamme nemlig fra Marqvard Rønnow, hvilken efter det Foregaaende maa antages for en Søn af enten Ejler eller Tønne. Men at nu Tønne, snarere end Ejler, har været hans Fader, slutte vi deraf, at ingen af Marqvards Sønner bar Navnet Ejler, men at derimod den ældste af dem hedte Tønne; thi det var jo paa hiin Tid en temmelig almindelig Skik, at Farfaderens Navn gik over paa hans førstefødte Sønnesøn. Dette er imidlertid ikkun Gisning. Vi ville derfor hellere med Sandvig sige, at Stamfaderen for alle de Danske Rønnower var **Marqvard Rønnow** [5]), hvis Hu-

---

1) Sammest. S, 685.
2) Sammest. S, 694.
3) Ifølge en haandskreven Slægtebog.
4) Hvitfeldt, S. 713.
5) For det nu følgende Slægtregister benyttedes: Sandvigs Stamtavle over Slægten (i det Kongl. Danske

strue var Margarete eller Anna von der Wisch. De havde følgende Børn: 1) Karen, gift med Thimme Nielsen Rosenkrands; 2) Mette († ugift?); 3) Timme eller Tønne [1]); og 4) Claus. Den sidstes Afkom forbigaaes her indtil vi ere blevne bekjendte med hans ældre Broder Tønnes.

Tønne Rønnow var gift med Margrete, Hr. Henrik Sigmars (eller Sigmoes) Datter, og havde med hende en Datter, Anna, gift med Verner (Tønne?) Parsberg, og en Søn, Corfitz.

Denne Corfitz Rønnow [2]) var tvende Gange

Selskabs Archiv); Klevenfeldts genealogiske Samlinger, med de dertil hørende Documenter (i det Kongl. Geheime-Archiv); Anders Samsings haandskrevne Theatrum nobilitatis Daniæ (sammesteds); og den i Danske Adels-Lexicon (Fortalen, Side XXIV.-XXV.) omtalte Slægtebog (paa det store Kongl. Bibliothek), foruden nogle andre mindre betydelige, haandskrevne Slægtebøger.

1) Det er allene Sandvig, der anfører Tønne Rønnow og hans to foran nævnte Søstre som Marqvard Rønnows Børn; de gamle Slægtregistre tillægge ham blot den eneste Søn Claus. Men da disse Slægtregistre, især i den ældre Tid, aabenbar ere ufuldstændige, er deres Taushed ikke egentlig stridende mod Sandvigs Angivende, der vistnok har havt antagelig Hjemmel for sig.

2) Han ejede Faarevejle paa Langeland, var Ridder, Rigsraad, Dronning Dorotheas Hofmester, og omtales som saadan i Breve af Aarene 1461, 1462 og 1468; han havde Jungshoved Slot i Sjelland i Pant af Kong Hans. I Aaret 1494 nævnes hans Efter-

gift: første Gang med Ellen Gyldenstjerne, en Datter af Hr. Henrik Gyldenstjerne og Anne Munk; anden Gang med Birgitte, Jacob Flemmings Datter. Hans Børn af første Ægteskab vare: Ida, gift med Peder Nielsen Thott, Tønne [1]), og Margrete [2]), gift med Anders Staverskov; af andet Ægteskab: Anne, gift med Erik Hardenberg til Hvedholm; Ellen eller Elline, gift med Claus Aagesen Thott til Hjuleberg, og Inger, gift med Hr. Hans Bilde.

Marqvard Rønnows og Margrete (Anna) von der Wisches anden Søn Claus [3]) var to Gange gift:

---

leverske, Berette Jochimsdatter, saavelsom hans Datter Ingerd, (i et Brev, som er udstedt i Kallundborg, St. Barnabæ Dag); han maa altsaa dengang have været død; (Klevenfeldts geneal. Saml.).

[1]) A. 1472 stod Skifte efter Fru Johanne af Bemmetoft imellem Hr. Axel Lagesſen, Hr. Corfitz Rønnow, Lave Broch og Tønne Rønnow. 1476 udlagde Hr. Corfitz Rønnow til sin Søn Tønne R. to Gaarde i Thors og een i Vivede; (Klevenf. efter Diplomer).

[2]) „Margrete Corfitzdatter, Hr. Anders Staverskofs Efterleverske, nævnes at have været Enke 1507 og da „at have overladt Hr. Hans Bilde en Gaard i Hverlös i Fars Herred, som hun havde arvet efter sin „Fader Hr. Corfitz Rønnow, og han havde faaet „paa Skifte 1472." (Klevenf. efter et Dipl. 1541).

[3]) Claus Rønnow findes første Gang omtalt 1435, (Hvitf. S. 790); d. 23 Junii 1439 har han tilligemed Rigsraadet opsagt Erik af Pommern Huldskab og Troskab (Hvitfeldt, S. 809, hvor Datum dog bør rettes til *vigilia S. Johannis* Bapt. nativ.; see Langebeks Afſkr. i Diplomatar. Langeb.). Dengang har han sikkert væ-

første Gang med Kirsten Gyldenstjerne, og Børnene

ret Medlem af Rigsraadet, endskjøndt han endnu kun var Vœbner; thi faa Dage efter benœvnes han Rigsraad i den med Hertug Adolph af Slesvig, d. 2 Julii 1439, afsluttede Tractat, hvori han, som en a: Rigsraadets Fuldmœgtige, havde Deel (Jahns Unionshistorie, S. 509 ff.). Ogsaa er det uden Tvivl vqr Claus Rønnow, der hos Hvitfeldt kaldes saavel Claus Nielsen Rønnow (S. 825), som Niels Rønnow (S. 831): Urigtigheder, hvortil hans latinske Benœvnelse, Nicolaus, rimeligviis har givet Anledning; medmindre Hvitfeldt paa egen Haand har føjet Rønnow til Claus Nielsens Navn, og denne er en fra Claus Rønnow forskjellig Mand. (En saadan Vilkaarlighed af Hvitfeldt er ikke ganske usœdvanlig; see til Ex. Capitain Jahn's Bemœrkninger i Nye Danske Magazin VI. 4.). 1452 skal Claus Rønnow ifølge Hvitfeldt (Kong Christian Is Historie, S. 32) have vœret „Rigens Hofmester i Danmark"; men her kan man have Grund til at betvivle, om ikke denne Titel er urigtig givet ham istedenfor Marskens. Aaret efter (og siden lige til hans Død) var han i det mindste Marsk (Hvitfeldt, anf. St., S. 37. 41.). Videre om ham s. „Efterretninger om Hr. Claus Rønnow Rigets Marsk, som døde 1486;" i Danske Magazin III. 321-331. — Han ejede Hvidkilde i Fyen og døde i Aaret 1486; begraven i St. Hans Kirke i Odense, hvor det over ham satte Monument endnu findes med følgende Indskrift: Anno Domini MCDLXXX sexto obiit strenuus miles Claus Rönnov, Marskalkus regis Daniæ; hic sepultus, unacum uxore sua Domina Cristina perdilecta, quorum animæ pace requiescant (C. P. Müller, Om St. Hans Kloster i Odense. Odense

af dette Ægteskab vare en Søn, Carl [1]), og en Dat=

1831. 8vo. S. 36=37. Istedenfor Daniæ synes imid=lertid at burde læses Daciæ, ligesom der foran pace vistnok bør sættes in. Saaledes har i det mindste Niels v. Haven, Professor design. ved Gymnasiet i Odense, læst denne Indskrift, ifølge nogle utrykte Efterretninger om adskillige fyenske Oldsager). Grun=den, hvorfor ikkun Claus Rønnows første Hustrue omtales i denne Gravskrift, er vel den, at dette Mindesmærke egentlig er rejst over hende af Claus Rønnow selv, som da har ladet Plads staae aaben til sit eget Dødsaar — sligt skeete ikke sjeldent —. At han var to Gange gift, er aldeles vist; thi i et af Claus R. selv udstedt Brev (dat. St. Peders og Povels Dag 1472) nævnes hans (anden) Hustrue Birgitte Christierns=Datter, med hvilken han synes at have levet i Ægteskab allerede 1454, da han „uden Tvivl" i dette Aar havde en Proces om hen=des Morgengave, som han paa hendes Vegne fordrede, skjøndt hun var gaaen fra Arv og Gjeld efter hendes første Mand — Ture Turesen Bjelke — (Klevenfeldt). Ja man skulde let ved første Øjekast falde paa, at han maatte have været trende Gange gift, naar man læser et af Klevenfeldt udskrevet Sted af „Excerpta *Hamsford.*", saa lydende: Ao. 1464, die ♂ post Dominicam Miser. (Claus Rönnov) pro salute animarum parentum, conjugum Christinæ, Birgittæ et Mettæ, et liberorum viventium et mortuorum, anniversaria sacra constituit, exstructo Otthoniæ sacello duplici, additis redditibus. Men 1464 levede jo endnu Birgitte, der dog, efter den Orden, Hams=fort anfører Hustruerne i, maatte have været død før Rønnow kunde have ægtet Mette. Sagen bliver altsaa i det mindste yderst tvivlsom.

[1]) Han var 1465 Provst (C. P. Müller, anf. Skr.,

ter, Drude, der blev gift med Claus Krummedige; anden Gang med Birgitte Stormvasa, en Datter af Christiern Nielsen af Bjørnøe, og med denne Hustrue havde han tre Sønner: Antonius, Corfitz [1]) og Marqvard, og en Datter, Margrete, der blev gift med Steen Basse Bilde.

Af disse Sønner var Marqvard Rønnow [2]) den eneste, som forplantede Slægten. Han var gift med Mette Hardenberg [3]) og havde følgende Børn:

S. 18.), blev 1474 Biskop i Odense og døde 1501. Videre om ham s. Hvitfeldts Bispekrønike S. 43, Hamsfort, Scr. episc. Othin., l. c., Pontoppidan, Annall. eccl. Dan. II. 435-37.

[1]) Det maa imidlertid bemærkes, at allene Hamsfort (Scr. Episc. Othin. i Dän. Bibl. IX. 444) tillægger Claus Rønnow de to Sønner Corfitz og Antonius.

[2]) Marqvard Rønnow var Ridder og Rigsraad, og ejede Hvidkilde. Paa det Tog, Kong Hans gjorde ind i Sverrig 1497, blev Hr. Marqvard Rønnow beskikket til at føre Hovedbanneret (Hvitfeldt, K. Hans's Hist. S. 126). Ligeledes var han Aar 1500 med i Ditmarsken, hvor han dog ikke faldt, som Hvitfeldt beretter (anf. St., S. 170); thi at han levede endnu 1503, sees af et Diplom af dette Aar, hvori han kaldes Embedsmand paa Rafnsborg (Klevenfeldts Saml.; jfr. P. Rhode, Samlinger til Laalands og Falsters Historie, I. 54). At han kom i heftig Strid med Bisskop Jens Andersen Beldenak af Odense, og af denne blev skjeldet for en Kjetter og sat i Band af ham, hvilket siden kom Bispen saa dyrt til at staae, er saa bekjendt en Sag, at det her blot behøver at berøres.

[3]) Hun angives af Hamsfort (anf. St.) og Anders

1) Jacob eller, som han siden kaldte sig, Joachim, om hvem der i det Følgende skal handles udførligere; 2) Christian, der faldt i Sverrig 1518 eller 1520 [1]); 3) Ejler; 4) Anna [2]), gift med Johan Urne til

Breddal Vædle („Liigprædicken, Af Mose Første Bogs, 23. Cap: Om Saræ Død oc Begraffuelse i Hebron, fremsæt udi Erlig Velbyrdig oc Salige Fru Anne Rønnows til Huidkielde, hendes Liigs hederlig Nedsettelse i Fløystrup Kircke i Fyn: Fredagen som vaar den 30. Junii, Anno 1609." Kbhvn. 1610. 8. Fol. 16=17) at have været en Datter af Erik Hardenberg til Hvedholm, hvis Hustrue, Anne Rønnow, var en Sønnedatter af Marqvards Farbroder Tønne. (Dette Slægtskabsforhold mellem Marqvard og hans Hustrue er det vist, der har givet Beldenak Anledning til at beskylde ham for Kjetterie, hvorved i hiin Tid sædvanlig forstodes Blodskam i allervideste Betydning efter den kanoniske Ret). Efter adskillige Slægtebøger var hun derimod en Datter af Jacob Hardenberg til Løjsmose. 1528 levede hun endnu, da Biskop Jens Andersen Beldenak, St. Knud Konges Dag, blev tilfundet at betale hende og hendes Børn 100 Rh. Gylden og 1500 Mark Danske Penge, eller aftræde Pederstrup Bye og Ringsted-Gaard til dem (Hvitfeldt, K. Fred. Is Hist. S. 164 ff.). Om hun derimod levede endnu 1530, da den endelige Dom faldt i denne langvarige Sag mod Beldenak, hvorved denne blev gjort til „Mindremand," (Pontoppidan Annall. II. 851=53), er ikke aldeles klart.

[1]) See Hvitfeldt, K. Chr. IIs Hist. S. 89; isr. Hamsfort, Ser. Ep. Othon., i Dan. Bibl. IX. 443.

[2]) Om et over hende og hendes Ægtefælle oprettet Monument giver Klevenfeldt i sine geneal. Samlin-

Nyegard; og 5) Birgitte, gift med Knud Bilde til Kjersgaard.

---

ger følgende Beretning: „Udi Langaa Kirke udi „Fyen findes en Steen med en Mands og en Qvin„des Positurer udhugne, og over dem det Aarstal „1543. I de fire Hjørner findes fire adelige Vaab„ner: over Mandens Hoved **Johan Urnes vap.**; „under hans Fødder **Krumstrups vap.**; over hendes „Hoved **Fru Anna Rönnows vap.**; Under hendes „Fødder **Hardenbergs vap.** Runden om disse Vers:

Strenuus hic miles, præclaro stemmate natus,
Conditus hoc tumulo, magnus in orbe fuit.
Hic, si fata sinunt, sua conjux *Anna* quiescit,
***Rönno* cognomen cui genitor dederat.**

„Man seer," tilføjer Klevenfeldt, „at denne Liigsteen, „om Aarstallet ellers er rigtig anført, er lagt i „Vedkommendes Levetid, som ikke er nyt." (Herved kan dog bemærkes, at Johan Urne var død 1537, ifølge en Dom af dette Aar). Fru Anne Rønnows Ægtefælle Hr. Johan Urne (Ridder, Rigsraad, Hovedsmand paa Kjøbenhavns Slot), der var en Broder til Biskop Lage Urne, havde i sin Tid taget en Deel af dennes Efterladenskab til sig; hans Medarvinger meente, at det var mere, end der med Rette kunde tilkomme ham, og de paaførte hans Enke flere Processer i den Anledning, af hvilke der igjen fulgte mange Ubehageligheder for hende. Klevenfeldt har herom (efter „Rigens Dombog for Aarene 1547-59") Følgende: „Denne velbaarne Frue har været en be„synderlig Madame, og omtrent af lige Calibre med „Fru Birgitte Olufsdatter i Hammerstad" (Klevenfeldt sigter her til en Beskyldning mod Anne Rønnow ang. bedragelig Omgang med Breve og Segl,

Den tredie af disse Søskende, Ejler Rønnow [1])

som findes fremført mod hende i en Dom af Aar 1554); „og havde den gode ærbare Hr. Mogens Gyl„denstjerne sagt hende i Kongens egen Nærværelse, „at han ikke vidste, om hun var den Qvinde, „som han burde meget at svare, over hvilke Ord „hun fandt sig fornærmet og stævnede ham derfor „til Herredagen. Men Hr. Mogens Gyldenstjerne „appellerede til Rigens Raad, om det dem ikke var „bekjendt, at Fru Anne forhen havde været sigtet „af Hr. Knud Urnes Arvinger som den, der i hen„des Mands Tid havde faaet mere af Bisskop Lage „Urnes Gods, end dem med Rette tilkom, hvis Aar„sag hun var bleven tildømt at give sin Løg og „Børn efter Loven, hvilket hun ikke havde fuldbre„vet, men optinget med de Urner for 1000 Gylden. „Og da Rigens Raad bekræftede denne Sandhed, saa „blev Hr. Mogens Gyldenstjerne kjendt, ikke at „have gjort hende Uret, samt for sine Ord anger„løs at være." (Denne Dom er affagt i Kjøbenhavn, 17 Junii — den Onsdag næst efter Viti Modesti — 1551).

[1]) Han findes første Gang omtalt i Historien ved Aar 1519, da han ifølge Hvitfeldt (K. Christian IIs Hist. S. 108) „tjente udi Kong Ludvigs" (Ludv. XII. af Frankrige) „Gaard", og fulgde som Tolk med de Hjelpetropper, som den franske Konge dengang sendte Kong Christian den Anden. Det maa her bemærkes, at Kong Ludvig XII. døde d. 1 Jan. 1515 og at Frants I. regjerede Frankerig fra denne Tid af. Denne maa det altsaa være, som sendte Hjelpetropperne. Har Ejler Rønnow virkelig tjent ved Ludvig XIIs og ikke ved Frants Is Hof, maa han saaledes være kommen til Frankerig senest i Aaret 1514).

var gift med Anna Krabbe [1]), en Datter af Rigsmarsken Tyge Krabbe, og havde følgende Børn: 1) Marqvard (eller Marcus) [2]); 2) Niels [3]); 3) Tyge

En Slægtebog tilføjer herved, at hans Broder Jacob kom og af Frankerig til samme Tid. Disse to Brødre have da rimeligviis fulgdes ad udenlands, formodentlig nogle Aar tilforn. 1529, Torsdagen efter S. Botulphi Abbeds Dag gav K. Frederik I. Ejler Rønnow og efterfølgende Ejere af Hvidkilde Egense Kirke i Fyen, tilligemed Præsentationsret til samme (Regist. over alle Lande Nr. 3, Fol. 137). Han kaldes Embedsmand til Næsbyhoveds Lehn i Rigens Dombog A. 1545, og døde 1563 (Klevenfeldts Saml., jfr. næste Anm.). Ved sin Død var han Ridder, Rigsraad og Ejer af Hvidkilde. I sin Tid havde han været Hofmester hos K. Frederik II. i dennes Ungdom; see Vædles oven cit. Liigtale, Fol. 16.

1) Hun døde i Aaret 1543, og er begraven i Egense Kirke i Fyen, hvor der foran Alteret findes (eller har været) en Liigsteen med hendes og hendes Mands Billeder og følgende Indskrift: „Gloriæ Rex Christe „Veni cum pace. Anno 15.. Starf der Ehrnfeste „und gestrenge Her Eller Ronnou her Marqvordes „sone. Anno 1543 starf Fr. Anna Ronnou hr. „Tyge Krabben Docter her begraven mit deren Erer „beider Kinder, den ghot gnadich sie."

2) Om ham see Krag og Stephanius, Chr. IIIs Hist. I. S. 365-66, jfr. med Supplementet S. 117-18. Han faldt i Ditmarsken 1559 (Klevenf.).

3) Han skal have været Rigsraad, og han døde (34 Aar gammel?) ugift, i samme Aar som Faderen (1563), dog før denne (Klevenf. og Sandvig).

(døde som Barn); 4) Mette [1]), gift med Jacob Beffert til Brolykke; 5) Birgitte [2]), gift mod Henning Qvitzov til Sandager; 6) Margrete, Abbedisse i Mariboe Kloster [3]); 7) Karen [4]), gift med Jens Bilde; 8) Anna [5]), gift med Erik Hardenberg til Mattrup.

---

[1]) Hun var født 1533 paa „Salt Slot" i Sjelland; (Klevenf.)

[2]) Hun ejede „uden Tvivl" Lykkesholm og døde, „uden Tvivl sammesteds," Søndagen d. 2 Aug. 1590; den 21 Aug. blev hendes Liig ført til Odense, og den 2 Sept. videre derfra til Sandager, hvor hun blev begravet (Klevenf. efter et „Mscr. syncr."). Allerede i Aaret 1570 omtales hun i et Diplom som Enke.

[3]) Hun døde en Fredag Morgen, d. 6 Aug. 1591, i Mariboe, og hendes Begravelse stod sammesteds Søndagen den 12 Sept. (Klevenf. efter et „Mscr. syncr.").

[4]) Hun døde paa Rakkebølle hos sin Svigersøn Ejler Brockenhus d. 4 April 1592; den 24 April blev hendes Liig ført til Hvidkilde og begravet d. 9 Mai i hendes Sognekirke Egense (Klevenf. efter samme Kilde).

[5]) Hun er født Paaske Aften 1541 paa sin Fædrene-Gaard Hvidkilde. Da hun var 10 Aar gammel, „saa forsendte hendes Fader hende til det Jomfru-„Kloster Preetz, og betroede hende E. og V. Jomfru „Mette Seest at optugte og lære udi adskillige Jom-„fruarbejde, som hendes Stat sømmede og udi de „Dage var sædvanlig." 1561 lod Erik Hardenberg til Mattrup, D. R. R. „hendes sal. Fader tiltale „om hende, og blev hun hannem tilsagt paa Hvid-„kilde, den Søndag Jubilate Anno 1561. Siden stod

Hermed er dette Slægtregister til Ende. Ejler Rønnow saae sine Sønner stige i Graven, uden at Slægten ved dem var bleven forplantet; og selv jordedes han som den sidste Mand, ligesom hans yngste Datter, som den sidste Qvinde af de Danske Rønnower [1].

„deres Bryllups-Højtid i Odense udi Julii Maaned „der næst efter; og levede de tilsammen udi et en„drægtig, kjerlig og ærlig Ægteskab 43 Aar. Og „haver den barmhjertige Gud imidlertid .... og„saa velsignet deres gudfrygtige Ægteskab med 9 dej„lige Børn, som vare 3 Sønner og 6 Døttre, af „hvilke alle 3 Sønnerne og de 3 Døttre ere tilforne „ved den timelig Død hjemkaldede." Hun døde d. 15 Junii 1609 (s. Vædles oven cit. Liigprædiken, Fol. 16. 18. 19. 30 ff.). Til Slutning kan her bemærkes, at det er hende en Indskrift angaaer, der findes „in schola ampla juxta templum Divi Canuti" i Odense, saa lydende: „Anno 1605 hafver „Erlig og Velbyrdig Fru Anne Rønnow Salig Erich „Hardenbiergs til Hvidkild gifven thu hundrede dal„ler til fattige skole børn udi den latinske skole her „udi Othense hvis aarlige rente skal uddeeles strax „efter St. Michels Dag." (*Bircherod*, Inscriptiones Othin. *Mscr.*).

1) Der har vel i sildigere Tider været adskillige af det Navn Rønnow eller Rynnow, saavel i Danmark som i Norge; dog nedstammer ingen af dem fra de saakaldte Danske Rønnower, men de ere enten indkomne i disse Riger fra Tydskland eller nedstamme fra saadanne Indvandrede. De kunne imidlertid gjerne høre til samme Familie, hvilket torde være Tilfældet med en i eller ved Odense boende Haandværker, der fører ikke blot Slægtens Navn, men ogsaa dens Vaaben.

I.

Jacob Rønnows Ungdom, Udenlands- og Gesandtskabs-Rejser.

Vi have nu lært at kjende, hvor højt anseet den Rønnowske Slægt allerede var ved dens Indgang i Danmark, og vi maae have bemærket, at dens Anseelse her maa være voxen betydelig, i det vi have fundet, at fast alle dens mandlige Medlemmer vare Rigsraader og Riddere [1]), og at nogle af dem beklædte de højeste Værdigheder og Embeder i Staten [2]). Erindre vi nu tillige, at Familiens to sidste Generationer, ved de i de to foregaaende stiftede Svogerskabsforbindelser med Gyldenstjernerne, Waserne, Krummedigerne, Hardenbergerne, Rosenkrandserne og Bilderne, vare komne i Familieforhold til disse berømmelige og mægtige Slægter: da kunne vi ikke andet end finde, at den slagne Vej til et eller andet af de vigtigere gejstlige eller verdslige Embeder eller Æresposter i Staten maatte være aaben for enhver af de yngre Lemmer af Familien, naar de ellers dertil vare skikkede og havde erhvervet sig den dertil fornødne Lærdom, eller de dertil nødvendige Kundskaber eller Færdigheder.

Under saa gunstige udvortes Forhold fødtes Hr.

---

[1]) Blot de, der døde i en yngre Alder, synes herfra at have gjort en Undtagelse.

[2]) Claus Rønnow var Rigsmarsk, hans Søn Carl Bisskop i Odense og hans Brodersøn Corfitz Dronning Dorotheas Hofmester.

Marqvard Rønnows og Fru Mette Hardenbergs Søn Jacob Rønnow, formodentlig paa det hans Fader tilhørende, i en af Danmarks skjønneste Egne beliggende, ældgamle Herresæde Hvidkilde. Hans Fødselstid er ubekjendt [1]), og vi vide aldeles intet om hans Skjebne i hans Barndoms og tidligere Ungdoms-Alder. Vi finde ham først som en moden Yngling, hjemvendende fra en Udenlandsrejse i Aaret 1519. At han paa denne Rejse saae Frankerig, er vist, da han derfra fulgte tilbage med sin Broder Ejler [2]); at han tillige paa Udrejsen har besøgt Tydskland og Nederlandene, er rimeligt; ja selv det fjernere „Valland" (Italien) synes han at have naaet paa denne Rejse [3]): vi vide i det

---

[1]) Antages han at have havt den kanoniske Alder (30 Aar) ved sin Udnævnelse til Biskop 1529, da falder hans Fødsel i Slutningen af det femtende Aarhundrede. Meget yngre kan han ikke antages at have været, da vi ikke vide, om hans Fader levede længere end til Aar 1504.

[2]) Med hvem han vel ogsaa er rejst did, som det synes, i det seneste A. 1514; see ovenf. S. 13 Anm. 1. Hjemrejsen skeete til Søes. De gik ombord i Dieppe („Dype") og ankom lykkeligen til Danmark først i April; Hvitfeldt, K. Christian II Hist. S. 108. 109.

[3]) I et Brev fra Rønnow til Hr. Oluf Rosenkrands til Valløe (dat. „ex curia mea Roschildensi, feria tertia proxima ante festum Conversionis S. Pauli A. D. 1532") skriver han bl. a.: „att Knecthene ware wwenige met theris Hoffuetzmend foor „theris soldt — — — — thet ieg oc selff vdi „Franckeriige, Vallandt oc anderstedz seett oc „hørtt haffuer" o. s. v. (Orig. i Geh. Arch.).

mindste aldeles intet af, at han paa sine senere Gesandtskabsrejser har været der. Vi vide aldeles intet om, hvor lang Tid han har tilbragt udenlands, eller i hvilke Stæder han har dvælet, ligesaalidet som i hvilken Hensigt Rejsen er foretagen; dog kunne vi vel af de ham senere overdragne Gesandtskaber, saavelsom af hans endnu sildigere paafulgte Udnævnelse til Biskop, slutte os til, at han maa have søgt at erhverve sig saadanne Kundskabet, som kunde gjøre ham duelig saavel til Statens som til Kirkens Tjeneste, og at han i denne Hensigt har opholdt sig ved et eller flere af hiin Tids berømteste Universiteter og ved en eller anden Fyrstes Hof [1]). Efter hans Hjemkomst til Fædrenelandet tabe vi ham atter af Syne, indtil vi i Aaret 1524 (eller 1525?) finde ham igjen i Begreb med at gjøre en Rejse til Frankerig. Kong Frederik den Første vilde underrette det franske Hof om sin Thronbestigelse og om Aarsagerne, hvorfor Rigsraaderne havde berøvet Kong Christian den Anden Regjeringen, samt bevidne det sin Deeltagelse i Anledning af de for Frankerig og dets Konge nylig indtrufne ulykkelige Begivenheder, og endelig tilbyde sin Bistand til Kong Frants Is Befrielse af det haarde Fangenskab, hvori Kejser Carl V. holdt ham efter Slaget ved Pavia (24 Febr. 1524). Jacob Rønnow blev af Kongen udseet til at overbringe Regentinden af Frankerig, Kong Frants den Førstes Moder Ludovica, dette

---

[1]) Man lægge Mærke til, at hans Broder Ejler i sin Tid tjente ved det franske Hof; see ovenf. S. 13, Anm. 1.

Budskab; hvilket Ærinde han derpaa ogsaa udførte og bragte Regentindens og Regjerings-Raadernes Svar derpaa tilbage til Kong Frederik I. [1]). Fra denne Gesandtskabsrejse maa Rønnow være vendt tilbage i det seneste 1526, da Kongen i dette Aar, strax efter hans Hjemkomst, lod Haanden tage af ham — som Hvitfeldt udtrykker sig [2]) — „at han skulde være „Bisp Jens Andersen (Beldenak) ubevaret for hves „Trætte dennom imellem var, om Marquor Rønnows „Gods, Bispen af Fyen havde ladet sig udi føre, ind„til Dom og Ret fik dennom adskilt." Da dette skeete, var Rønnow optagen iblandt Kongens „Hof-finder;" rimeligviis var han dette alt dengang, da Kongen betroede ham Gesandtskabet til Frankerig.

At Kongen maa have været tilfreds med den Maade, hvorpaa Rønnow har udført det nysomtalte, for ham ærefulde Hverv, det kunne vi være fuldkommen sikkre paa; thi saasnart han atter møder os, da finde vi ham igjen i sin Konges Ærinde i Frankerig i Slutningen af Sommeren 1527 [3]). Fra dette hans an-

---

[1]) Ang. disse Underhandlinger, hvorom maaskee ellers intet nøjere er bekjendt, see Bilag Nr. 1.

[2]) K. Frederik Is Hist. S. 133. Naar Hvitfeldt til Beretningen, at Rønnow da nylig var kommen af Frankerig, tilføjer „og hans Studiis", da vide vi nu, at dette er urigtigt.

[3]) See Nye Danske Magazin, V. 292, hvor hans Ærinde angives at have været at søge Forbund med Kong Frants I. At Kongen ogsaa ved ham har ladet Kong Frants tilbyde et Antal Hjælpetropper, sees af en i Gehejme-Archivet opbevaret (til Kong Fre-

det Gesandtskab maa han være kommen tilbage allerede i Begyndelsen af Aaret 1528; thi den 6 Martii i dette Aar har han nemlig paa Gottorp udstedt et Mageskiftebrev til Kong Frederik I., hvorved han overdrager Kongen og efterfølgende Konger i Danmark al den Ret og Rettighed, som han og hans Forældre hidtil

derik Is Brug forfattet) tydsk Oversættelse af den franske Gesandts, „Anthoini de Lapostole, Domini de Margency," paa Latin forfattede, Instruction, der som det synes in originali er overleveret Kongen af Danmark d. 26. Aug. 1528 (en samtidig Afskrift af den latinske Original findes i det Kongl. Geh. Arch.). I Oversættelsen af Instructionen lyder nemlig en Artikel saaledes: „Daer nach soll geborlich dangsagung geschehen von wegen der knechte die Jhn vorgangenem Jare durch Jacob Ronnowen als geschickten vns synndt angebotten worden. Wyr hetten die selbigen ahngenummen Synndt aber das mall ahn fuesvolck so gerusth gewesen das wyr keiner hylff bedorfth." I den latinske Instruction lyder denne Artikel saaledes: Deinde gratiæ agantur pro oblatis *superiori æstate* militibus. Acceptassemus illos, nisi habuissemus exercitum tum temporis fortem et instructum sic satis. — (Forf. har her ikke medtaget mere angaaende disse Underhandlinger, end der kunde ansees passende i nærværende Efterretninger om Rønnow; og han har saameget hellere her fattet sig i Korthed, som han haaber andensteds at faae Lejlighed til at give en udførlig, paa diplomatiske Actstykker bygget Beretning om de Underhandlinger, der fandt Sted imellem Danmark og fremmede Magter i Kong Frederik den Førstes Regjeringstid.)

havde havt til Hellig Trefoldigheds Alter i Sognekirken i Rendsborg (Reendesborge). Til Vederlag herfor overlod Kongen Rønnow og hans Arvinger St. Jørgens Hospital uden for Svendborg, at nyde, bruge og beholde til evig Tid, med al dets rette Tilliggelse, Rettighed og Herlighed, „som" — saa hedder det i Brevet — „Hans Naade og fremfarne Konger udi Danmark „dertil udi nogen Maade friest havt have' paa Kronens „Vegne, det herefter at have udi min og mine Arvinges Forbeddingh og Forsvar, som rette Patroner, „og det at mue bruge, beholde eller forsee, hvem jeg „eller mine Arvinger lyster" [1]). I samme Aar, d.

[1]) Brevet herom er dat. Gottruppe temper fredag vdi fasthe aar effter gudts byrdt twssinde femhundrett paa thet ottinde oc tyuffue (Jon Mortensens Afskr. i Diplomatar. Langeb., efter Orig. paa Perg.). Det kan endnu her bemærkes, at Rønnow i dette Brev skriver sig „Jacob Rønnow tijll Wickeldt (ↄ: Hvidkilde), wepner." Saaledes vilde neppe nogen Gejstlig paa hiin Tid skrive sig; og før man skulde finde et eller andet Exempel paa, at nogen Gejstlig før Reformationen har brugt en saadan Titulatur, kan Bisköp Münters Formodning (Danske Ref. Hist. II. S. 39, Kirchengesch. III. 250), at Rønnow før sin Udnævnelse til Biskop har hørt til den gejstlige Stand, ingenlunde gives Medhold. Denne Formodning er ogsaa aabenbar allene bygget paa Rønnows Studeringer; men til dem kjende vi intet nøjere: han kan altsaa ligesaa godt antages at have lagt sig efter Lovkyndighed som efter Theologie. Pontoppidan (Annall. II. 428) siger ogsaa udtrykkelig, at han ikke havde helliget sig den gejstlige Stand.

23 Julii, skjenkede Kongen ham en Jord i Svendborg [1]).

Inden vi forlade Rønnows Ungdomshistorie maae vi endnu erindre en Omstændighed, der hører herhid, nemlig hans Forlovelse [2]) med Rigshofmesteren Mogens Gjøes Datter Birgitte [3]), med hvilken han dog ikke, formedelst hans senere Indtrædelse i den gejstlige

---

[1]) Et Udtog af Brevet herom findes i en Cancellie-Registr. i Geh. Arch. og lyder saaledes: Jacop Ronow Fick en breff oc hans arffwinge till ewig tiidt paa En iordt ligendes udj vor kiøpstadt Swinborge sudost vptill Skarta thoermett (sic; læs: thoernett) og siden strecker seg i Nordowsth till hans Moders off elske frwe Mettes her Marquardt Ronowsß Ritthers effther lewerskes gaardt i lengdenn oc saa i bregden wptiill Stranden Szaa langdth og brett som hans Moders hus gaardt oc haffue Recker lang wdt mett stranden som er vor oc kronens forstrandt att nyde bruge oc beholle frii oc quitth till eyendom till ewig tiidt Cum inhibitione Giffwett paa vortt Slott Nyborge torsdaghen nest effther Sancte Marie Magdalene dag aar mdxxviij vnder vortt Singnet. R^or^ iens huas. (Samme Brev findes ogsaa i Regist. o. a. Lande Nr. 2. S. 189-90, og i Nr. 3, fol. 127.)

[2]) Endnu et Beviis mere mod Münters ovenomtalte Hypothese.

[3]) Hvitfeldt, K. Christian IIIs Hist. Fol. Biiij. Birgitte Gjøe er født 1511 og blev, rimeligviis A. 1526, Hofdame hos Dronningen. Rønnow, der levede ved Kongens Hof, har da her faaet Lejlighed til at blive bekjendt med denne, siden saa højtagtede og berømte, ædle Danneqvinde.

Stand [1]) og hans i sildigere Tider paafulgte Fangenskab, traadte i ægteskabelig Forbindelse [2]).

II.

Jacob Rønnows Ophøjelse paa Roeskilde Bispestoel og hans Bestræbelser for at sikkre sig i den nye Værdighed.

Lage Urne, Biskop af Roeskilde, døde d. 29 April 1529. Derefter stod Bispestolen ledig i nogen Tid,

[1]) Hofman, Efterretn. om D. Adelsmænd, I. S. 176-77.

[2]) Vi have ingen Efterretning om, at Rønnows og Birgitte Gjøes Forlovelse nogensinde er bleven hævet; og maaskee ansaae hverken Rønnow eller Hr. Mogens Gjøe deres ægteskabelige Forbindelse, uagtet Rønnows Overgang til den gejstlige Stand, for nogen Umulighed. De evangeliske Præster havde jo da alt længe ivret mod Coelibatet, og Præsternes Ægteskab var ved formelig Lov blevet tilladt; ja selv Hans Tausen, der havde stor Indflydelse hos Gjøe, var indtraadt i Ægtestanden før Rønnow blev Biskop. Ogsaa fortjener det endnu her at erindres, baade at Rønnow i et Brev, der er udstedt efterat han var bleven Biskop (s. nedenf. S. 45.), kalder Mogens Gjøe sin „kjere Svoger," til hvilken Benævnelse man ikke finder anden Grund, end den nysomtalte Forlovelse (Svoger betyder nemlig ogsaa Svigerfader), og at Birgitte Gjøes Giftermaal med Herluf Trolle først skeete den 16 Novbr. 1544 („dominica proxima a festo Martini;" Hofman, anf. St. S. 176), altsaa først flere Maaneder efter Rønnows Død. Den her fremsatte Formodning vinder Styrke ved Lyskanders Beretning, at „Biskop Jacob Rønnow ... havde ogsaa selv i Sinde at begive sig udi Ægteskab;" Krag og Stephanius anf. Skr. S. 23, Anm. k.

enten fordi Kong Frederik den Første ønskede at faae een af sine yngre Sønner forsørget med dette rige Stift [1]), eller fordi det var ham magtpaaliggende at faae den forsynet med en Prælat, der ikke vilde lægge Hindringer i Vejen for den evangeliske Læres Fremgang [2]). Endelig bestemte Kongen sig for Jacob Rønnow, der da — som Hvitfeldt udtrykker sig — „tjente udi Kongens Gaard for en Hoffinder." Men hans Ophøjelse paa den ledige Bispestoel var ledsaget af andre Omstændigheder og skeete paa en anden Maade, end nogen af hans Forgængeres; thi den danske Kirke havde nu, medens hans Formand beklædte Bispesædet,

---

[1]) Om Kongen virkelig har næret dette Ønske, kan med Grund omtvivles, da vi ingen anden Hjemmel har derfor, end den Kong Frederik den Første saa fjendske Forfatter af Chronicon Skibyense (l. c. p. 587), hvis Ord ere følgende: — — cum vidisset Princeps, irritam esse suam postulationem, *qua filio suo adhuc infantulo Episcopatum Roschildensem inde principatum facturo postulauerat*, odio totius cleri, sibi vehementer inuisi, prefatum *D. Joachimum Rönnow*, *accepta vi magna auri*, violenter intulit dicto Episcopatui, quem sciebat esse animi ferocis ac *impotentis* (?), et in Lutheranam factionem valde propensi.

[2]) Hvitfeldt, Kong Frederik Is Historie (in 4.) S. 174. Ogsaa Chron. Skibyense giver Hvitfeldt Medhold i denne Henseende, naar den siger: Sed neque ex alia causa, sublato electionis jure, vi ac potestate intrusus erat D. Joachimus Rönnow — — *quam ut per illum tota Sialandia Lutheranismo adjungeretur* (S. R. D. II. 587); jfr. den foreg. Anm. 1.

i mange Henseender faaet en forandret Skikkelse. Paa Herredagen i Odense i Aaret 1527 vare Kongen og de verdslige Rigsraader komne overeens med Prælaterne om, „at ingen Bisp herefter skulde kjøbe Pallium til Rom" (ɔ: de maatte ikke søge Paven om Stadfæstelse paa deres Værdighed); „men Capitlerne at blive ved deres Election, og Confirmation at tages hos Danmarks Konger" [1]). Denne Overeenskomst satte Kongen istand til at foreskrive de siden efter udvalgte Bisper visse Betingelser, som de maatte indgaae, for at erholde hans Stadfæstelse paa deres Valg; og hans Tilbøjelighed for den evangeliske Lære bevirkede, at han benyttede sig af den Magt, han saaledes havde faaet i Hænde, til at bortrydde de Hindringer, Bisperne, som det katholske Parties Hoveder, kunde befrygtes at ville lægge i Vejen for Reformationens Fremgang i Riget. Inden Rønnow fik den kongelige Confirmation paa Roeskilde Bispedømme maatte han derfor udstede et Revers [2]), og deri love at være Kongen huld og troe; i Tilfælde af Kongens Død at vide og ramme hans kongl. Majestæts Børns Gavn, Bedste og Bestand, „besynderlige hvilket af dennem, som bliver udvalgt til Konge i Danmark;" samt ikke at tilstede, at nogen af Kong Christian den Andens Børn eller nogen fremmed Fyrste skulde komme til Danmarks Ri-

[1]) Hvitfeldt, anf. St., S. 151; jfr. Pontoppidan, Annall. II. 806.

[2]) Dat. Kopnehagen, St. Barnabe Apostoli dag (11 Junii) 1529; (trykt i Münter's Danske Reformations-Historie, II. 701-5).

ges Regimente, saalænge Kongen eller den af hans Sønner, der blev valgt til hans Efterfølger, levede; endvidere ikke at oplade, resignere eller afhænde Roeskilde Stift eller udvælge nogen til sin „Søn til samme Stift" (ↄ: designeret Efterfølger); endelig i det Tilfælde, at Nogen kom i Roeskilde Stift, som vilde prædike og lære det hellige Evangelium og Guds Ord reent og klart, som de med den hellige Skrift bevise kunde, eller at nogen Præst eller Munk i Stiftet vilde gifte sig og tage sig Ægtehustruer, at han da ikke skulde tilstede, at de bleve overfaldne med Vold eller Uret i nogen Maade, forsaavidt det stod i hans Magt at afværge saadant; men angaaende al Anke over saadanne skulde Kongen og Rigsraadet dømme [1]. Til Slutning lovede Rigshofmesteren Mogens Gjøe, Rigsmarsken Tyge Krabbe, Erik Banner, Høvedsmand paa Kallø, Oluf Rosenkrantz til Vallø, Henrik Rosenkrantz til Bjørnholm, Riddere, og Ejler Rønnow til Hvidkilde, Væbner, Kongen paa Jacob Rønnows Vegne, at denne skulde holde alle disse Forpligtelser, eller at de skulde stande Kongen eller den af hans Sønner, der blev udvalgt til hans Efterfølger, til Rette, hvis Rønnow ikke holdt dem [2]. Samme Dag, som Rønnow

---

[1]) Ved denne sidste Clausul blev Roeskilde Stift virkelig aldeles unddraget fra Lydighedsforholdet til den romerske Curie; thi da Bispen ikke længere blev berettiget til at udøve den gejstlige Jurisdiction, som herved overdroges til Kongen og Rigsraadet, kunde naturligviis ingen Appel til Rom mere antages.

[2]) Endnu maa her bemærkes, at Rønnow endnu tidli-

havde udstedt dette Revers, fik han kongelig Confirmation paa Roeskilde Stift ved et aabent Brev, hvori

gere, i Anledning af sin Udnævnelse til Biskop, maa have udstedt et Revers til Kongen. Som Beviis for denne Paastand tjener det iblandt Bilagene under Nr. 2 aftrykte Brev af 4 Julii 1529, hvori Rønnow beder den daværende Kongl. Secretær (siden Cantsler) Johan Friis, om at sende sig „den første Skrift," han (Rønnow) gav Kongen. Det er heraf klart, at Rønnow har givet Kongen mere end eet Revers; og da han endvidere i samme Brev siger, at denne første Skrift var underskreven med hans egen Haandskrift, men dette ikke er Tilfældet med det ovenfor omtalte Revers, der endnu findes in originali i Gehejme-Archivet: saa er det en Selvfølge, saavel at hiin „første Skrift" og det nysomtalte Revers ere tvende forskjellige Documenter og ikke identiske, som at dette er af yngre Datum end hiin. — Hvad den titnævnte første Skrifts Indhold angaaer, da er det af det ovenfor paaberaabte Brev (Bilag Nr. 2.) klart, at dette har lignet det i Texten omhandlede Reverses, kuns at Forpligtelserne i den første Skrift have for Rønnow været haardere, end i Reverset; i modsat Fald havde Rønnow jo ingen Grund havt til at bede Friis om dens Udlevering. Antages dette for rigtigt, da synes man beføjet til at gaae endnu et Skridt videre og paastaae, at Rønnow ved den titnævnte første Skrift har forpligtet sig til: 1) at være Kongen huld og troe; 2) at lade forsørge Stiftet med christelige evangeliske Prædikanter; 3) for sin Person at føre et christeligt, evangelisk og biskoppeligt Levnet; og 4) at fordre og forfremme den rette Lærdom, og ikke modstaae den (eller: uformeent at skulle lade præ-

det hedder, at Kongen for Troskab og Tjeneste, som „Os Elskelige Herr Jacob Rønnow Os og Vort Rige Danmark hertil gjort og beviist haver, og herefter gjøre og bevise maa og skal," haver nu udi den hellige Trefoldigheds Navn samtykt, nomineret og stadfæstet fornævnte Jacob Rønnow til Biskop og Prælate til Roeskilde Domkirke, Stigt og Biskopsdømme [1]). I øvrigt giver dette kongelige Stadfæstelsesbrev, ligesaa-lidet som Rønnows Revers, noget Vink om, at Roes-kilde Capitel har været adspurgt i Anledning af Bispe-

---

dike Evangelium og det heller at fordre end at hindre); samt endelig at Mogens Gjøe, Tyge Krabbe, Oluf Rosenkrantz og Erik Banner have indestaaet for disse Forpligtelsers Opfyldelse. Dette var nemlig ifølge Hvitfeldt (Fr. Is Hist. S. 174-175. jfr. N. D. M. III. 16.) Indholdet af det „Gjenbrev," som Rønnows Forlovere gave Kongen. At dette Gjenbrev ikke er det samme som det ovenomtalte, af Biskop Münter ud-givne Revers, sees strax ved Sammenligning af dem (thi de have blot den ovenfor under Nr. 1 anførte Forpligtelse tilfælleds, hvorimod Nr. 2 og 3 findes slet ikke i Reverset, og Nr. 4 er i dette bleven for-mildet; desuden er Forlovernes Tal i Gjenbrevet kun 4, men i Reverset 6). Der er saaledes den aller-højeste Grad af Sandsynlighed for, at det af Hvit-feldt saakaldte Gjenbrev er identisk med den af Røn-now saakaldte første Skrift, eller at de i alt Fald, om de virkeligen have udgjort tvende særskilte Do-cumenter (denne udstedt af Rønnow allene, hiint af hans Forlovere allene), have været aldeles overeens-stemmende, hvad Rønnows Forpligtelser angaaer.

[1]) See Bilag Nr. 3.

stolens Besættelse; og der er Grund til at formode, at Capitlet er forblevet uvidende om den nu formelig afsluttede Contract mellem Kongen og Rønnow desangaaende. I modsat Fald var det nemlig at befrygte, at Capitlet vilde betragte Rønnows Udnævnelse til dets Bisκop som et Indgreb i den det, ifølge den ovenomtalte Odense Herredags Beslutning af Aar 1527, tilkommende Valgret, og deraf tage Anledning til at hindre Rønnow i at komme i Besiddelse af Bispedømmet. Hvitfeldt siger ogsaa blot, at Kongen „forskrev og commenderede" ham til Capitlet [1]), ikke at han tilkjendegav det hans Udnævnelse; og tilføjer, at Capitlet „hannom gjerne udvalgde og samtykkede." Men hvad enten nu Capitlet har mødt Kongens Ønske om Rønnows Valg med Forekommenhed, eller det blot har holdt det for politisk rigtigt at føje sig derefter, saa er det vist, at det formelig har udøvet sin Valgret; thi i det andet og tredie af de kongelige Stadfæstelsesbreve, som Rønnow har faaet paa Roeskilde Bispedømme [2]), hedder det udtrykkelig, at Rønnow har været for Kongen „med et aabent beseglet Brev, som Capitel udi Roeskilde have udgivet og beseglet [3]), lydendes, at menige Capitel udi Roeskilde Domkirke have nu e n d r æ g t e l i g e n k a a r e t og k e j s t og u d v a l g t h a n n e m til Biskop og Forstandere over Roeskilde Domkirke,

[1]) Hvitfeldt, Kong Frederik Is Historie, S. 174.

[2]) Om disse Breve vil der strax blive nærmere talt.

[3]) Dette Brev er neppe mere til; og ingen Afskrift deraf er mig bekjendt.

Stigt og Sæde" [1]). Enten strax før, eller ogsaa maaskee strax efter Udstedelsen af Capitlets Brev om Rønnows Valg, maa Rønnow edelig have forpligtet sig til at haandhæve Roeskilde Kirkes (ↄ: Domcapitlets) Privilegier og Friheder og forsvare disse imod Angreb af Alle og Enhver, i hvor mægtige eller voldsomme disse end maatte være. At Rønnow ved Eed har forpligtet sig hertil, og egenhændig underskrevet samt beseglet et Brev desangaaende, sees af den Skibbyske Krønike [2]); og at han endnu har maattet ind-

---

[1]) Den Skibbyske Krønike kan herimod ikke komme i Betragtning, naar den kalder Rønnow vi ac potestate intrusus, eller paastaaer, at Kongen havde voldeligen sat ham paa Bispestolen (violenter intulit episcopatui; s. S. R. D. II. 587); thi dens Forfatter (Povel Eliesen), en ivrig Tilhænger af den romerske Kirke, kunde, fra sit Standpunct, naturligviis ikke erkjende en Biskop, der istedenfor at søge Confirmation hos Kirkens Overhoved, havde taget denne hos Kongen og betalt ham derfor, og saaledes de facto unddraget sig fra den skyldige Lydighed mod Paven. Jfr. Chron. Skibyense, l. c. p. 585: ut nulli contingeret ulla dignitas, *nisi interveniente grandi pecunia*, contèmpta religione, et *abjurata obedientia perpetuo debita ac præstita Romanis pontificibus*, doctoribus et magistris fidei totius occidentis.

[2]) S. R. D. II., 591: „Ab illo namque tempore (i Aaret 1533) cepit palam & Lutheranus & tyrannus fieri, quando jam tentabat non solum violare publica et longo usu confirmata jura, verum etiam *proprium jusjurandum, quo se obstrinxerat non tantum ad conservationem privilegiorum ac libertatum*

gaae langt flere og speciellere Forpligtelser, kan neppe med Føje omtvivles. Hvilke disse vare, kunne vi nu ikke med fuldkommen Sikkerhed angive, da Rønnows Brev desangaaende neppe mere er til; men det er i det mindste i højeste Grad sandsynligt, at de have været de selvsamme, som dem Lage Urne maatte indgaae, da han var valgt til Bisskop af Roeskilde [1]), med Tillæg af enkelte Bestemmelser, som Capitlet under de nu saa forandrede Tidsomstændigheder vistnok har anseet for nødvendige.

Efterat Rønnow havde faaet Capitlets Brev angaaende hans Valg, indfandt han sig dermed hos Kong Frederik I., for at erholde Confirmation, hvilken derpaa ogsaa blev ham givet af denne Konge og tillige beseglet af de tilstedeværende Rigsraader, den 24de Junii 1529. Heri kaldes han „Os Elskelige Herr. Jacop

---

Ecclesie Roschildensis, sed etiam ad eorundem defensionem adversus quoscunque inuasores, quantumvis potentes et violentos, ne boni pastoris officium negligere videretur." Sammesteds, længere nede paa Siden, siges Rønnow „obtestatus de fide *jusjurandi palam præstiti, ac sigillo et propria manu signati.*"

[1]) Forfatteren har troet at sørge bedre for Læserens Tarv ved at optage denne mærkelige Haandfæstning — som man vel kan kalde den — heel og holden iblandt Bilagene (s. Nr. 4.), end ved her at give et Udtog deraf; thi det vilde kun lidet nytte at henvise til *P. E. Müller*, Vita Lagonis Urne, hvor den findes indført (Part. I p. 5-7.), eftersom dette Skrift er et Program, der ikke lettelig overkommes udenfor Hovedstaden.

Rønnow Electus til Roeskilde," og Capitlets Brev om hans Valg [1]) omtales. Derefter hedder det: „Da „efterdi Vort elskelige Danmarks Riges Raad, aande„lige og verdslige, udi den forledne almynduge Herre„dag, som var holden udi Vor Stad Otthens, for„samlede, have paa den Tid alvorligen overvejet, „hvorledes udi lang Tid haver været udsendt og ud„skikket her af Riget meget og store Summe Guld „og Penge til Rom for Annath og Stadfæstelser paa „Bisskopsdømme og andre Prælaturer og Kirkenes Lehn, „og samme Guld og Penge have været bevilget af „christne Herrer og Fyrster at skulle sendes til Rom „til at beskjerme den hellige christne Troe med imod „Tyrken, og nu udi Sanningen vitterligt og aaben„bare for Øjne er, at saadanne mærkelige Sum„me Guld og Penge unytteligen forkommes og for„tæres udi Rom, og at det udi ingen Maade der„til bruges, som det til bevilget og samtykt er: — „Derfore have forne Vort Elskelige Danmarks Riges „Raad, aandelige og verdslige, udi forne almindige „Herredag udi Otthens endrægteligen bevilget, handlet, „fuldbyrdet, samtykt og besluttet, at ingen af Vore Un„dersaatte, Danmarks Riges Indbyggere, skulle efter „denne Dag udsende enten Guld eller Penge her af „Riget til Rom eller andensteds efter deres Confirma„tion, enten paa Bisskopsdømme, Prælatedømme eller „andre gejstlige Lehn [2]). Meden hves som her til

---

[1]) See ovenfor S. 30. Derimod omtales hverken Kongens første Stadfæstelsesbrev eller Rønnows Revers.

[2]) Gejstlige Lehn, o: beneficia ecclesiastica (ikke feuda).

„Dags plejer at udsendes her af Riget til Rom eller „andensteds udi saadanne Ærinde og for saadanne Con„firmatier paa gejstlige Lehn, skal herefter blive her udi „Riget og gives til Os og Vore Efterkommere, Kon„ger udi Danmark, til Hjælp at beskytte og beskjerme „Danmarks Rige og dets Indbyggere med, naar Be„hov gjøres. Thi have Vi nu af vor synderlige Gunst „og Naade, med forne Vort Elskelige Danmarks Riges „Raads Raad, som her nu tilstede ere, Villie, Fuldbyrd „og Samtykke, udi den hellige Treföldigheds Navn, „fuldbyrdet, samtykket og stadfæstet, og med dette Vort „aabne Brev fuldbyrde, samtykke og stadfæste forne Os „Elskelige Herr Jacop Rønnow til Biskop og For„standere at være udi Roeskilde Domkirke, Stigt „og Sæde, eftersom menige Capitel udi Roeskilde have „hannem dertil udvalgt, kejst og kaaret, at have, nyde „og beholde, bruge og regjere udi sin Livstid og saa „længe han lever, med alle samme Stigtes og Sædes „Slotte, Gaarde, Gods, Ejendom, Rente og Rettig„hed, uden alt ydermere Stadfæstelse af Romere Kirke „eller af Vore Efterkommere, Konger udi Danmark. „Og ville Vi og Vore Efterkommere, Konger udi Dan„mark, og skulle beskytte, beskjerme og handtholde for„nævnte Hrr. Jacop Rønnow, at han ikke skal blive „fortrængt eller fordreven fra forne Roeskilde Dom„kirke, Stigt og Sæde udi sin Livstid af Nogen, en„ten Aandelige eller Verdslige, udi nogen Maade [1])."

---

[1]) Den nu følgende Slutning paa Brevet lyder saaledes: „Tiill ythermere stadfestellsse och foruaringe hafsue wii ladit henghe wort Indseiglle nedhen fore thette

Denne Confirmation — den anden, Rønnow fik — er kun beseglet af de Rigsraader, der vare tilstede ved dens Udfærdigelse; Aarsdagen derefter (24 Junii 1530) fik han derfor atter en ny — den tredie —, som er beseglet, om ikke af alle, saa dog af et langt større Antal af Rigsraadets Medlemmer [1]).

wort opne breff, hoes thesse effterschreffune wort elskelige Danmarcks Riigens Raadts Indseiglle, som her tiill stæde ære, som ære os elskelige Her Stygge Krompen Biscop tiill Børglom, Her Magnus Gøye wor Hoffmesther, Her Thyge Krabbe wor marsk, Her Prebiørnn Podbusk, Her Henrick Sparre, Her Albrecth Rauensborgh, Her Henrick Krommedige, Her Hans Bilde, Her Anders Bilde, Her Otthe Krompenn, Her Erick Banner, Her Holgerdt Wulffstand, Her Trued Wulffstand, Her Johann Urne, og Her Oluff Rosenkrandts, Riddere. Giffuit paa wort Slot Kiøpnehaffnn, Sanctj Hans Baptiste midsommers dag, aar 2c. mdxxix." (Orig. paa Pergament, hvorved alle Seglene, paa 4 nær, endnuere hængende, findes i Geh. Arch., Danske gejstl. Sager Nr. 39.)

1) Den findes in extenso allene hos Hvitfeldt (anf. St. S. 190-92), og er, med Undtagelse af Slutningen, der indeholder Navnene paa de Rigsraader, der have beseglet den, næsten ordlydende med den nysomtalte anden Confirmation. Afvigelserne ere følgende: Hos Hvitfeldt kaldes Rønnow Jochim istedenfor Jacop; Hvitfeldt læser meget og stort Guld for: meget og store Summe Guld; Penge forsendes og fortæres udi Rom, Danmarks Rige hverken til Nytte, Gavn eller Bestand, for: forkommes og fortæres udi Rom; Penninge af Riget, for: P. her af Riget; samme Wrinde, for: saadanne W.; Danmarks Ri-

Hvor lidet Rønnow troede sig sikkret hermed, sees af, at han atter, endnu inden en Maaned var forløben, d. 22 Julii, erhvervede sig et nyt Beskyttelses-

---

ges Raads, som her nu tilstede ere, Villie rc., for: D. R. Raads Villie rc.; Stadfæstelse af Os eller Vore Efterkommere Konninger udi Danmark, ville og beskytte og beskjerme, for: Stadfæstelse af Romere Kirke eller af Vore Efterkommere, K. udi D., Og ville Vi og Vore Efterkommere, K. udi D., og skulle beskytte og beskjerme; hos deres efter Vore elskelige Danmarks Riges Raads Indsegler, som ere, for: hos disse efterskrevne Vort elskelige Danmarks Rigens Raads Indseiglle, som her tilstede ere. Nu følge Rigsraadernes Navne, der, som ovenfor bemærket, hos Hvitfeldt ere langt flere end i den anden Confirmation (deres Orden er heller ikke ganske den samme); thi denne har nemlig blot Herr Henrik Krommedige mere end Hvitf., men allene hos Hvitfeldt findes de efterfølgende: Iffuer Munck til Ribe, Hr. Offue Bilde til Aarhuus, Hr. Jørgen Friis til Viborg, Hr. Aage Ibsen Electus til Lund, Hr. Knud Gyldenstiern Electus til Odense, Hr. Hendrick, Abbed i Soer, Hr. Eskild, Prior i Andvorskov; Hr. Matthis Bøller, Hr. Johan Oxe, Hr. Peder Løcke, Hr. Axel Brade, Hr. Aage Lunge, Hr. Johan Biørn, Hr. Moritz Sparre, Hr. Vincentius Lunge, Hr. Knud Rud, Riddere; Lauritz Schinckel, Knud Bilde og Niels Lunge, Væbnere. — Det var nødvendigt her at paavise Forskjellighederne mellem disse tvende Confirmationer, da vor berømte Biskop Münter (Danske Reform. Hist. II. 42. Anm. * *; Kirchengesch. III. 252. Anm. *) har antaget dem begge for blot at være een og den samme.

Brev, hvormed Kongen, de verdslige Rigsraader (mærkeligt nok ikke de gejstlige) og adskillige Adelsmænd love at beskytte, beskjerme og haandholde ham „til Roeskilde „Stift, Bispedømme, Ejendom, Gods, Rente og Retstighed i alle Maader, som han det nu i Værge og „Hænde haver, og hans Forfædre, Biskopper i Roeskilde, det friest havt, nydt og brugt have;" og i det Tilfælde, at Kongen døde før Rønnow, og hvis nogen efterfølgende Konge eller andre Voldsmænd da vilde fortrænge Rønnow fra Stiftet eller dets Gods, eller hvis nogen Udlænding eller indenrigs Mand „vilde bruge nogen Excommunicats, Romere Bands (Gaards) Curtisaneres Stykker", eller paa anden Maade gjøre ham Hinder paa Stiftet, lovede Rigsraaderne „paa deres gode Tro „og Eed, med oprakte Hænder, allesammen og hver „særlestes," at de af deres yderste Magt og Formue vilde tilhjælpe at afværge saadant, „og at de derudi „vilde sætte hos hannom Liv og Gods, om nogen hannom med Magt og Overvold eller i nogen anden Maade „fortrænge vilde" [1]).

Dette Brev forpligtede det Roeskildske Capitel sig

[1]) De Rigsraader, der have beseglet dette Beskyttelsesbrev (som er udgivet i Münters Danske Ref. Hist. II. S. 706-8, og af Hvitf., anf. St. S. 192-94), ere, med Undtagelse af de gejstlige Raader og Lauritz Schinckel, alle de samme, som have forseglet Confirmationen af 24 Junii 1530, og desuden Rigsraaden Mogens Munck, sam følgende Adelige udenfor Rigsraadet: Hr. Henrik Giøye, Hr. Holger Rosenkrands, Hr. Henrik Rosenkrands, Riddere, Niels Brock, Christoffer Hack og Axel Giøye, Væbnere.

derpaa til at holde i alle Punkter Ord og Artikle fast og ubrødeligen, og endvidere lovede dets Medlemmer „med oprakte Hænder, allesammen og hver særdeles „— — at dersom nogen Voldsherre eller Voldsmand „fortrænge eller fordrive vilde fornævnte Jochim Røn„now fra fornævnte Bispedømme eller noget dets Gods, „Rente eller Ejendom, eller nogen Udlænding eller an„den her af Riget vilde bruge nogen Excommunicats, „Curtisanstykker, eller med slige andre Fund gjøre ham „Hinder paa samme Bispedømme, da ville og skulle vi „og vore Efterkommere, Prælater, Kanniker og og me„nige Capitel i Roeskilde, af vor yderste Magt og For„mue tilhjælpe det at afværge og afvende, og hannem „derudi aldrig affalde; men ville og skulle sætte hos for„nævnte Jochim Rønnow, hves vi meest formue, og „derudi bevise os som ærlige og tro Danmarks Ind„byggere bør at gjøre imod deres Herre og Prælat i „alle Maader" [1]).

Endogsaa hos Enkelte af Rigets Mægtige søgte Rønnow Beskyttelse; saaledes forpligtede Rigshofmesteren

---

[1]) See Hvitfeldt, anf. St. S. 194-95. — Skjøndt Capitlet ogsaa erklærede dets senere tiltrædende Medlemmer for pligtige at holde denne Forskrivning, har sikkert Enhver, der blev optagen i de Roeskildske Kannikers Tal, maattet udstede et lignende særskilt Revers til Rønnow. Man har i det mindste endnu i Gehejme-Archivet en samtidig Afskrift af et saadant, udstedt af „Bienth Bilde aff wapn," da Rønnow havde givet ham et Canonicat ved Domkirken, dat. „Haffnis, die beati Bricty episcopy, Anno mdxxx primo, manu mea propria."

Mogens Gjøe sig i Aaret 1529 til „at staae og gaae „med Bisp Rønnow Electo imod alle hans Uvenner, „og hans Huus og Gaarde at være og staae Bispen „aaben fore" [1]).

Det viste sig imidlertid siden, at Rønnow ingenlunde maa have fundet sig tilstrækkelig betrygget, med mindre han ogsaa erholdt pavelig Confirmation; men saalænge Kong Frederik den Første levède, vovede han dog ikke at henvende sig ligefrem til den romerske Curie desangaaende. Han søgte derimod ad Omveje at naae til samme Maal, i det han allerede 1529 henvendte sig til den landflygtige Mester Jørgen Skodborg, der i sin Tid havde faaet pavelig Confirmation paa Lunde Erkebispedømme og var bleven viet i Rom [2]).

---

1) Hvitfeldt, K. Fred. Is Hist. S. 180.

2) At Jørgen Skodborg havde faaet Confirmation eller at han var bleven viet af Paven, berettes udtrykkelig i Anacephalæosis vel Catalogus Præsulum et Pontificum Lundensium (hvis Forfatter aabenbar er Cornel. Hamsfort; i S. R. D. VI. 649.); *Magn. Matthiæ* Ser. Episcopor. Lund. p. 228; Hvitfeldt, K. Fred. Is Hist. S. 123 (Hvitfeldts Vidnesbyrd er i Grunden tilstrækkeligt, da det støtter sig paa en romersk Cardinals Brev); Pontoppidan, Annall. II. 401, o. a. fl. Det er derfor uforklarligt, hvorfor en nyere Forfatter (Rohmann, Histor. Fremstill. af Reformationens Indførelse i Danmark, S. 78) yttrer sig tvivlsomt om denne Kjendsgjerning. Det kan imidlertid her bemærkes, at Kong Frederik I. desuagtet ikke gav ham Titelen Archiepiscopus Lundensis, men kaldte ham blot Archielectus Lundensis, hvilket sees af følgende, saavidt jeg veed, forhen ube-

Af ham meente han at kunne faae den ønskede Confirmation. Men, skjøndt Skodborg uden Tvivl har følt sig smigret ved Anmodningen derom [1]), vovede han dog ikke at opfylde Rønnows Ønske; „thi saadan Confirmats" — skrev han til Rønnow — „var nu i „lang Tid hentet i Rom, og Paven var in posses-„sione." Iøvrigt gav han ham det Raad, at han skulde gjøre og sende en Protestats til Rom i sit Capitels Navn og deri angive Grundene, hvorfor han

---

kjendte Brev: Her Jyrgenn skottborgi Archielectus Lundenn. ssich breff thet hanndt haffde bereet for konge Mait. thet Biscop Jyrgenn friiff till Wiborgi och Capitell ibidem haffde sambtyckt hannom attmue beholde sitt Canickedom vdi forne Wiiburgi kircke till Saa lenge hand kom till Lundne Stygt ad possessionem Thi forbiuder k. Mait. tiennere ther tilligge same Canicke dom att swaare Anndre enndt forne Her Jyrgenn skottborgi eller hanss procuratorj Datum Ottonie feria (Dagen er ikke nærmere angivet) post visitationis Marie Anno Mdxxviii. — Dominus Rex per se. (Regist. over alle Lande Nr. 3 fol. 84 b.).

1) Ved et saadant Forlangende viste Rønnow nemlig, at han erkjendte Skodborg og ikke Aage Sparre for retmæssig Erkebiskop; og dog var den sidstes Valg fuldkommen kanonisk, hvilket neppe var Tilfældet med den førstes. Men Skodborg var, som ovenfor bemærket, baade stadfæstet og viet i Rom. Da Rønnow var i samme Tilfælde som Aage Sparre, d. e. han var vel paa kanonisk Maade valgt, men manglede saavel den pavelige Stadfæstelse som Vielsen; saa er det klart, at han ikke har betragtet sig selv som retmæssig Biskop.

ikke selv kunde komme til Rom, samt derpaa tage et Notarial-Instrument. Saaledes — meente Skodborg — kunde han blive ved Sædet, skjøndt han ikke var confirmeret, uden derved at paadrage sig den romerske Curies Vrede [1]). Rønnow har imidlertid neppe vovet at benytte sig af Skodborgs Raad, saa længe Kong Frederik den Første levede; thi man seer, at han atter i Aaret 1531 har indladt sig i Underhandlinger med den samme Skodborg for at erholde Confirmation af denne [2]). Men da Kong Frederik var død og Bisperne og deres Anhang spillede Mestere i Rigsraadet, kunde det ikke længere være farligt for Rønnow at træde ligefrem i Underhandlinger med Paven [3]). Om han har gjort dette og maaskee har fundet uventede Hindringer eller Vanskeligheder, kan nu ikke mere med Sikkerhed afgjøres, men synes ikke uden Grund at kunne antages. I Løbet af Sommeren, førend 1ste September, 1533 have nemlig samtlige Biskopper i Danmark skrevet for ham til Pave Clemens den Syvende og forestillet denne de for Haanden værende og foreſtaaende Farer for Kirken i Danmark. Men da denne Skrivelse, som det synes, ikke har gjort den tilsigtede Virkning, skreve de Danske Biskopper derpaa den 1ste September 1533 et Brev til de romerske Cardinaler, og

---

1) Skodborgs Brev er dat. Lybek, Dagen før St. Olufs Dag; Hvitfeldt, anf. St. S. 180-81.

2) Hvitfeldt, anf. St. S. 197.

3) Vi kjende kun Indholdet af Bispernes Brev til Paven af deres Brev til Cardinalerne, som strax vil blive nærmere omtalt.

bade dem om ved deres Paamindelser og Raad til Paven at bevirke, at Rønnow, der paa en fuldkommen kanonisk Maade var bleven valgt til Biskop i Roeskilde, maatte faae den pavelige Stadfæstelse. De forestillede tillige, at denne Stadfæstelse ikke med Rette kunde nægtes ham, og at det vilde være farligt for den offentlige Rolighed, dersom han ikke fik den, samt at en saadan Nægtelse, dersom Paven reserverede Stiftet, vilde være unyttig saavel for Paven, som for enhver Fremmed eller hvilkensomhelst, der ikke var bleven kanonisk valgt, om Paven vilde give Stiftet til en saadan [1]); hvorhos de erindrede, at slige skandaløse Reservationer eller usædvanlige Collationer af høje gejstlige Embeder havde allerede foraarsaget, at mange vare traadte ud af Samfund med den Romerske Kirke, og det var at befrygte, at mange Kirker derover skulde løsrive sig fra Lydighedsforholdet til Pavestolen [2]).

---

[1]) Paven har altsaa formodentlig havt isinde selv (ved Reservation) at forskaffe sig en Deel af Roeskilde Stifts Indkomster eller at give det til en eller anden romersk Prælat, for at denne da kunde overdrage Embedsbestyrelsen til en anden (som da maatte udrede en betydelig Afgift til ham) eller maaskee ligefrem sælge det, eller i al Fald nøde Rønnow til at give en klækkelig Sum for Aftrædelsen.

[2]) Dette Brev viser os de danske Bisper i et langt bedre Lys, end det, hvori de hidtil ere blevne betragtede; det viser, at de ingenlunde vare Pavedømmets blinde Tilhængere, men at de kjendte Curiens grove Misbrug, og at de gjerne vilde have disse afskaffede. Læserne ville derfor finde det heelt aftrykt blandt Bilagene under Nr. 5.

Men Curiens ugudelige Herskesyge og umættelige Pengegjerrighed gjorde den, paa en fast ubegribelig Maade, aldeles blind for den overhængende Fare. Bispernes djerve Forestilling havde ingen Virkning: Rønnow fik aldrig pavelig Stadfæstelse.

III.

Rønnows Embedsforvaltning indtil Begyndelsen af Grevens Fejde.

De Danske katholske Bisfoppers Embedsforretninger vare ved Reformationstiden blevne baade mangfoldige og højst forskjelligartede. De havde nu i Tidens Løb faaet saa stor Andeel i Regjeringen og saa udstrakte Godser at bestyre, at de i Magt og Rigdom overgik mangen verdslig Fyrste og herover tilsidst næsten glemte at røgte deres egentlige gejstlige Kald. Kuns en Fare, saa stor som den, der truede den katholske Kirke fra Reformatorernes Side, kunde vække dem af deres Søvn og faae dem til at erindre, at de vare Sjælehyrder. Alligevel har den dem som Rigsraader tilkommende Deeltagelse i Statens Regjering fortrinligen sysselsat dem. Men da Rønnow bestandig, saavidt vi vide, i denne Henseende gjorde fælleds Sag med sine gejstlige Colleger, vilde det være upassende her at omhandle hans Forhold og Virksomhed som Medlem af Rigsraadet. Vi faae saaledes blot her at gjøre med hans Forvaltning af Stiftets Anliggender. Men da disse vare af et dobbelt Slags, enten gejstlige eller verdslige, vil det være passende at omhandle hvert af disse Slags for sig, og det, ifølge de os levnede Ef-

terretningers fragmentariske Beskaffenhed, i en nogenlunde chronologisk Orden.

1. Hans Forvaltning af Stiftets verdslige Anliggender.

Den 29de Junii 1529 indgik Kongen og Rønnow en Forening, hvorved de Bønder, der vare fødte paa Kronens, men boende paa Roeskilde Kirkes og Bispens Gods, eller fødte paa Kirkens og Bispens Gods og boende paa Kronens, fik Tilladelse til at blive, hvor de for Tiden vare besiddendes, uden at deles til Stavns [1]). Samme Dag har Kongen forlehnet „Os Elskel. Hr. Jacop Rønnow, Biskop til Roeskilde, Vor Mand og Raad", med sit (Kongens) og Kronens Slot Haritzborgh og Haritzborgh Lehn, samt de fire dertil liggende Herreder, udi sex samfulde Aar, mod en aarlig Afgift af 1 Læst Havre [2]). Den 2. Julii s.

[1]) Orig. paa Papir i Geh. Arch. (Sjell. og Møen Nr. 102); dat. wort Slott køpenhaufn sanctorum apostolor. petrj et paulj dag, aar ꝛc. mdxxix.

[2]) Orig. paa Perg. med Kongens Segl forvares i Geh. Arch. (Sjell. og Møen Nr. 103), og er udstedt samme Sted og Tid, som foregaaende Brev. Man seer heraf, at Rønnow forud havde overleveret Kongen et Pantebrev, som Stiftet havde paa samme Lehn. Dette Pantebrev var udstedt af Kong Christian II. til Bisskop Lage Urne, die Corporis Christi 1518 (Suhms ældre Saml. B. 2. H. 1. S. 170-71.) og lød paa 5200 Mark Danske, af hvilke der aarligen skulde afslaaes 100 Mark. Af dette samme Pantebrev sees, at de fire under Haraldsborg Lehn hørende Herreder vare Somme-, Tune-, Lille- og Voldborg-Herred.

A. har Mogens Giøye, Ridder, Danmarks Rigs-Hofmester, udstedt et aabent Brev, hvorved han gjør vitterligt, at han har bevilget, samtykt og besluttet med værdige Herre Hr. Joachim Rønnow, Electus til Roes-kilde Domkirke, at alle de Bønder, som vare fødte paa hans (Gjøes) og nu bosiddende paa Rønnows og Bispesædets Gods, maae blive siddende der qvitte, frie og uafdeelte, imod at de Bønder, der vare fødte paa Stiftets og bygge og boe paa Gjøes Gods, ligeledes maatte blive der bosiddende, uafdeelte [1]). Den 28. October s. A. gav Broder Jens, Abbed i Esrom Kloster, Rønnow et Brev med samme Bestemmelser angaaende Bønderne paa Stiftets og Klosterets Gods, hvilket dog kun skulde være gjeldende for Rønnows Livstid [2]). Den 14. Augusti s. A. forlehnede Rønnow, „for Vilge og Venskab, som Ærlig, velbyrdig „Mand og strenge Ridder Hr. Mogens Giøye til „Gwnderßløffholmm, Danmarks Riges Hofmester, „vor kjere Svoger, os og vor Domkirke altid gjort „og beviist haver," denne med Bispetienden af Gwnderſløffs og Scamstrops Sogne, at nyde og udi Rønnows Livstid udi Forlehning beholde qvitte og frie uden al Afgift eller Tynge deraf i nogen Maade [3]). Den

---

1) Orig. paa Papir i Geh. Arch. (Danske gejstl. Sager Nr. 42.), dat. i kiøpenhaffn woor ffroe dag visitationis Aar ꝛc. Mdxxix.

2) Orig. paa Papir i Geh. Arch., dat. in monasterio nostro Esromensi, die beator. Symonis et iude apostolorum Anno &c. Mdxxix.

3) Det af Rønnow udstedte Følgebrev desangaaende er „giiffuet poo wor biscops gordt wdj Roschilde, woor

21de i samme Maaned og Aar gjorde Kongen og Rønnow et Mageskifte, hvorved Kronen fik følgende til Bispesædet liggende Gods: Løghetweds Hovedgaard (som skyldte 2 Pund Byg, 2 Pd. Rug, 10 Skill. Penge, 2 Skill. Grot for Gjestning, og et Læs Hø), med den dertil hørende Gaardsædegaard (som skyldte ½ Pd. Byg og ½ Pd. Rug, 5 Skill. Penge og et Læs Hø), to Gaarde i Viskiinge (den ene skyldte 2 Pd. Byg, 2 Pd. Rug, ½ Sviin, ½ Faar, 1 Lam, 1 Gaas, 4 Høns, 1 Læs Hø, 10 Skill. Penge, den anden ½ Pd. Byg, ½ Pd. Rug, 5 Skill., 1 Læs Hø), og een Gaard i Kalrede (der skyldte 3 Pd. Rug, 1 Sviin, 3 Skill. Grot, 1 Faar, 1 Lam, 2 Gæs, 1 Skjeppe Havre, 4 Høns, 18 Grotte og 20 Æg), med alt dette Godses rette Tilliggende, Ager, Eng, Skov, Mark, Fiskevand, „Jacht saater" o. s. v., Til Vederlag herfor fik Rønnow, paa Domkirkens og sine egne Vegne, af Kongens og Kronens Gods og Ejendom: fire Gaarde paa Nixøll (Nexelø), hvilke skyldte aarligen 2 Tdr. Smør, 4 Skill. Grot og 8 Lam, „med al forne Ø „Nixøll og al anden hendes Rente og Rettighed, Vrag, „Marswinne sætthe, Fiskeri og al anden kongelig „Rente og Rettighed, som samme Ø Nixøll baade til „Land og Vand rente kan" [1]). Den 18. Novbr. s. A.

froe affthenn assumptionis, Aar ꝛc. Mdxxix, wnder wort indzegle (Jon Mortensens Affkr. Diplom. Langeb.).

[1]) Rønnows herom udstedte Brev er dat. Calumgborge, løffuerdagen nest foore Sancti Bartholmei apostoli dag, aar effter guds byrd M° D°xx°.nono (Jon Mortensens Affkr. i Diplom. Langeb.). I Brevet siges

har „Joachim Rønnow, med Guds Naade udvalgt Biskop til Roeskilde Domkirke," undt og tilstedt, at E. og V. Mand og strenge Ridder, Hr. Anders Bilde, skal have og udi Forlehning beholde Biskopstienden af Fanefjord Sogn paa Møen; hvorimod A. Bilde skulde give Bispen 2½ Mark Penge af hvert Pund Korn, som samme Tiende rente kan, aarligen udi Bispens Fadebur i Roeskilde inden Palme-Søndag at betale, med Regnskab derhos, paa hves samme Tiende kan rente, undtagen 4 Pund Korn, som A. Bilde skulde have qvit og fri, uden al Afgift [1]). I en af Aarets sidste Dage forlehnede Rønnow Knud Rud med Venzløffve Lehn [2]). 1530, d. 10. Maj udstedte Christiern Nielsen af Hielmsøø, aff wapn, et Brev, hvorved han tilstaaer at have udi Forlehning annammet af værdige Herre Hr. Joachim Rønnow, udvalgt Biskop til Roeskilde, sin kjere naadige Herre, Auersy Biskopstiende, „som skylder aarligen 2 Pund

---

det Roeskildske Capitel udtrykkelig at have givet sit Samtykke til dette Mageskifte, ligesom det ogsaa tilligemed Rønnow har beseglet Mageskiftebrevet.

[1]) Rønnows Brev herom (paa det store Kongl. Bibl.) er dat. in curia nostra Episcopali Roschildenn., feria quinta proxima post festum beatj Martini episcopi Anno Mdxxix. Hr. Anders Bilde udstedte samme Dag et Gjenbrev desangaaende (Orig. paa Papir i Geh. Arch., Sjell. og Møen Nr. 104.), dat. Roschiilde, Torffdagen nest effther Sanctj briccij dag, Aar ꝛc. Mdxxix.

[2]) Knud Ruds orig. Gjenbrev (i Geh. Arch., Sjell. og Møen Nr. 105.) er udstedt i Roeskilde 1529, die S. Thomæ Cantuariensis (ɔ: 29. December)

Byg, 1 Pd. Rug og ½ Pd. Havre, qvit og fri uden al Afgift", tilligemed en Skov, som ligger til Norderops Kirke [1]). Den 12. Mai s. A. modtog Rønnow Ejler Hardenbergs Gjenbrev angaaende Draxholm, og Dagen efter Knud Ebbesen (Ulfeldts) angaaende Gjordslev Slot [2]). Kort før Pindse 1530 har Rønnow tilladt, at Borgemester, Raad og menige Indbyggere i Kjøbenhavn til Stadens Bedste maatte erholde 600 Lod Sølv til Laans af Vor Frue Kirkes Klenodier, at tilbagebetale inden 6 Aar. Dette sees af Laantagernes derom d. 2. Junii udstedte Forskrivning [3]). Den 8. Novbr. s. A. har „Klaus Wlffeld paa Elmelunde, af Vaaben," udstedt et Brev, hvorved han tilstaaer, at han paa sine egne, sin Husfrues Dorothea Lunges-Datters og een af deres Sønners Vegne (hvilken Søn Forældrene vilde udnævne dertil), havde af Hr. Joachim Rønnow, udvalgt Biskop til Roeskilde, sin kjere naadige Herre, og hans ærlige Capitel annammet Elmelunde Gaard, Gods og Lehn, saaledes

---

[1]) Orig. paa Perg. i Geh. Arch. (Sjell. og Møen Nr. 107.) dat. Roskilde Tiisdagen nest effther Søndagen Jubilate Aar &c. Mdxxx. Vaabnet i Udstederens Segl, der endnu hænger ved Brevet, ligner i det Væsentlige det i Danske Mag. II. 33. afbildede.

[2]) Disse tvende, i flere Henseender mærkelige Gjenbreve ere aftrykte blandt Bilagene under Nr. 6, *a.* og *b.*

[3]) Denne findes in orig. i Geh. Archivet (Sjell. og Møen Nr. 106.) forsynet med Bager-, Guldsmede-, Skræder- og Skomager-Laugenes Segl. Peder Jørgensen, Anders Halagre og Ambrosius Bogebinder nævnes i Brevet som Kjøbenhavns Borgemestere.

som han det da i Forlehning og Værge havde, samt Magleby, Østreburgis og Kelby Bisskopstiende (paa Møen), imod at give i aarlig Afgift deraf 100 Mark danske Penge inden Paaske Aften og 40 Mark af fornævnte Bisskopstiende inden St. Michaelis Dag i hans Naades Fadebur i Roeskilde, og dertil ½ Læst god Sild paa Bisskopsgaarden i Kjøbenhavn inden St. Mortens Dag at yde. Naar nogen af Roeskilde Capitel eller deres Bud kom til Møen, da skulde han „være dem „behjælpelig at mue fange Færger over til Tydskland og „fremme og forde dem til det bedste;" dersom hans Hustru overlevede ham, og vilde gifte sig paa ny, da skulde hun det gjøre med den daværende Roeskildske Bisskops Villie og Samtykke; og endelig skulde han i sin Livstid være Bisskoppen eller hans Efterkommere „ferdug fore selff thredie inden landz, met „gode heste, glawen, (og) dragetøy," naar og hvor ham derom tilsagdes, og udenlands skulde han skikke en god Karl med Hest, Glavind og Dragetøj til Lands eller en færdig Karl til Skibs. For denne Tjenestes Skyld forskaanedes Claus Ulfeldt for to Nætters Gjesterie, som der plejede at holdes af Elmelunde Gaard og Lehn [1]). Den 9. Martii s. A. har Rønnow udstedt et Brev, hvorved han bevidner, at hans Cantsler, „os elskel. Mester Laurentz Olßøn," ifølge Fuldmagt, paa Bispens og Kirkens Vegne, tilligemed de af

[1]) Orig. paa Pergament i Geh. Arch. (Sjell. og Møen Nr. 110.), dat. Roschilde sanctj Vilhadi Episcopi et confessoris Dagh, Anno Dominj Millesimo quingentesimo trigesimo.

Kongen udnævnte Mænd Sigwort Grubbe til Ly-strup, Michel Hansen, Sognepræst, Sigvort Laurentssen, Borgemester, Jesper Skinkel og Hans Jensen, Raadmænd og Kirkeværger i Kjøge, overvar et Mageskifte, der gjordes St. Petri Dag ad Cathedram næstforleden paa Valløff imellem St. Laurentii Alter i Kjøge Bykirke og Velbyrdig Mand og streng Ridder Hr. Oluf Rosenkrands til Valløff. Derved gav denne en Gaard i Oelstrup i Faxeherred, der skyldte aarlig en lødig Mark, og en Gaard i Salbytorp i Ramsøeherred, hvoraf der svaredes aarlig ½ lødig Mark Penge, istedenfor en Gaard i Tolstrop i Sæders Sogn, hvoraf der gaves aarligen 7½ Skill. Grot til Landgjeld [1]). Mod Slutningen af samme Aar har Kon-

---

[1]) Ronnows Brev er dat. Roschille onsdagen nest føre St. Gregorij Pape dag, aar Mdxxx (Jon Mortensens Affkr. i Dipl. Langeb.). — I et Brev udstedt i Kjøge, første Mandag i Faste 1530, bevidne de ovennævnte Michel Hansen, Sognepræst i Kjøge, og Hans Jensen og Jesper Skinckel, Raadmænd og Kirkeværger sammesteds, at de have beseet og overlagt de 2 Gaarde i Olstrop og Salbytorp, som Hr. Oluf Rosenkrands havde givet til Vederlag for Gaarden i Tolstrop, og fundet dem „lige gode imod den Gaard i Tolstrop udi Landgilde;" endvidere: „og efterdi der „gaaer dobbelt Ægt, Arbejde og Oldengjeld af de „2 forne Gaarde, som forne Hr. Oluf haver igjen „til Vederlag givet imod den Gaard i Tolstrop, da „tykkes os saa, og forfaret have i Sanningen, at „forne Hr. Oluf dermed haver gjort Kirken og Al„teret Skjel og Fyldest, og ydermere." (Jon Mortensens Affkr. i Diplom. Langeb.).

now tilladt, at Kregome Sognepræst mageskiftede den til Præsteborbet liggende Ellingegaardt paa Halsnæs til Væbneren Laurentz Iversen til Kongsgaarden paa Halsnæs for tvende andre Gaarde, den ene i Serløff i Skiipings Herred, den anden i Sueninge i Odsherred; dog paa den Betingelse, at Ret til at jage og lade jage i Ellingeskov skulde tilkomme Rønnow og hans Efterfølgere paa Bispesædet, „ligerviis som hans Naade „og hans Forfædre det hertildags gjort og friest brugt „have" [1]). Den 31. October 1531 udstedte Hr. Oluf Rosenkrands et Gjenbrev til Rønnow angaaende en til Herføgle Kirke liggende Gaard i Søllerup [2]). 1531, d. 18. Decbr., bevilgede det Danske Rigsraad, at saa meget som muligt af det Kirkerne i Sjelland og Skaane tilhørende Sølvtøj, skulde afgives til Mynten og bruges til Rigets Nytte (Rustningen mod Christian II.), imod at Kirkerne igjen skulde have Erstatning derfor, naar Riget kom til Fred og Rolighed. Biskop Rønnow blev, tilligemed Abbed Henrik af Sorøe, Hr. Anders Bilde og Hr. Oluf Rosenkrands, beskikket til at modtage Sølvet fra de sjellandske Kirker [3]); og han synes at have gjort sit til at dette Sølv blev afleveret.

---

[1]) Dette sees af det af Laur. Iversen herom udstedte Mageskiftebrev, dat. Roſk., Sti. Thome apostoli dag (ↄ: 21 Decbr.) 1530 (Orig. paa Perg. i Geh. Arch., Mageskifter Nr. 29.).

[2]) Orig. i Geh. Arch. (Sjell. og Møen Nr. 111.); dat. Haffniæ, vigilia omnium Sanctorum 1531.

[3]) See N. D. Magaz. VI. 133-35, jfr. I. 227-29. — Allerede nogle Uger forud (d. 25. Novbr.) havde

Man veed i det mindste, at han har paalagt Provsten i hvert Herred at følge med den kongelige Lehnsmands Foged til Sognekirkerne for at tilhjælpe, at samme Sølv uden Forsømmelse kunde udtages [1]). Samme Aar maatte Rønnow i Forening med sit Capitel, ligesom de øvrige Bisper, udrede et velbemandet Skib med Tilbehør [2]); og det var formodentlig ogsaa i dette Aar,

Rønnow tilligemed de da i Kbhavn forsamlede Rigsraader Hans Bilde, Mattis Byllie, Anders Bilde, Johann Urne, Johan Biørn, Oluf Rosenkrands, Knudt Rudt, Riddere, og Niels Lunge, befalet Sognepræsterne og Kirkeværgerne i Holbo Herred og Tryherred at indsende alle Kirkernes Monstrantser, Kalke og Klenodier (undtagen en Kalk og en Pixis) til Kbhvn., eller antvorde dem til Jeip Heye, Kannik i Kbhvn. Denne Befaling, dat. Kbhvn. S. Catharine Dag MDXXXI (Langebeks Afſkr. i Dipl. Langeb.), gjorde imidlertid ingen Virkning; hvilket sees af en Paategning paa Originalen, ſkreven af Jep Heye, ſom da var „procurator decanatus Haffnensis," ſom ſlutter med disſe Ord: „dog annammede ieg icke en ſølff Naffle og ey førdis noget frem."

1) Dette sees af Udkastet til en Ordre til Lehnsmændene (i Geh. Arch.) om at lade deres Fogeder ride til Kirkerne for at udtage Sølvet.

2) N. D. M. VI. 128; jfr. Hvitfeldt, anf. St. S. 277. — Rønnow blev ogsaa i dette Aar bebyrdet med forſkjellige verdslige Forretninger, i det han blev beſkikket til, i Forening med Rigsraaderne Hans Bilde, Anders Bilde og Oluf Rosenkrands, at hjælpe hver Mand i Sjelland til Lov og Ret (N. D. M. VI. S. 130), samt til, i Forening med de to Sidstnævnte,

at Bisperne, altsaa ogsaa Rønnow for sit Stifts Vedkommende, tillode Kongen at opbære Halvdelen af den Kirkerne tilkommende Tredings-Tiende over hele Riget, til Rigets Nytte og Gavn [1]. Den 21. Martii 1533 tilstod „Johan Urne, Ridder, til Borgeby og Hovedsmand paa Kjøbenhavns Slot," ved et aabent Brev, at han paa sine egne, sin Husfrues Anne Rønnows og det af deres fælleds Børns Vegne, der i Tiden fik Borgeby Gaard og Lehn i Forlehning efter Forældrene, havde af værdige Herre med Gud Hr. Joachim Rønnow, udvalgt Bisskop til Roeskilde Domkirke, i Forsvar og Forlehning annammet 5 Gaarde i Boslunde By i Slawelse Herred, en Gaard i Østrebøgebierge og en Gaard i Atterop, hvilke 7 Gaarde laae til Boslunde Kirke, samt en Kirkegaard i Ardrup i Hemmesslløffue Sogn, der laae til Gierløff Kirke. Johan Urne forpligtede sig, sin Hustrue og sit Barn til at holde samme Kirkegaarde vedlige og ved Magt, og til at forsvare de derpaa boende Bønder for Urette, samt ingen usædvanlig Tynge at paalægge, og endelig til at beskikke Kirkerne deres rette Landgjeld aarligen til gode Rede, som det sig bør, og at heye og frede de tilliggende Skove [2]. Efterat Rønnow havde mod-

---

at paasee, at Enhver i Sjelland holdt den Rustning, der tilkom ham at holde (sammest. S. 132).

1) N. D. M. II. 251; jfr. Münter, Danske Ref. Hist. II. 191, Anm. (Kirchengesch. III. 371, Anm. **).

2) Orig. paa Perg. i Geh. Arch. (Sjell. og Møen Nr. 112.); dat. Hiortholm, sanctj benedicti dag Aar &c. Mdxxxiij.

taget dette Gjenbrev, gav han med sit Capitels Samtykke sin Svoger Johan Urne Forlehningsbrev paa det ovenanførte Gods [1]). Endnu kan her bemærkes, at Rønnow har forlehnet Peder Godske [2]) med Stiftets Gods i Husum paa Livstid, qvit og fri, uden Afgift [3]).

I de hidtil meddeelte Efterretninger findes intet Spoer til, at Rønnow paa nogen utilladelig Maade har forvaltet Stiftets eller de hans Bestyrelse undergivne gejstlige Indretningers Formue; desto mærkeligere bliver derfor een af hans Samtidiges Vidnesbyrd om, at han har benyttet sig af sin bisoppelige Myndighed til at berige sig paa en gejstlig Stiftelses Bekostning [4]).

---

[1]) Rønnows Brev er udstedt „in castro nostro......... abbatis (vistnok Hiortholm die S. Benedicti Abbatis) A. D. millesimo quingentesimo trigesimo tercio" (Jon Mortensens Afskr. i Dipl. Langeb.), og deri omtales Hr. Johan Urnes Gjenbrev.

[2]) Den samme, der siden saa tappert forsvarede Hjortholm Slot mod Grev Christopher.

[3]) Tidsangivelse fattes i den omtrent 1557, eller lidt senere, forfattede Fortegnelse over de kgl. Lehn (i Geh. Arch.), hvoraf denne Efterretning er tagen.

[4]) Dette Vidnesbyrd indeholdes i en gl. orig. Optegnelse (paa det store Kongl. Bibl.), der af udvortes Grunde maa antages at være skreven omtr. 1541 (maaskee af Hr. Anders Bilde) og lyder saaledes: Item thet breff, som Jeckop Rønnow haffuer po thet godtz wdi Øllerup, thet screff her Lauwretz Kleynæ, och Jeckop Rønnow nødde hannom till at scriwæ samme breff, och wed her lawretz ycke, heller samme breff lydher po thet godz all enest wdij Øllerup, eller och po alt thet godz, som ligghær til prestæ Clo-

Derved ledes man til at fæste Tillid til Povel Eliesens Beretning om en egennyttig og selvraadig Adfærd af Rønnow mod sit Capitel og dets Bønder, omtrent af følgende Indhold [1]): I Aaret 1533 fandt Rønnow paa Hjortholm Slot adskillige Breve angaaende Bispesædets Ret til Kjøbenhavns Slot, og forlangte derpaa af det Roeskildske Capitel, at det skulde give denne Stiftets gamle Ejendom til ham og hans Arvinger [2]). Den lange Præskription tilintetgjorde vel alt Haab hos ham om at faae Slottet; men han ventede, at hine Breve skulde blive ham afkjøbte, enten for en klækkelig

---

ſther; Men y hwad ſamme breff lydher, ta Seghee her lawretz, at yekop Rønnow nødde hannom abenbare till at ſcriwæ ſamme breff wdii Sandzelyeth po bysp gorden wdij Roſkylde; ther offuer war Sowren Capeldegen Hans Knap och gordz Scrywerynd yo biſpgorden. For thette for^de^ gordz wdi Øllerup gaff Yekop Rønnow aller pendyngh eller ſkerff fore, och ſame breff, ſom her Lawretz ſcreff, thet ær beſeyld met thet yndzegell, ſom de gaffwæ deres aftredz (afledz?) breff wd met wd aff preſts kloſther, och ynthet conwentes eller pryerens yndzegell ther fore. — Item om then yord wdi Københaffn, ſom mand kaller wæd yermers gaff, then fynge de aller pendynge eller pendynges werd fore, wden eth pund malt, och han haffuer ycke heller conwentes yndzegell for ſamme breff.

1) See *Chron. Skib.* l. c. p. 594. 595.

2) Sibi suisque *heredibus*. Ved Arvinger maa her ikke forstaaes hans Efterfølgere paa Bispestolen, men hans nærmeste Slægtninge; see nedenfor S. 87. Anm. 1.

Pengesum, eller ved at overdrage ham noget af Kronens Gods til Ejendom, for at derved kunde blive gjort Ende for bestandig paa den lange Tvist mellem Kronen og Roeskilde Stift om Besiddelsen af Kjøbenhavn. Capitlet vægrede sig først for at opfylde hans Forlangende, hvorover Rønnow blev meget fortørnet paa nogle af dets Medlemmer; og kort derefter hævnede han sig paa hele Domcapitlet for denne Vægring. Under Paaskud af at beskytte Gejstligheden (eller Domcapitlet; clerus.) mod den verdslige Adel, tiltog han sig den de Gejstlige (clerus; maaskee rettere Domherrerne) tilkommende Ret over deres Vordnede eller Fæstebønder (inquilini), i det han fik disse til at forpligte sig til at være ham hørige og lydige, hvorved de bleve ham, og ikke deres egne Herrer undergivne. Herved syntes han fra først af kun at ville tilvende sig en Indtægt af en Tønde Havre af hver Vordnet eller Landbo (inquilinus), men siden drog han stor Fordeel deraf og vilde paa ingen Maade give Slip paa denne tiltagne Rettighed. Hverken Bønner eller Paamindelser om hans edelig indgaaede og med Haand og Segl bekræftede Forpligtelser kunde hjælpe, og hans Venners og Slægtninges, endog Ejler Rønnows, Hr. Tyge Krabbes og Hr. Johan Urnes Raad og Formaninger vare uden Virkning. Tvertimod tiltog han sig en saadan Myndighed, at Gejstligheden (clerus) aldrig er bleven saaledes tyranniseret af nogen verdslig Fyrste, som af denne falske og kjetterske Bisskop (ab hoc personato et heretico pontifice); hvorover Domcapitlet (universus clerus) blev saa forskrækket, at det ikke mere

vovede at nægte ham noget. Nu overdrog det ham derfor Rettigheden til Kjøbenhavns Slot [1]).

Rønnow nølede ikke længe, førend han forsøgte paa at gjøre dem ham overdragne Fordring paa Kjøbenhavn gjeldende. Tiden (Midsommer 1533) og Omstændighederne maatte forekomme ham saa gunstige som muelígt: „der var ej Konning til, som kunde svare el„ler fordagtinge Kronens Ret og Rettighed, og han (Rønnow, der var „den øverste Rigens Cantsler") „havde alle Rigets Segl og Beviisninger udi sine Hæn„der, som man skulde forsvare Kronens Ret med;" desuden skaltede og valtede Rigsraadet nu efter Godtbefindende med Kronens Slotte og Lehn. I det Rønnow fremkom for Rigsraadet med sin Fordring, synes han dog at have gjort dette paa sit Stifts Vegne; men at han derved allene havde sin egen Fordeel i Sigte,

---

[1]) Nam mox (*Rönnovius*) obtinuit postulationem super arcem Haffnensem, paulo antea negatam, eodem jure obtenturus Anglie aut Scotie regnum ab eisdem donatoribus, ipso postulatore stultioribus, qvibus nec licebat jam possessa ulli mortalium donare, nedum olim amissa, sive illa per vim fuerant occupata, sive jure permutationis alienata, nam de ea re variabant multorum capita. Qvod si arx Haffnensis ullo jure poterat obtineri ab iis, qvi nunc possident, non minus pertineret ad Sedem Roschildensem, qvam cetere ejusdem Sedis arces perpetuo possesse. Af disse Eliesens Ord seer man da, at han har antaget, at Rønnow søgte sin private Fordeel og ikke Stiftets Bedste ved at gjøre dets Fordring paa Kjøbenhavn gjeldende.

saavelsom at han ikke havde synderligt Haab om at komme i Besiddelse af Kjøbenhavn, det tilkjendegav han tydelig ved offentlig at udlade sig med, „at han aldrig „vilde have nogen Konge i Riget, førend han var med „Penge stillet tilfreds for den Rettighed, som han „havde til Kjøbenhavns Slot og Stad." Forresten vide vi ikke, om han naaede sin Hensigt. Nogle af Rigsraadet forestillede ham strax, „at det ikke vilde skikke „sig, at han udi den Tid skulde drage Hovedstaden Kjø„benhavn fra Riget, men dersom han meente sig nogen „Ret eller Tiltale at have om saadan Stad, at han „han saalænge dermed skulde lade bestaae, til at Riget „finge en Konning, som kunde forsvare og fordagtinge „Kronens Ret, da vederfores hannem vel saa meget, „som Ret var" [1]). Sagen er maaskee derfor bleven udsat, og dens endelige Afgjørelse imidlertid forhindret ved Udbrudet af de borgerlige Uroligheder (Grevens Fejde).

Naaede end Rønnow saaledes ikke sin Hensigt med Kjøbenhavns Slot og Stad, saa forsmaaede han dog ikke at tage til sig deraf, hvad han kunde, men bestræbte sig ivrig for at komme i Besiddelse af Stadens tre danske Kirkers Gods og Formue [2]).

---

1) N. D. M. III. 18. 7. 11-12.

2) N. D. M. III. 18: „da haver han (Rønnow) tænkt „intet andet, end paa at drage de tre danske Kirker „her i Staden (Kbhvn.) ind, da lidet hver havde, „uden alt Huden, som siges, over Ørnene." (I Grams Afskrift af Klagen over Bisperne læses, som her, „da lidet hver havde," ikke som i N. D. M., „det lidet hver havde.")

2. Rønnows gejstlige Embedsforvaltning; især hans Forhold med Hensyn paa den evangeliske Lære og dens Forkyndere.

Rønnows Formand paa Roeskilde Bispestol, den ellers i flere Henseender af sit Fædreland højst fortjente Lage Urne, er ikke uden Grund bleven anseet for en af Reformationens farligste Modstandere i Danmark [1]). Hvor godt han har forstaaet i sit Stift at opretholde den katholske Kirke og lægge Kirkeforbedringen og dens Talsmænd Hindringer i Vejen, det viser den Forfatning, hvori Stiftet befandt sig ved hans Død. Thi, skjøndt Kundskab om Luthers Lære synes tidligere at være udbredt i Roeskilde Stift, end andensteds i Danmark [2]), skjøndt de af Kong Christian den Anden indkaldte lutherske Theologers Virkekreds laae indenfor samme Stifts Grændser, og skjøndt selve Hovedmanden for de danske Reformatorer, Hans Tausen, og flere af de virksomste Befordrere af Kirkeforbedringens Sag netop i Sjelland begyndte at forkynde Evangeliet og prædike mod Papismen: saa var dog ved Lage Urnes Død, d. 29. Apr. 1529, paa en Tid, da Reformationen alt i flere Aar havde sat hele Jylland i Bevægelse [3]) og

[1]) Münter, Danske Ref. Hist. II. 37-38.

[2]) Ved Peder Litle fra Roeskilde, der i Aaret 1519 var kommen hjem fra Wittenberg.

[3]) *Chron. Skib.* (l. c. p. 580): „Eodem anno (1526), mense Majo, . . . cum per universam Cimbriam serperet virus Lutheranice factionis" &c.; jfr. hermed et Sted i Povel Eliesens, 1526 forfattede, Svar til Hans Mikkelsen (anført i *Engelstoft*, Reforman-

enkelte Stæder i Fyen (Assens) og Skaane (Malmøe) havde næsten løsrevet sig fra den katholske Kirke, ikke et eneste Kloster i Sjelland forladt, ikke en eneste sjellandsk Kirke indrømmet Lutheranerne. Aldrig saasnart var Urne død, før en ny Tingenes Orden indtraadte [1]). Højskolens Klagesang over den katholske Kirkes Forfald, fremført i Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn, tredie Pindsedag 1529 [2]), bebudede den forestaaende Omvexling. Urnes Efterfølger, Rønnow, maatte, ifølge det Revers, han havde givet Kongen, finde sig i, at Kong Frede-

tes et Catholici, tempore quo sacra emendata sunt, in Dania concertantes, p. 158, not. 17.), hvor det hedder, at Guds Ord forhandledes „ij obenbare krwer, „badstwer, bardsckierhwß, smedier, møller, taaldhwß, „borgerstoffue, giilhwß og gestebudt, iblant drancker „oc daablere, dantzere oc springere, hwnde oc hoff- „mend, aff sckreppere oc daarir, piibere oc leegere, „swdere oc sckredere, møllere oc taaldere, landløbere „oc kremmere oc andre saadanne edele oc lerde mend, „blant hwilcke then siynis wiisist, som meest kandt „robe, sckreppe oc spotte."

1) Jfr. *Chron. Skib.* (l. c. p. 585): Ab hujus Reverendi patris (*Lagonis Urne*) obitu cepta est mox ruina Ecclesie Roschildensis.

2) *Olaui Chrysostomi* lamentatio ecclesie versibus exposita, tertio die Pentecostes Hafnie in ede Virgini Matri sacra decantata; impress. Malmogiæ (1529) 4. Den er forfattet og oplæst i Anledning af Universitetets Rectorskifte, efter den tiltrædende Rectors, Claus Urnes, Tilskyndelse (s. Werlauff, Bidrag til Khvns. Univers. Hist. S. 7.); dens Forfatter kan derfor ansees som Universitetets Ordfører.

rik I. kaldte Kirkeforbedringens nidkjereste Talsmand (Hans Tausen) til Rigets Hovedstad og tillod ham at prædike i St. Nicolai Kirke. Med hvor stort Held han her virkede for Evangeliets Sag, ligger aabenbart for Dagen. Han fandt strax mange Tilhængere, og neppe havde han prædiket Evangeliet i eet Aar for Hovedstadens Indvaanere, før disse, der hidindtil havde været den romerske Kirkes lydige Børn [1]), fordrede af Rønnow, at han skulde give en (evangelisk) Præst „Hr. Mads," Tilladelse til at prædike i Vor Frue Kirke. Om Rønnow end havde været villig til at føje Borgerne i denne Henseende, saa har han dog neppe turdet gjøre det, af Frygt saavel for Domcapitlet i Roeskilde som for Capitlet ved Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn; thi denne Kirke var en Collegiat-Kirke, og den anseeligste i Stiftet næstefter Roeskilde Domkirke. Han afslog altsaa Borgernes Forlangende [2]). Kjøbenhavns Magistrat lod sig imidlertid ikke nøje med dette Afslag, men henvendte sig til Kong Frederik I. Ved Kongens Mellemkomst blev derpaa tilvejebragt en For-

---

[1]) *Chron. Skib.* (l. c. p. 585): Quo (*Hafniam*) cum (*Joannes Tausson*) pervenisset, adeo crevit malicia, ut ea civitas, *que pietatis ac religionis prius fuerat amantissima tenacissimaqve,* facta sit omnis impietatis ac abhominationis spelunca sceleratissima.

[2]) Hvitfeldt, K. Frederik Is. Hist. S. 231, hvor saavel Borgernes Anmodning som Rønnows Afslag retteligen henføres til Aar 1530. At det er urigtigt, med Pontoppidan (Annall. II. 856.) at henføre Borgernes Begjering til Aar 1531, vil fremgaae af det Følgende.

ening mellem Bispen og Magistraten [1]), ifølge hvilken en evangelisk Prædikant [2]) erholdt Tilladelse til at prædike Guds Ord og sige dansk Messe i Vor Frue Kirke om Søndagen. Borgerskabet synes ikke herved at være blevet tilfredsstillet, da det uden Tvivl paa samme Tid, som den nysomtalte Forening blev indgaaet, har forlangt intet mindre end Afskaffelsen af saa godt som hele den katholske Gudstjeneste i Vor Frue Kirke [3]). Hvorom alting er, da varede det ikke længe, inden Kjøbenhavnerne fremkom med et saadant Forlangende. Under 2den Novbr. 1530 skrive de Kjøbenhavnske Borgemestere og Raadmænd til Kong Frederik den Første [4]), at deres Prædikanter prædike og tale dagligen imod de latinske Messer, Sjelemesser og Vi-

---

[1]) Denne Contract (aftrykt blandt Bilagene under Nr. 7, *b.*) antages nok rettest at være oprettet, medens Kongen var tilstede i Kjøbenhavn under Herredagen i Julii Maaned 1530; see det i Anm. 3. anf. Sted af Bilag Nr. 7, *a.* jfr. S. 73., Anm. 1.

[2]) Den evangeliske Prædikants Navn angives vel ikke i Contracten; men det maa uden Tvivl have været den ovennævnte Hr. Mads, eftersom Hvitfeldt a. St. viser, at Kongen tillod ham at prædike i V. Frue Kirke paa nogen særdeles Dage.

[3]) See Bilag Nr. 7, *a.*: „Oc loffuede och tiilsagde „eder nades kon. Mai^t^ oss samme tiidt (som Con- „tracten blev oprettet?), paa eders nades kon. Mai^tts^ „slott Køpenhaffn, at eders nades kon. Mai^t^ „wille scriffue oss tiill mett thett aller første, huor „effther wij oss rette schulle" (om Afskaffelsen af Kannikernes Messelæsning o. s. v.?).

[4]) See Bilag Nr. 7, *a.*

gilter, og sige dem at være en ret aabenbar Gudsbespottelse og Christi hellige Blods og Døds Foragtelse, af hvilken Prædiken Almuen opvækkes, sigende, at den slig Gudsbespottelse ingenlunde længer fordrage kan, og dagligen overhænger Magistraten med Begjering om Afskaffelsen af saadan Afgudsdyrkelse [1]). Men dette vovede Magistraten ikke at gjøre (eftersom det stred mod den nysomtalte Contract), uden med Kongens Samtykke. Derfor bede de Kongen om at paalægge Bispen af Sjelland, at han skulde sørge for, at Capitlet i Kjøbenhavn hørte op med deres Messer og Vigilier, indtil der blev gjort en endelig Reformatz derpaa, enten i Kejserdømmet eller i Danmark. Endvidere tilkjendegive de Kongen deres store Frygt for, at der skulde skee Kannikerne og Præsterne ved Vor Frue Kirke nogen Overlast, „dersom slig falsk ugudelig Gudelighed ikke aflægges." Der ere — vedblive de — „mange Companer her i Staden, baade Baadsmænd, „Fiskere og andre Embedssvende" (ɔ: Haandværkssvende), „saavelsom Borgere, hvilke vi ikke kunne regjere i denne Handel, thi de ere allesammen Guds „Ord medfeldige og den papistiske Handel og Regimente „imod; hvis de gjorde forne Kanniker eller Præster [2])

---

[1]) Denne Stemning i Hovedstaden er det vistnok, der har givet P. Eliesen Anledning til i Sommeren eller Efteraaret 1530 at forfatte sin Undervüisning om Messen og at tilstille Raadet i Kjøbenhavn dette Skrift, der udkom i Aarhuus i Aaret 1531 (jfr. *Engelstoft*, l. c. p. 22, not. 41. cfr. pag. 14, not. 17.).

[2]) Der er i hele Brevet ikkun Tale om Kanniker og

„nogen Overlast, da maatte vi komme udi en stor „Fejde med Bispen af Sjelland." Endelig, dersom „Bispen af Sjelland ikke vil tilstede, at samme Hyklerie „maa aflægges," da bede de indstændigen Kongen om at sætte Andre i deres Sted og om Tilladelse til at afstaae af deres Befaling (ɔ: nedlægge deres Øvrigshedsembeder); „thi" — tilføje de — „vi ingenlunde „kunne holde Eders Naades Kongl. Majt. en lydig Almue føre, som vi have svoret Eder Naades Kongl. „Majt. og pligtige ere, den Stund samme Hyklerie er „ved Magt her udi Staden."

Hvilke Forholdsregler Kongen har taget i Anledning af denne Forestilling, er os ubekjendt; men Forestillingen støttede sig paa saa vægtige Grunde, at den ikke kunde være aldeles uden Virkning. Kongen har derfor rimeligviis formaaet Rønnow til at sørge for, at Capitlet ved Vor Frue Kirke i det mindste tildeels lempede sig efter Borgerskabets Fordringer: saa meget er i det mindste fuldkommen vist, at det evangeliske Partie inden Udgangen af Aaret 1530 har faaet en større Raadighed over Vor Frue Kirke, end den føromtalte Contract hjemlede det [1]), hvilket rimeligviis har været en Følge af de Forholdsregler, Kongen har taget i Anledning af Forestillingen.

Præster ved V. Frue Kirke. Havde Geistligheden ved St. Petri og St. Clemens Kirker allerede paa denne Tid seet sig nødsagede til at ophøre med Messelæsningen?

[1]) See nedenf. S. 68., Anm. 4, hvoraf man vil see, at de Evangeliske inden 27. Dec. 1530 maae have opreist et Alter i Vor Frue Kirke.

Bevægelsen i Hovedstaden var imidlertid alt for stor til at enkelte Concessioner skulde have formaaet mere end at standse den for en kort Tid, indtil den havde fundet en ny Vej til dens endelige Maal: den **katholske Gudstjenestes fuldkomne Afskaffelse.** Den nye Vej blev snart funden: de evangeliske Præster, der mærkede, at deres Iver mod de Katholskes Messelæsning ikke havde været aldeles forgjeves, begyndte nu at prædike mod den katholske Helgen- og Billeddyrkelse [1]). Gemytterne bleve herved paa ny satte i Bevægelse, og en Følge deraf var **Billedstormen i Vor Frue Kirke, tredie Juledag 1530** [2]). I sin

---

[1]) See *Io. Pauli Resenius,* Lutherus triumphans, fol. K. 2., hvor der berettes under Aar 1530: (Hafniæ) ita perrexit Tausanus strenue, ut 3. Natalis Domini, irruerint complures in Ecclesiam collegiatam D. V., propter superstitiosam adorationem sanctorum, atque inde illa sic clausa fuerit jussu Regis, usque ad 4. Feriam, in 8. D. Martini, anno proximo. Hermed jfr. *Chron. Skib.,* l. c. p. 587; Suhms ældre Saml. B. 1. H. 2. S. 172.

[2]) Om denne Begivenhed fandtes (ifølge *Alb. Thura,* Regiæ Academiæ Hafn. infantia et pueritia, p. 47.) i Universitets ældste Matrikel, der nu er bortkommen, følgende, hidtil upaaagtede, Beretning: MDXXX. die Johannis Evangelistæ, 3. videlicet die Nativ. Chr., Lutherani, spiritu Diabolico afflati, Ecclesiam Collegiatam Divæ Virginis Hafniensis profanabant, magis in ligna et saxa sævientes, quam Turcus in Orthodoxæ fidei Professores, nulli rei divino cultui dedicatæ, nec ipsi Synaxi, parcentes, imo omnia Passionis Dominicæ insignia ignominiose exercentes.

fanatiske Ridkjerhed gik Almuen maaskee her videre, end dens Prædikanter havde ventet, til Skade for

---

Denne samtidige Beretning er et afgjørende Beviis for, at Billedstormen fandt Sted 1530 og ikke 1531, som ellers almindelig antages. Nu ville vi heller ikke mere finde *Chron. Skib.* i Modsigelse med sig selv, eller behøve at antage, at der er indløben en Skrivfejl i et af dens Aarstal, naar den beretter os (l. c. p. 586), at Billedstormen forefaldt d. 27. Decbr. (**tertio die nativitatis Domini, qvi Divo Joanni Evangeliste sacer est**) i Aaret 1531, og at Kirken, som nu blev lukket, aabnedes, efter næsten et Aars Forløb, i samme Aar 1531. Thi det er nu utvivlsomt, at Forfatteren af *Chron. Skib.* her har regnet Aarets Begyndelse fra 25. Decbr., og ikke, som Forfatteren af Bemærkningen i Universitets-Matrikelen, fra 1. Januar, og at han altsaa ligeledes har henført Billedstormen til Aar 1530 efter vor Tidsregning. (At man virkelig her i Norden undertiden har regnet Aarets Begyndelse fra 25. Decbr., viser Hvitfeldt, Bispe-Krøniken S. 96, hvor han anfører Erkebispen Torbern Bildes Gravskrift, og til dennes Slutning „**obiit Anno Domini 1553. 27. Decembris**" føjer den Bemærkning: „Hvilket skal forstaaes om det „Aars 1553 Begyndelse og ikke om Enden; thi han „er højtidelig begraven om S. Agnetes Dag, som „indfaldt d. 21. Januarii, Anno 1553.") Til endnu mere Bekræftelse for, at Aaret 1530 er det rette, kan man endelig ogsaa paaberaabe sig *Io. Olai Slangendorpius*, **oratio de initiis doctrinæ religionis, propagatione et incrementis in inclytis Daniæ, et reliquorum septentrionalium regnis, Hafn. 1591. 8.**, hvori det hedder, fol. P.-P 2: **Anno 1530, ipso die**

Evangeliets Dag; thi Kirken blev nu efter Kongens Befaling tillukket, ikke blot for Katholikerne, men og:

Johannis Evangelistæ, tertio videlicet natalis Christi, primum doctrina Christi a tenebris pontificiis repurgata, publice in templo hoc beatæ virginis proposita est. Man seer nemlig heraf saa meget, at Slangendorp har vidst, at der paa den Tid, da Billedstormen skeete, er forefaldet noget Mærkeligt i V. Frue Kirke i Kiøbenhavn; skiøndt han ikke kiendte Sagens rette Sammenhæng. See ogsaa det ovenf. S. 65. Anm. 1. anførte Sted af *Resenii* Lutherus triumphans. Kun een gammel Skribent henfører Billedstormen til Aar 1531, nemlig Forfatteren af en Dansk Krønike fra Aar 1448 til 1552 (i Suhms ældre Samlinger B. 1. H. 2. S. 172.); men han kan ikke komme i Betragtning, da han rimeligviis har hentet sin Beretning fra *Chron. Skib.*, eller kan antages ligesom denne at have regnet Aarets Begyndelse fra første Juledag Lige saa lidet kunne de sildigere Forfattere, der henføre denne Voldsgjerning til A. 1531 (Hvitfeldt, K. Frederik Is. Hist. S. 252; *Conradus Aslacus*, oratio de religionis reformatæ origine et progressu in Germania et ejusdem in Regnis Dan. et Norv. plantatione, irrigatione, propag. et conservatione &c. (Hafn. 1621. 4.) i den tilføiede Tab. chronolog. ved Aar 1531; Pontoppidan, Annall. II. 857; Münter, Danske Ref. Hist. II. 182, Kirchengesch. III. 178?), komme i Betragtning, eftersom de ligeledes enten umiddelbart eller middelbart (gjennem den ovenanf. Danske Krønike), eller paa begge disse Maader, have faaet deres Efterretning om Billedstormen fra *Chron. Skibyense.*

saa for Protestanterne [1]). Saaledes ophørte da ganske al Gudstjeneste i denne Kirke i henimod et Aar [2]); efter hvilken Tids Forløb Rønnow formaaede de Rigsraader, som dengang befandt sig i Kjøbenhavn, til at give de „Rettroende [3])", d. e. Katholikerne, Tilladelse til at tage Kirken i Besiddelse. Besiddelsestagelsen skeete derpaa med stor Højtidelighed d. 15. Novbr. 1531, efterat Katholikerne Dagen forud havde nedbrudt og bortskaffet det af Lutheranerne i Kirken opreiste Alter [4]). Skjøndt Kongen blev fortørnet her-

---

1) Hvitfeldt, K. Frederik Is. Hist. S. 252; *Chron. Skib.*, l. c. p. 587 (see næste Anm.); *Resenius* Lutherus triumphans, fol. K 2. (anført ovenfor S. 65. Anm. 1.).

2) *Chron. Skib.* (l. c. p. 587): Postea vero qvam sic prophanatum est templum, mox clausum est, adeoqve cessarunt omnia sacra, ut nec pateret Lutheranis nec orthodoxis, mansitque clausum integro pene anno, scilicet usqve ad diem . . . . Anno Domini 1531. Tunc enim egre apertum est jussu et consensu qvorundam Procerum regni, qvi eisdem diebus agebant Haffnie, pro apertione tamen acriter instante Dno. Electo Roschildensi.

3) *Chron. Skib.*, l. c. p. 587, beretter os i denne Anledning, at Hans Tausen og Lutheranerne nulla re videntur magis offensi, qvam qvod templum tali lege sit apertum, ut neqve Lutheranis neque Lutheranorum cultui pateat, sed tantum *orthodoxis*. Har man ved at give Katholikerne dette nye Navn troet at kunne besmykke Overtrædelsen af Kongens Befaling om Kirkens Tillukkelse?

4) Ogsaa herom fandtes i den ældste Universitets-Ma-

over [1]), beholdt Katholikerne dog Kirken i henved tre Aar, nemlig indtil d. 2. Julii 1534, da Rønnow synes nødtvungen at have givet sit Samtykke til den protestantiske Gudstjenestes Gjenoprettelse i den [2]). — Vi

---

trikel (*Thura*, l. c. p. 48-49.) en mærkelig, saavidt jeg veed hidtil ubenyttet, Efterretning, saa lydende: Anno 1531. 4. Feria inter Octavas Martini per Viros spiritu Dei inflatos, videlicet *Joachimum Rönnov*, Nobilem ad Ecclesiam Roëskildensem in Episc. electum, *Matthiam Erici* (Mads Erikſen Bølje ell. Bøller), *Joannem Bille* (Hans Bilde), *Andream Bille* (Anders Bilde), *Joannem Urne*, *Joannem Oxe*, *Olaum Nicolai* (Oluf Nielsen Rosenkrands), *Vincentium Lunge*, Equites auratos, Consiliariosque Regni, cum multis aliis Nobilibus, magno apparatu devotionis, Ecclesia, ita (neml. ved Billedstormen) per membra Diaboli profanata, restituebatur. Die vero Martis proxime præcedente, Altare Synagogæ, per Lutheranos in medio Synagogæ ejusdem erectum, diruitur & exportatur, frementibus Lutheranis. Jvfr. *Resenius*, Lutherus triumph. fol. K. 2 (ovenf. S. 65 Anm. 1.); Hvitfeldt, Fr. Is. Hist. S. 252. *Slangendorp.*, l. c. fol. P. 2.

1) Hvitfeldt, a. St. S. 252. *Chron. Skib.*, l. c. p. 587.

2) *Resenius*, l. c. fol. K. 7 (ad ann. 1534): . . . . occupata interim, Die Visitationis Mariæ, Ecclesia Collegiata D. V. pro Evangelicis . . .; jfr. *Slangendorp.*, l. c. fol. P. 2: Verum anno 1534, ipso (die) visitationis Mariæ . . . . rursus doctrina cælestis . . . . non sine graui seditione ac tumultu inter magistratum et ciuitatem, prementeque necessitate, Pontifice Roschildensi cum aliquot nobilibus in vota ciuium coeunte, restituta est pax alma religioniet constanter promota ac defensa . . .

maae nu vende tilbage til den Tid, da Rønnow blev Biskop.

Om Rønnows biskoppelige Virksomhed i Aaret 1529 er kun lidet bekjendt; hvad vi derom vide indskrænker sig til Følgende. I Begyndelsen af Julii Maaned skrev Kongen til Capitlet i Roeskilde [1]) og forlangte at det tilligemed Rønnow og Capitlet i Kjøbenhavn vilde foranstalte, at den hidtil Bispen tilkommende Præsentationsret til Canonicater, Præbender og Vicarier ved V. Frue Kirke i Kjøbenhavn, blev overdraget til Universitetet, for at dettes Rector kunde præsentere for Bispen duelige og lærde Personer, som vilde lære og læse dagligen udi Universitetet den hellige Skrift og anden Deel for Præster, Klerke, Studenter og unge Personer [2]); og Capitlet og Rønnow synes at have opfyldt Kongens Ønske [3]). Dette er ogsaa alt hvad vi vide at Rønnow har udrettet for Universitetet, i den Tid han, som Biskop af Roeskilde, var dets Cantsler. Den 18. October skjenkede han, med sit Capitels Samtykke, Hr. Mogens Gjøe og hans Arvinger Patronatsretten til Gressede

---

[1]) Brevet er trykt i Nyerup, Fædrenelandets Literatur i Middelalderen, S. 426=27.

[2]) Lage Urnes i Aaret 1527 udstedte Forbud (trykt i Münters Danske Ref. Hist. I. 535. Kirchengesch. III. 174.), ifølge hvilket kun Præster og Baccalaurer maatte høre theologiske Forelæsninger, blev herved ophævet; hvis det ikke allerede tidligere de facto var gjort uvirksomt.

[3]) Pontoppidan, Annall. II. 883; jfr. *H.* W. *Rothe*, Joachimus Rönnowius, electus Roeskildensis (Hafn. 1802. 8.) p. 19. not **.

(Græse) Kirke [1]), under Vilkaar, at de skulde „præ-„sentere og forlene samme Kirke en god Præstemand, „som kan prædike Guds Ord og det hellige Evan-„gelium, som det sig bør."

Da Rønnow ikke var viet til Bisskop, kunde han, ifølge den canoniske Rets Bestemmelser, ikke selv befatte sig med de egentlig bisskoppelige Functioner. Til at udføre disse maatte han derfor antage en saakaldet Viebisskop (vicarius in pontificalibus), og en saadan fik han i Vincentius, Titular-Bisskop af Grønland, en Franciskaner-Munk, der allerede tilforn havde forestaaet Odense Bispedømme paa en Tid, da Bisskop Jens Andersen Beldenak var fængslet eller fraværende [2]). Den 24. April 1530 udstedte denne Vincentius, „med Guds Naade Bisskop til Grønland," en Forskrivning [3]), hvori han tilsiger Rønnow sin „troe Tjeneste, at exercere og „gjøre Sacros majores et minores ordines, confir-„mationes, Ecclesiarum, altarium et coemiteriorum „consecrationes [4]), og alle andre pastoralia offi-

---

[1]) Brevet herom er trykt i Danske Magaz. II. 32.

[2]) Videre om ham see S. R. D. VII. 239-40 (hvor han siges at have været Dronning Christines Raad og Secretær, og beskyldes „quod supellectili Reginæ demortuæ — † 1521 — manum injecisset"); Hvitfeldt, K. Christian IIs. Hist. S. 69, Bispe-Krøn. S. 43; Pontopp. Annall. II. 441; Suhms (ældre) Saml. t. d. D. Hist. B. 2. H. 2. S. 39. 40. 49.

[3]) Trykt i Hvitfeldt, K. Fr. Is. Hist. S. 189.

[4]) Alle disse Handlinger hørte til de egentlig bisskoppelige, og kunde følgelig ikke udføres af nogen anden end en viet Bisskop.

„cia [1]), som paa hans Naades Vegne over alt Stig„tet gjøres skulle." Rønnow vilde siden aflægge denne sin Viebiskop med det Kannikedømme, som var blevet ledigt ved hans Cantslers Død, og tilskrev Capitlet i Roeskilde desangaaende. Herpaa svarede Capitlet ham igjen d. 14. Septb., at „de saae gjerne hans decre„tum electionis til det Embede [2]), men fornævnte „Kannikedømme kunde han ikke bekomme; thi det alle„rede var opteret; saa var det og mod deres Statu„ter; men vilde han have et andet per ordinem, som „det faldt, saa skulde det skee [3])."

Under Religionsforhandlingerne mellem de danske Reformatorer og det katholske Parties Overhoveder og Forfægtere paa den i Julii Maaned 1530 i Kjøben-

---

1) Pastoralia officia paalaae Bispen, som Præst til Cathedral-Kirken.

2) Rimeligviis menes herved Canonicatet, og sigtes ikke til Vincentius's Beskikkelse til Viebisp eller Cantsler.

3) Hvitfeldt fortæller dette under Aar 1530 (a. St. S. 189-90). Rønnows Anmodning til Capitlet om at lade hans Viebiskop faae det ved hans Cantslers Død ledig blevne Canonicat og Capitlets Svar derpaa høre imidlertid sikkert til en senere Tid, rimeligviis til Aaret 1532; thi først i dette Aar døde nemlig Rønnows Cantsler, Mester Laurents Olsen, Kannik i Roeskilde, der allerede havde været Cantsler hos Rønnows Formand (s. *Chron. Skib.* l. c. p. 590) og altsaa vistnok vedblev at beklæde denne Post, ogsaa under Rønnow, lige til sin Død. At han var Rønnows Cantsler d. 9. Martii 1530, altsaa førend Vincentius blev antaget til Viebisp, godtgjør et af Rønnow selv udstedt Brev (s. ovenf. S. 49. 50., Anm.).

havn afholdte Herredag, som Kongen havde udskrevet i Haab om paa den at faae Kirkereformationen bragt til Endelighed, maatte Rønnow, som katholsk Biskop, i det Hele taget gjøre fælleds Sag med de katholske Bisper og Prælater. For saa vidt tilhører altsaa hans Virksomhed vor almindelige Reformationshistorie. Blot det af Rønnow særligen til Kongen og Rigsraadet indgivne Reformations-Forslag bliver derfor paa dette Sted nærmere at betragte [1]), og det saa meget mere, som

[1]) Her antages nemlig at dette Forslag er overgivet paa Herredagen i Kjøbenhavn 1530. Af Forslagets 6. Post er saa meget klart, at det maa være forfattet medens Rigsdagen i Augsborg holdtes (hvilket allerede er bemærket i Münter, D. Ref. Hist. II. 160.), altsaa rimeligviis i Tiden mellem Julii Maaneds Begyndelse og Slutningen af Novbr. 1530, da Kundskab om den Augsborgske Rigsdags Slutning maatte være kommen til Danmark. Men da Forslaget synes at være overleveret til en Tid, da Kongen og Rigsraadet vare samlede (s. 6. Post.) i Kjøbenhavn (s. 3. Post: „her i Byen"), synes det ogsaa rimeligt, at det er overleveret i Julii Maaned; thi man veed ikke, om Kongen opholdt sig længere i Kjøbenhavn end netop i Julii Maaned. Af en Cancelli-Registrant kan man nemlig see, at Kongen paa Rejsen til Kbhvn. befandt sig i Nyborg den 23. Junii, i Antvorskov Kloster d. 24. Junii, og at han var i Kbhvn. fra 2den til 31te Julii. Men allerede d. 1 Aug. synes han at have begivet sig paa Hjemrejsen til Gottorp; thi han var den 3., 4. og 5. Aug. paa Kallundborg, den 14. Aug. paa Hagenskov (Frederiksgave ved Assens) og d. 20. Sept. igjen paa Gottorp (Register over alle Lande Nr. 2, S. 113-21. 216-23. 274-75. 361 ff. 507 ff.).

det, sikkrere end alle øvrige Efterretninger, lærer os at kjende hvilken Stilling Rønnow indtog under den aandelige Kamp mellem Papismens og Reformationens Tilhængere i vort Fædreneland. Forslaget bestod af følgende Poster [1]):

1) Efterdi Kongen og Rigsraadet „have nomineret og samtykt ham (Rønnow) til Bisskop over Roeskilde Stift, da er han pligtig at lade besørge den menige Almue med Sognepræster, som dem deres Salighed retteligen lære og undervise kunne;" derfor tilbyder han, „at han strax med det første vil over hans Stift beskikke det saa, at Guds Ord og det hell. Evangelium skal klarligen og ret prædikes, som han Kongl. Majt selv tilforn lovet haver, og det strengeligen til alle Landemode haver ladet forkynde. Og der som endnu fandtes Brøst paa, vil han selv lade besøge og opsøge gode lærde Præstemænd, og af sin yderste Magt og Formue styrke og formere Guds Ord, som han og hver christen Mand pligtig er."

2) Begjerede han af Kongen, „at de Sognefolk og Almue til V. Frue Sogn i Kjøbenhavn maae herefter tage sig Graabrødre eller Hellig-Gejstes (neml. Kirke) til deres Sognekirke, og der holde, hvad Skik og Tjeneste dem synes bedst at være; dog saa, at deres Prædikanter prædike retsindigen og dog straffe Synd og Ondskab, og ingen dermed sær laste, beraabe eller navnligen beskjelde, og at i fornævnte V. Frue Kirke, eftersom det er en Collegiat-Kirke, maae holdes Messer og anden Gudstjeneste, som det hertil været haver,

---

[1]) Hvitfeldt, a. St. S. 226.29.

„paa det (at det) latinske Maal ikke skal komme udi „Fald og Forsømmelse, og de Personer, som andre lære, „skulle dermed forgjettes og nederlægges, og at Altere, „Tavler og anden Kirkens Ornamenter maae blive urørte „og uforkrænkede i alle Maader."

3) „Efterdi at Bisskop Peder af Roeskilde, den før„ste af det Navn [1]), haver funderet sex Kannikedømmer udi „samme Collegiat-Kirke, paa de Sognekirker her udi Byen „og nogle udenfor, og samme sex Kanniker have intet an„det at leve af, uden fornævnte Kirker, som dem nu „voldeligen ere fratagne;" saa begjerede Rønnow, „at „de, som samme Kirker nu have, maae deraf give dem „(Kannikerne) en redelig Penning og Pens til Hjælp „og Føde, og paa deres Alder opholde dem af, efterdi „de saa ere trængte fra Guds og deres eget, og at de „fattige Kanniker, Vicarier og Præstemænd udi Kjø„benhavn maae nyde og beholde deres Rente og Hus„leje her i Byen efter den Handel og Contract, som „hans Kongl. Majt. og Bisskop Lage Urne, hvis Sjel „Gud naade, efter Borgemesteres og Menigheds egen „Begjere og Villie, gjorde og beseglede dem imellem."

4) Begjerer Rønnow, „at ingen Prædikant skal „med Breve eller Magt fortrænge eller forhindre no„gen Sognepræst her i Stiftet, enten i Kjøbstederne „eller paa Landet, fra sine Sogne. Hvor der findes „nogle Sognepræster, der ikke gjør fyldest for, enten „med Levnet eller Lærdom, at det maa gives fornævnte „Hr. Joachim Rønnow selv tilkjende; da vil han skikke „en anden isteden igjen, som samme Mænd Guds Ord

[1]) ɔ: Peder Sunesen; jfr. S. R. D. VIII. 547. cfr. 259.

„og al anden tilbørlig Tjeneste retteligen lære og gjøre „skal, eller holde Sognepræsten til, at han samme Præst „paa sin Kost og Tæring lønne og opholde skal."

5) Tilbyder han med al Redelighed „at reformere hvad Brøst og Bræk her nogensteds paa de Geistlige i hans Stift findes kan, være sig enten med Prædiken, Levnet eller Tjeneste, besynderligen hos Sognepræster; eller om nogen Almue beklager sig at være „bedragen i nogen Maade, da vil fornævnte Hr. Joachim Rønnow ganske gjerne lide, høre og følge alle „de gode Raad og Lempe, Kgl. Majt. og Danmarks „Riges regjerende Raad paafinde og paatænke kunde, „tjenlige til god og christelig Skik, og af ganske Magt, „Hu, Sind vilde han tilhjælpe, at alting maa da reformeres og forbedres, Gud til Lov, Almuen til Salighed og Velfærd, og menige Danmarks Riges Indbyggere til Lykke og Bestand."

6) „Efter slige Tilbud og Vilkaar forhaaber fornævnte Hr. Jochim Rønnow sig til, ingen Ting skal, „næst Guds Hjælp, imod saadan Skik, som han tilbyder, gaae uskikkeligen til; formanendes derfor Kgl. „Majt, vor kjereste naadige Herre, og menige Danmarks „Riges Raad, at Hs. Mt. vilde værdes til at gjøre en „endelig Skik og Ordinants derom, hvorefter man sig „rette skal, saalænge den Rigsdag udi Augsborg forleden og besluttet er. Hvis ikke saa skeer, at (og) da „kommer nogen Uenighed, Bulder eller anden Ulempe „efter, da vil fornævnte Jochim Rønnow være undskyldiget baade for Gud og Mennesken."

Historien beretter os ikke, hvorledes dette Forslag blev optaget af Kongen og Raadet, og alt hvad vi mod-

Vished kunne sige derom, er, at en enkelt af dets Poster blev tildeels forkastet af Kongen [1]); med mindre man vil antage, at Hvitfeldt har givet os Underretning om Kongens Svar paa Rønnows Forslag, i det han paa et andet — upassende — Sted [2]) beretter: „Men Bisp Rønnow fik ikke anden Beskjed, end som „tilforn: Hs. Mt. vilde haandhæve begge Religioner, „indtil der var holdet et almindeligt Concilium; han „(Rønnow) eller de andre Bisper kunde ikke besvære „dem, thi han (Kongen) intet forkortede dem deres Ret„tighed: Adelen, Borgerskabet og Almuen underholdt „selv disse nye Prædikanter [3])."

---

[1]) Neml. den Deel af 2. Post, som gik ud paa at V. Frue Kirkes Sognefolk skulde tage sig enten Hellig-Gejstes eller Graabrødre Kirke til deres Sognekirke, og der — men ikke i V. Frue Kirke — lade holde Gudstjeneste efter deres eget Behag (altsaa Luthersk); thi vi vide jo, at der i Frue Kirke blev holdt Luthersk Gudstjeneste omtrent fra Julii Maaneds Slutning og indtil 25. Decbr. 1530 (s. ovenf. S. 62; jfr. S. 65. ff.).

[2]) Kong Frederik Is. Hist. S. 233.

[3]) Saaledes som dette Sted staaer hos Hvitfeldt, har det ingen Sammenhæng enten med det foregaaende eller efterfølgende, og kunde altsaa gjerne antages, at have faaet en urigtig Plads. Men da man ikke uden ved en altfor tvungen eller kunstig Forklaring kan faae det til at passe som Svar paa Rønnows Reformations-Forslag, gjør man nok rettere i at antage det for Svar paa en anden, af Rønnow til Kongen indleveret Forestilling, og at denne, der maa have gaaet ud paa at bevare de katholske Gejstlige deres Indtægter ubeskaarne, i Hvitfeldts Hi-

Rønnows Reformations-Forslag er blevet meget dadlet [1]). Grunde vi imidlertid vor Dom derover paa Forslaget i og for sig og ikke paa den formodede Hensigt dermed, da turde det maaskee vise sig, at det fortjente en mildere Bedømmelse. Men inden vi skride til en nærmere Drøftelse af hver enkelt Post deri, vil det ikke være af Vejen her at minde om, at Rønnow maa betragtes som den katholske Kirkes øverste Foresatte i sit Stift; thi saaledes maatte ikke blot han selv betragte sig, men ogsaa Kongen og begge de stridende Religionspartier betragtede ham som en saadan [2]). Mod Forslagets første Post vil da intet kunne indvendes med nogen Føje, naar den, som den bør, fortolkes i Overensstemmelse med Rønnows Revers [3]). Anden Post kunde ingen sand Christen, men blot Sværmeren, have noget at indvende imod. De Evangeliske vilde holde deres Gudstjeneste i V. Frue

---

storie skulde have havt Plads umiddelbar foran Kongens Svar, men ved en Forseelse er gaaen tabt.

[1]) Af Pontoppidan (Annall. II. 861., hvor Forslaget ogsaa urigtig henføres under Aar 1531), Münter (D. Ref. Hist. II. 160.) og a. fl.

[2]) Man lægge Mærke til, at Rønnow i sit Revers til Kongen ikke havde forpligtet sig videre end til at taale de Evangeliskes Prædiken i Stiftet; istedenfor at han ifølge sin første (ved Reverset ophævede) Forskrivning havde maattet love at lade forsørge Stiftet med christelige evangeliske Prædikanter og at fordre og fremme den rette Lærdom (s. ovenf. S. 27. 28., Anm.).

[3]) S. ovenfor S. 27.

Kirke. Dette vil Rønnow ikke have tilstedet, men fordrer, at de ved denne Kirke ansatte Gejstlige maae beholde Tilladelse til der at opfylde deres Kaldspligter overensstemmende med deres Overbeviisning. Dog, for at de Lutherske ikke skulle mangle en Kirke, tilbyder han dem at vælge, hvilken af tvende andre Kirker de ville, for at de der kunde indrette deres Gudstjeneste efter deres egen Overbeviisning. At Bisskoppen endelig fordrede, at de Lutherske Prædikanter skulde afholde sig fra at laste, beraabe eller navnligen beskjelde nogen, samt at Vor Frue Kirkes Ornamenter, Altere og Tavler (Malerier o. desl.) skulde blive urørte, kan ikke lægges ham til Last, men vel dem, der vare Aarsag til, at saadanne Fordringer kunde blive nødvendige [1]. — Tredie Post indeholder blot en i Ret og Billighed grundet Begjering om at de Gejstlige ved V. Frue Kirke maatte nyde deres lovlige Embeds-Indkomster. — I fjerde Post forlanger han, at Sognepræsterne maatte sikkres for vilkaarlig Afsættelse og Tabet af alle deres Kaldsindtægter, og tilbyder at ville sørge for, at de uduelige Sognepræster skulde aftræde deres Embeder til duelige eller holde dygtige Capellaner. — I femte Post

[1]) Billedstormen i Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn, d. 25. Dec. 1530, viste, at Rønnow har havt god Grund til at gjøre den sidste Fordring; og at den første ikke var mindre beføjet, kan sees af Saxolins Beretning om Herredagen i Khvn. (Danske Mag. I. 94.), hvor han beretter, at de evangeliske Prædikanter „provocerede och trasserede huer af theres falske Propheter (Catholicismens Forsvarere) med Naffn aff Predickestolen. Jvfr. *Chron. Skib.* (l. c. p. 586).

tilbyder han at ville raade Bod paa alle Mangler hos de Gejstlige, og at rette sig efter Kongens og Regjerings-Raadets Raad og Beslutninger til Indførelsen af en god og christelig Skik. — I sjette Post formaaer han Kongen og Rigsraadet til at forfatte en Kirke-Ordinants, og tilbyder at ville rette sig derefter. — Forstaaer man Rønnows Forslag saaledes, da vil man maaskee finde, at Reformationens Sag ikke havde været ilde tjent med, om det var blevet antaget; især naar Regjeringen havde vaaget over — og dertil var den istand — at Rønnow nøjagtig opfyldte sine Tilbud, og sørget for at den Kirke-Ordinants, hvorom Rønnow bad, var bleven forfattet (man kunde jo have affattet den til Fordeel for Kirkeforbedringen) og nøje overholdt. Grunden, hvorfor Forslaget ikke fandt Bifald [1]), er heller ikke vanskelig at udfinde. Det var ikke Kirkeforbedringen i og for sig, men vel de timelige Fordele, den havde i sit Følge, der laae hiin Tids Mægtige paa Hjerte [2]), med andre Ord: det var Kirkens Gods og Formue, de tragtede efter; men det stræbte Forslaget at bevare ubeskaaret for Kirken.

At Rønnow, om han end nok saa gjerne havde villet, ikke paa denne Tid var istand til alvorligen at modarbejde Reformationen, sees allertydeligst af den

---

[1]) Ogsaa nærværende Forf. antager, at det blev forkastet, især fordi der ikke findes Spoer til nogen Virkning deraf.

[2]) Dette gjelder naturligviis ikke om Kongen, den ædle Mogens Gjøe, Erik Banner, og maaskee nogle faa andre.

Fremgang, Reformationen gjorde i Roeskilde Stift allerede i de første Aar efter Rønnows Udnævnelse til Biskop [1]). Tvertimod er der endogsaa Grund til at antage, at Rønnow ikke har villet hindre Reformationens Fremgang, i det mindste ikke medens Kong Frederik den Første levede. Selv de evangeliske Prædikanter, der have forfattet den Malmøske Berething om Herredagen 1530 [2]), give Rønnow det Vidnesbyrd, at han altid har havt Guds Sandhed og Christi Evangelium kjert [3]); og Peder Lauridsen, der ellers i sit Skrift om Præste-Embedet [4]) lejlighedsviis revser

---

1) Denne Fremgang kjendes bedst af Begivenhederne i Hovedstaden, hvorom ovenfor er talt, og Tiggerklostrenes Skjebne saavel i Kjøbenhavn som i Stiftets øvrige Kjøbsteder, hvorom man vil finde Underretning hos Daugaard, Om de danske Klostre.

2) Dette Skrifts Titel er: The articklе Scrifft oc handel Som vore mellom werdige fædre Danmarkſſ prelater oc Evangeliske predickere heer aff riiget nu siste herredag i København Aar effter Christi fødsel M. D. 1530. (Trykt i Malmø 1530, 8vo).

3) See det nysanf. Skr. Fol. Viiij: „Roskilde oc Køpnehaffn haffuer nogre christi sandhedtz modstandere. „men off hobeff att then gode herre bispen, som haffuer altidt hafft gudtz sandhedt oc christi Ewangelium kertt, at gud lader hannom icke af them beswigis oc forledis."

4) Trykt i Malmø 1533, 4to. (Dets Titel s. *Engelstoft*, l. c. p. 17 not. 27.) Det kgl. Bibliotheks Exemplar af dette Skrift er saare mangelfuldt, da flere hele Ark deri savnes.

de øvrige danske Bisper (paa Knud Gyldenstjerne nær, hvem han roser), lader deri Rønnow være uomtalt, altsaa ogsaa ulastet: et temmelig sikkert Tegn paa, at Rønnow ikke hidtil havde viist sig som Evangeliets Fjende. Ogsaa den ivrige Forsvarer af Katholicismen Povel Eliesen, Rønnows Samtidige, bestyrker denne Formodning. Han beretter ikke allene, at Rønnow før sin Udnævnelse til Biskop var Luthers Lære meget hengiven, og at han blev sat paa Roeskilde Bispestoel ene og allene for at han skulde indføre Reformationen over hele Sjelland [1]); men han beskylder ogsaa Rønnow for at have begunstiget Lutheranerne, tildeelt dem herlige Foræringer og holdt dem højt i Ære, og det endog efter Kong Frederiks Død, skjøndt han tilforn havde udstødt Trusler mod dem, som han vilde opfylde naar Kongen var død [2]). P. Eliesen betragter derfor

---

[1]) See ovenf. S. 25. Anm. 1 og 2; see ogsaa Kong Christ. IIIs Klagemaal over Bisperne (N. D. M. III. 17): „Thi at han alleneste for Evangelii Skyld er kommen til Stiftet."

[2]) See *Chron. Skib.* (l. c. p. 593): Porro quam erat fictus et fucatus, hujusmodi argumento palam fecit; Friderico namque rege adhuc vivente, solitus erat graviter comminari Lutheranis a morte Friderici superstitibus, quibus postea non solum pepercit, verum etiam magno favore, magnificis donis, ac multis honoribus prosecutus est, maximo simplicium conscientiarum offendiculo, qui nihil aliud metuebant futurum ex hujusmodi prohemiis, qvam ingentem religionis et pietatis ruinam. Jfr. Hvitfeldt, K. Christ. III. Hist. Fol. B. 4 (A. 1533): „Dertilmed practiserede Hr. Mogens Gjøe, Erik

ogsaa Rønnow snarere som en Kjetter, end som en Tilhænger af den romerske Kirke [1]), og vil ikke rigtig anfee ham som Bisskop [2]); hvorimod Tausen erkjender ham for sin rette Herre og Prælat [3]). Herimod synes den i Klagemaalet over Bisperne fremførte Beskyldning mod Rønnow, at han havde „forfulgt det hellige Evangelium," og at han, strax efter at han var kommen til Stiftet, „er vorden Evangelii højeste Fjende og Tyran" [4]), ikke at kunne komme i Betragtning. Thi deels fremføres i dette Klagemaal saa mange beviislige Urigtigheder, at dets Concipist tydelig kan skjønnes at have mere lagt Vind paa at sætte Bisperne i et saa slet Lys som muligt, end paa at give en sanddru Skildring af deres Færd, og deels synes

---

„Banner, Hr. Mogens Gyldenstjern samt flere af „Adelen Bisp Rønnow paa deres Side, at overfee „med den Lutherske Lærdom."

[1]) Heresi quam religioni addictior (*Chron. Skib.*, l. c. p. 593).

[2]) Man see *Chron. Skib.*, hvor Rønnow af P. Eliesen kaldes vi ac potestate intrusus (p. 587), pseudepiscopus (p. 593), Lutheranus & tyrannus, personatus & hereticus pontifex (p. 591), og pro electo Episcopo Roschildensi *habitus* (p. 598). Kun en enkelt Gang beæres Rønnow med Titelen Dominus Electus Roschildensis (p. 587.); men her har Eliesen ogsaa Grund til at være artig mod Rønnow, da da det er Frue Kirkes, ved Rønnow bevirkede Gjengivelse til de Katholske, han her taler om.

[3]) Hvitfeldt, K. Christ. IIIs Hist. Fol. E.

[4]) N. D. M. III. 16. 17. jfr. Hvitfeldt, K. Fr. Is Hist. S. 175.

samme Concipist at have betragtet Rønnows ustridig fjendtlige Adfærd mod adskillige af de evangeliske Prædikanter for en Forfølgelse mod selve den evangeliske Lære. Men derimellem maa man nøie skjelne. Der kan nemlig ikke opvises en eneste Kjendsgjerning til Beviis for, at Rønnow har forfulgt nogen af de evangeliske Prædikanter, blot fordi de arbeidede for Reformationen. Snarere maa Grunden til Rønnows fjendtlige Adfærd mod nogle af disse Prædikanter søges i deres virkelige eller formeentlige Indgreb enten i hans bispoppelige Myndighed overhoved, eller i den ham underordnede katholske Gejstligheds Rettigheder, samt i deres ofte utilbørlige og usømmelige Skjelden og Smelden fra Prædikestolen [1]) og i trykte Skrifter mod de katholske Prælater og Katholicismens Forfægtere. Rønnows Forhold mod Tausen er det bedste Beviis for de her fremførte Paastande. Saalænge Kong Frederik den Første levede, foretog Rønnow sig aldeles intet mod denne Reformator. Først efterat Kongen var død og først efterat Lærefriheden var de evangeliske Prædikanter berøvet ved den Kjøbenhavnske Reces af 3 Julii 1533, var det, at samtlige Bisper og Prælater (hvoriblandt Rønnow) angrebe Tausen, dog vel at mærke ad Rettens lovlige Vej, fordi han i et trykt Skrift

---

1) See ovenf. S. 79, Anm. See ogsaa Hvitfeldt, K. Christ. IIIs Hist. Fol. E, hvoraf man seer, at Rønnow kun gav Tausen Tilladelse til igjen at prædike i Kbhvn. under den Betingelse, at han skulde afholde sig fra „all Skenz-Ord og Tale paa Bisper, Prælater, Kanniker og Præster."

havde brugt Uqvemsord imod dem og „skrevet og sagt det Højværdige Alters Sacramente for nær;" ligesom Rønnow til samme Tid anklagede ham, fordi han havde befattet sig med alle Kirker i Kjøbenhavn, især St. Nicolai, saavelsom fordi han paa Capitelshuset havde tiltalt ham (Rønnow) med haanlige og hovmodige Ord. Til at fremkomme med den første Klagepunct (ang. de Kbhvnske Kirker) har Rønnow sikkert været opfordret af Capitlet ved V. Frue Kirke, til hvilket hine Kirker vare skjenkede [1]) og i hvis Rettigheder — som Rønnow var pligtig at forsvare — Tausen altsaa maatte ansees at have gjort Indgreb [2]); og til at fremkomme med den anden var han jo fuldkommen berettiget endsogsaa som privat Mand, end sige som den, der var beklædt med med en Bispops Værdighed [3]). Udfaldet af den mod Tausen d. 14 Julii 1533 fældede Dom er bekjendt: det blev Tausen forbudet at opholde sig i Roeskilde og Lunde Stifter, saavelsom at skrive og udgive Bøger [4]). Men i hvor lemfældig end denne Dom end maa forekomme os, naar vi sammenligne den med

---

1) See ovenf. S. 75.

2) Man synes ikke engang at have villet give Capitlet den allerringeste Erstatning for Tabet af de Indtægter, som det hidtil lovligen havde havt af disse Kirker (s. ovenf. S. 75.).

3) Ogsaa Tausen selv erkjender, at han sig „udi nogen „Brøst og Forsømmelse forseet haver imod værdige „Herre, Hr. Joachim Rønnow;" s. Hvitfeldt K. Chr. IIIs Hist. Fol. C. a.

4) Dommen findes hos Hvitfeldt, Kong Christ. III Hist. Fol. B. 2.3.

de Domme, som i lignende Tilfælde bleve afsagte og fuldbyrdede i fremmede Lande, saa bleve Kjøbenhavns Indvaanere dog saa forbittrede paa Rønnow — hvem de, vistnok uden Grund [1]), ansaae som den egentlige Ophavsmand til deres Prædikants Forviisning — at de vilde have mishandlet, ja maaskee dræbt ham, da han forlod Raadhuset, hvor Sagen mod Tausen forhandledes, hvis ikke Tausen — det her viste, at han ikke blot forstod at forkynde Evangeliet, men ogsaa at opfylde det i et af dets skjønneste, men maaskee vanskeligste Bud — havde dæmpet Folkets Raserie ved at ledsage ham til Bispegaarden. Her gav Rønnow Tausen Haanden og takkede ham for den udviiste Velgjerning [2]). Snart efter fik Rønnow Leilighed til at give Tausen et endnu større Beviis paa sin Taknemmelighed. Omtrent en Maaned efter Dommens Afsigelse forlod Tausen Kjøbenhavn og begav sig til Mogens Gjøe [3]). Ved dennes og hans Datters Birgitte Gjøes [4]) Overtalelser — som P. Eliesen vil [5]) — eller snarere — som Hvitfeldt udtrykker sig — „baade efter Menighe-

---

[1]) Rønnows senere Forhold mod Tausen viser, at dennes Domfældelse neppe har været ham selv synderlig magtpaaliggende. For Øieblikket var han derimod nødt til at gjøre fælleds Sag med sine Colleger mod Tausen.

[2]) Hvitfeldt, a. St. Fol. B. 3-4.

[3]) *Chron. Skib.* l. c. p. 593.

[4]) Ikke Sophie Gjøes; thi hun var død flere Aar forud (Hvitfeldt, Fr. Is Hist. S. 124; jfr. Hoffman Efterretn. om danske Adelsmænd I. 149, Stamtavlen).

[5]) *Chron. Skib.* l. c. (s. næste Side, Anm. 2).

dens Regjering, saa og efter Hr. Mogens Gjøes Befordring og Fleres" [1]), blev Rønnow bevæget til at give Tausen Tilladelse til at vende tilbage til Kjøbenhavn [2]). Før Rønnow gav sit Samtykke hertil lovede Mogens Gjøe i et paa Bistrup, d. 16 Aug. 1533 udstedt Brev [3]), at dersom Tausen handlede mod sit Løfte, „at

---

[1]) Hvitfeldt, K. Christ. IIIs Hist. Fol. B. 4., jfr. Fol. C. a. b.

[2]) Ved at give Tausen denne Tilladelse ophævede Rønnow tildeels den Tausen overgaaede Dom og tiltog sig derved en Myndighed, som egentlig kun tilkom hele Rigsraadet. Han er ogsaa i den Anledning bleven ilde medtaget af Papisterne. See *Chron. Skib.* l. c. p. 593: Episcopus enim Roschildensis heresi qvam religioni addictior, utriusqve, patris (*D. Magni Göye*) scilicet et filie (*Birgittæ Göye*) importunitate victus, non minus stulte qvam temere, contra decretum totius magistratus (ɔ: Rigsraadets) consensit, eundem Joannem Tausson esse in Haffniam remittendum. Estqve mox remissus, cum vix qvindecim dies abfuisset, posterioribus prioribus deterioribus factis. Hanc vero gravissimam injuriam mirandum est a magistratu regni fuisse toleratam. Qvicqvid igitur Lutheranismi erat in hoc regno, usurariorum, adulterorum, meretricum, sacrilegorum et crapule servientium, patrocinio vigebat, in odium cleri, pudicitie, sobrietatis, abstinentie, atqve omnium sacrorum christiane religionis. *Qvecunque enim multis seculis observata sunt, aut pro virtutum custodia, aut pro divini cultus majestate, ab hoc pseudepiscopo impudentissime sunt contempta.* Porro o. s. v. (s. ovens. S. 82, Anm. 2).

[3]) Trykt hos Hvitfeldt, K. Christ. IIIs Hist. Fol. C.

„prædike det hellige Evangelium og Guds Ord uden „al Skenzord og Tale paa Bisper, Prælater og „nogen anden, ydermere eller videre end den hel„lige Skrift indeholder og medgiver," eller foretog noget, som kunde være Rønnow til Skade, Afbræk eller Forfang i nogen Maade, da skulde han (Gjøe) være pligtig at hjælpe Rønnow til at faae Tausen tilbørlig afstraffet. Ogsaa Tausen selv udstedte den næste Dag (17de Augusti) et Brev af det Indhold, at eftersom Rønnow nu havde tilstedt, at han maatte igjen indkomme i Kjøbenhavn, der at prædike og lære det hellige Evangelium og Guds Ord rettelig og klarlig, uden al Skentzord og Tale paa Bisper, Prælater, Kanniker og Præster; da lovede og tilsagde Tausen Rønnow paa sin gode Tro, Ære og Redelighed, at han herefter vilde og skulde være Rønnow hørig, tro og villig for, — efter det Tilsagn, som han nu hans Naade (d. e. Rønnow) baade med Haand og Mund gjort havde — afvende hans Naades Skade og Fordærv saavidt muligt, og vide hans Naades og hans Cleresies Gavn og Bedste af yderste Magt og Formue. Slutteligen tilføjer han: „Hvor jeg noget hem„melig eller aabenbare formærkendes vorder, det hans „Naade anrørendes er, og hans Naade eller hans Naa„des Clericis til Afbræk, Skade eller Forfang komme „kan, skal jeg give hans Naade tilkjende, og bevise „mig imod hans Naade derudi og i anden Maade som „en tro Dannemand bør, og jeg min rette Herre og „Prælat pligtig er i alle Maader [1])."

[1]) Tausens Brev findes hos Hvitfeldt, K. Christ. IIIs Hist. Fol. C

Af det Ovenanførte synes det klart, at Rønnow Forhold mod Tausen snarere var foranlediget af Tausens stundum ubetimelige Iver mod den katholske Kirkes Tjenere, end af denne Reformators Virksomhed for at skaffe den evangeliske Lære Indgang i Kjøbenhavn. En lignende Anledning har Rønnow rimeligviis ogsaa havt til at optræde fjendtlig mod de evangeliske Prædikanter i Roeskilde [1]) og Sla-

[1]) Vi vide i det mindste alt for lidet herom, til at vi med Sikkerhed skulde kunne afgjøre, om Rønnow har havt Grund til en slig Opførsel mod de Roeskildske Prædikanter eller ikke. Den eneste Kilde til alle sildigere Efterretninger desangaaende er uden Tvivl et Sted af *Nic. Hemmingii* Commentarior. in Evang. secundum Iohannem (Basil. 1591. fol.) Pars prior, p. 367, saaledes lydende: In hoc Daniæ regno quanto cum applausu, quanta cum exultatione Euangelij lucem ante 50 annos orientem, admirati sunt, & in luce Christi maxime exultabant, adeo quod pauci multis, imo vnus multis se opponere, vt Euangelij gloria illæsa maneret, non sint veriti. Putabant enim nihil gloriosius esse, qvam vel sanguine Euangelij puritatem tueri, ac eius iucundissimam lucem conseruare. Testis est hæc ciuitas (Roeskilde), in qua proceres regni & Episcopi decretum fecère de extinguenda Euangelij luce, recens in hoc regno orta, quam ut nouam & hæreticam damnarunt, nondum rectius de veritate edocti: sed in hoc periculo pauci, imo vnus tantum vulgaris ciuis *Petrus Schmid, quem nos nouimus,* se omnibus proceribus & Episcopis regni huius opponit, reliquisque ciuibus omnibus persuadet, vt in vera Euangelij confessione persistant, suos tueantur docto-

gelse [1]), og vil følgelig desangaaende være til undskylde. Ikke saa let vil man derimod finde ham dadelfri med Hensyn paa den haanlige Behandling, han lod vederfares en Præst, der havde ladet sig ordinere af Hans Spandemager [2]). Denne Behandling var fra Rønnows Side højst usømmelig og overmodig; skjøndt den noget kan undskyldes med den paa hiin Tid herskende almindelige Raahed, saavelsom ogsaa ved Præstens Forhold. Thi deri laae tydelig en Mangel paa Erkjendelse af Rønnows bisskoppelige Auctoritet, hvor-

res, pluris faciant æterna bona, quam fluxa huius vitæ & momentanea. (Det kan hertil bemærkes, at Hemmingsens Fortale til den nys anførte Commentar er skreven i Roeskilde i Aaret 1589.)

[1]) Efterretningerne herom kunne kun hentes af en ureen Kilde, nemlig Klagemaalet over Bisperne (a. St. S. 17): „Item, han er og vældeligen indbragen i Kongens „og Kronens Kjøbstæder, og besynderligen i Slagelse og „andre Steder, og der greben Prædikantere og Borgere, „og dennem bortført." (De Ord, som her ere trykte med mindre Skrift, have været ulæselige i Originalen, og ere tilføjede af Gram, formodentlig efter Svanings Udtog af Klagemaalet — s. N. D. M. III. 24; — noget, som man ikke kan see af Aftrykket i Nye D. Mag., men af Grams Afskrift, hvorefter Klagemaalet er udgivet).

[2]) See herom Klagemaalet over Bisperne (a. St. S. 16): „Og besynderligen haver han (Rønnow) adspurgt „en Prædikante, hvem hannem havde viet til Præst. „Dertil haver han (Prædikanten) svaret, at Spande„mager haver det gjort. Strax haver han (Rønnow) „ladet sætte hannem (Prædikanten) udi et Hul, og

over Rønnow, som Bisskop, ikke kunde andet end føle sig krænket [1]). Det kan nemlig ikke nægtes, at Rønnow synes med større Nidkjerhed at have vaaget over sin bisskoppelige Myndighed [2]), end over den katholske

„sagt: Jeg maa og vie Dig. Og haver saa jammer„ligen ladet slage samme Prædikanter med Kniple, og „udi en haard, kold Vinter ladet overslaae hannem „med Vand." Jfr. Hvitfeldt, K. Fr. Is Hist. S. 231-32, hvor det ovenomtalte Hul, hvori Rønnow lod indsætte Præsten, angives at have været „Hydden paa Roeskilde Gaard."

1) Jfr. Hvitfeldt, a. St. S. 231: „Og efterat... Me„ster Hans Tausson ogsaa understod sig med Hænders „Paalæggelse og Bøn at indvie til det hellige Præ„dike-Embede beqvemme, duelige og overhørte Perso„ner, da fortrød Bisp Rønnow dette højeligen, og „meente sit Ambt det at tilhøre at vie Præster."

2) Han vaagede ogsaa over, at Klostrene viste ham den skyldige Lydighed. Vi have endnu to Breve til Beviis herfor. Det første er udstedt af Broder Magens, Abbed, og menige Convent i Ebleholtz Kloster, den 15 Maj (feria qvarta proxima ante festum Pentecostes) A. 1532, og tilkjendegiver, at Rønnow dengang befandt sig i Klosteret „i sin Fordring og rette Visitering" og adspurgte dem alle, hvem der havde stiftet og funderet deres Kloster og hvem det med Rette tilkom at sætte og skikke dem Formænd i samme Kloster, samt om Klosteret nogen Tid havde været under andre end Bispen af Roeskilde. Dertil svarede de, at Klosteret er stiftet, funderet og kommet af værdige Herrer og Fædre, Bisskopper i Roeskilde Domkirke, og aldrig har været under nogen anden end Bispen af Roeskilde, der altid haver havt og haver

Kirkes Tarv, eller med andre Ord: han synes ikke egentlig at have havt noget at indvende mod den evangeliske Lære, uden forsaavidt den kunde gjøre Skaar i hans

---

fuld Magt at confirmere og stadfæste den til Klosterets Abbed og Formand, hvem menige Convent efter Privilegierne og St. Victors Instituter tilkaare, nominere og med Conventets Brev hans Raade (Bispen) dertil ydmygeligen præsentere. Iligemaade bekjendte de, at hves frembrecth og Gode, de havde, baade med Gods, Sogne og Bispetiender, det var for en stor Deel givet og mageskiftet fra Bispesædet; „og have „forne Abbeder og Formænd her i Klosteret alle Dage „været saa godt som en Lem af Roeskilde Capitel, og „tidt og ofte været kaldede did, naar der nogle mærkelige Ærende eller Sager forhandles skulle; og „kjendes vi Bispen af Roeskilde altid for vor „Herre og Prælat i alle Maader." (Orig. paa Perg. i Geh. Arch., Danske geistl. Sager Nr. 47). Det andet Brev er udstedt af Broder Christoffer, „abbas monasterii Nestvediensis" (ɔ: Skovkloster), og hele Conventet sammesteds, som forpligte sig „ad „omnem subiectionem et obedientiam, solitamque „omni anno hospitalitatem Reverendo in Christo „patri Dno. Ioachimo Rönnovo .... dno. nostro longe „gratiosissimo, servandam. Pollicentes nos insu„per ad omnia humanitatis officia et devotiones „semper paratissimos. Neque ullam dicti nostri „monasterii bonorum possessionem sine eiusdem re„verendi domini nostri Electi Episcopi Roschilden„sis reqvisicione ac pleno et expresso consensu alie„nabimus seu qvoqvam modo alienari sinamus.... „Datum in monasterio nostro *Schowcloster* die beati „Severini Episcopi A. Dni. Mdxxxij." (Orig. paa Perg. i Geh. Arch., Danske geistl. Sager Nr. 48).

Myndighed eller hans egne eller den ham underordnede Gejstligheds Indtægter [1]). Ja han har maaskee endogsaa betragtet Reformationens Indførelse som et Middel til Bispemagtens Forøgelse. Til denne Formodning synes man berettiget paa Grund af en i Klagemaalet over Bisperne meddeelt Beretning om en Disput imellem ham og Tausen [2]). Rønnow — saa hedder det — vilde endelig trænge Tausen til at forlade Evangelium, hvorfor denne appellerede til det første almindelige Concilium. En saadan Appel maatte Rønnow, som katholsk Bisskop, være nødt til at antage; men istedenfor at gjøre dette, spurgte han Tausen, „hvem han da tænkte at ville have for Dommere, og „om han vilde have den Nar af Hessen [3]) eller den „Gjek af Holsten [4]); han (Rønnow) vilde være „hannem baade Konning og Dommere nok.” Herved gav han i det mindste tydelig nok tilkjende, at han ikke erkjendte nogen højere Auctoritet i gejstlige Sager end sin egen eller den bisskoppelige, end ikke et

---

[1]) Jfr. Hvitfeldt, K. Christian IIIs Hist. Fol. Eij, hvor han, i Anledning af, at Rønnow tillod Tausen at vende tilbage til Kjøbenhavn, gjør den Bemærkning: „Heraf er vel at see og forfare, at maaskee „haver Bisperne mere været om deres Rente og Stict „ubeskaaret at beholde, end stor Sorrig for Reli„gionen.”

[2]) See N. N. D. III. 16-17. At den her omtalte „Prædikant” ikke var nogen anden end Tausen, sees af Svanings Udtog af Klagemaalet (sammest. S. 24).

[3]) Philip den Højmodige.

[4]) Hertug Christian (siden Kong Christian III).

almindeligt Conciliums, der dog ifølge den kanoniske Ret var Pavens overordnet. Endnu tydeligere skal han have udtrykt sig herom ved en anden Lejlighed, da han paastod, at „hver Biskop var Konge i sit Stift [1])."

Endnu maa her berøres tvende af Rønnows Handlinger, i hvilke man har fundet Beviser paa hans fjendtlige Sindelag mod Kirkeforbedringen. Med den første forholder det sig saaledes. „Til Helsingør" — beretter Hvitfeldt [2]) — „var foreskreven en Carmeliter„broder, som der begyndte at prædike den Lutherske „Lærdom; hannom vilde Borgerskabet intet have; de „saavelsom Bisp Rønnow intercederede hos Kong Fre„derik og hos Hr. Johan Rantzow, som da var for„lenet med Krogen, nu kaldet Kroneborg, at de maatte „beholde deres gamle Præst, som var ustraffelig; og „tillagde de den anden adskillige Beskyldninge, særde„les, udi fordum Tid, at have krænket et Qvindfolk." Denne nøgne Beretning om Sagens sande Sammenhæng er tilstrækkelig til at befrie Rønnow fra enhver Dadbel i denne Anledning; først da vil han med Grund kunne dadles, naar det er godtgjort, at en Biskop er baade berettiget og forpligtet til ved Tvangsmidler at bestræbe sig for at tilvejebringe en Troesforandring hos noget enkelt Individ eller endogsaa en heel Menighed. — Den anden af de Handlinger, hvortil her sigtes, er kun ved en Misforstaaelse bleven Rønnow tillagt. Røn=

---

[1]) See N. D. M. III. 25 (Art. 13).

[2]) K. Frederik Is Hist. S. 231. (NB. under Aar 1530, ikke 1531).

now — siger man — forlangte i sit Reformations-forslag, „at Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn maatte faae Præster af Graabrødre eller Helliggejstes Orden" [1]), og lagde altsaa an paa „at grundfæste den katholske Gudstjeneste i Hovedstaden" [2]). Ingen Beskyldninger kunne være mere uforskyldte end disse. I den Post af Reformationsforslaget, hvorpaa man grunder dem, viser Rønnow sig tvertimod fra en højst agtværdig Side, som Samvittigheds-Frihedens Forsvarer. Han fordrer jo blot, at man skal indrømme de Gejstlige ved Vor Frue Kirke den samme Ret, som han indrømmer Borgerne: Ret til at dyrke Gud paa den Maade, som de ansee for den rigtigste [3]).

Inden dette Afsnit sluttes, bør endnu meddeles et Par Bidrag til Oplysning om Maaden, hvorpaa Prælaturer, Kannikedømmer og de rigere Præbender i Almindelighed besattes, og Rønnows Forhold derved i Særdeleshed. — Bispeværdigheden havde alt længe været i Adelens saagodtsom udelukkende Besiddelse. En Følge deraf var, at de højere eller mere indbringende gejstlige Embeder bleve tildeelte Bispernes Frænder og Venner, altsaa Adelspersoner; adelig Byrd og Slægtskabs- eller Venskabsforbindelser toge Bisperne mere i Betragtning end Kundskaber og Duelighed, saa at end-

1) See Münter, D. Ref. Hist. II. 157. — Pontoppidan er den første Ophavsmand til denne Misforstaaelse (s. Annall. II. 860).

2) Rohmann, a. St. S. 155.

3) S. Reformationsforslagets 2den Post (ovenf. S. 74-75); jfrt. med Bemærkningerne derover (ovenf. S. 78-79).

og ikke sjelden unge Drenge, som endnu ikke havde begyndt at studere, bleve beklædte med højere gejstlige Poster. Det opvakte Hoved fandt saaledes ingen Opmuntring til Studering, naar det fandtes hos en Uadelig — en Fejl, hvorfor den katholske Kirke her i Landet ogsaa kom til at bøde haardt i Reformationstiden, da den ikke blandt sine højere Gejstlige fandt en eneste, der var istand til at træde i Skranken mod Reformatorerne. Rønnow var ligesaalidet som hans Forgængere og samtidige Colleger fri for at begaae denne Fejl. Saaledes, da Domprovsten i Roeskilde var død den 11te November 1531 [1]), bad Rønnow, i et allerede den næste Dag derefter skrevet Brev, Kongen om at give dette Prælatedømme til Rigsmarsken Tyge Krabbes Søn Erik Krabbe, hvem Faderen havde bestemt at forsende „ind i Frankerige til Studium" [2]); og Erik Krabbe fik virkelig Kongens „Præsentats" herpaa under 16de November s. A. [3]). I Aaret 1534, Pindsedag, døde den Roeskildske Kannik Simon, og hans

---

[1]) See *Chron. Skib.* l. c. p. 590. Paa Latin kaldtes denne Provst Chunibertus Jacobi, paa Dansk derimod Thønicke.

[2]) Rønnows orig. Brev herom (dat. Kbhvn., Søndagen næst efter Sti. Martini Dag) findes i Geh. Arch. Ogsaa Oluf Rosenkrands gjorde Forbøn for Erik Krabbe i et Brev, som er skrevet samme Dag og med samme Haand som Rønnows. I et Brev til Kongen af næste Dag (13 Novb.) bad Hartvig Andersen om dette Provsti for sin Broder, „Eders Raades Tjener, udi Eders Raades Cancellie."

[3]) Reg. o. a. L. Nr. 3 fol. 270 b.

Canonicat blev vistnok ved Rønnows Foranstaltning gi- vet til den protestantiskfindede Knud Ebbesen Ulfeldts [1]) Søn Korfits, som endnu var et Barn [2]).

IV.

Rønnow som Rigens øverste Cantsler.

Ikke blot i Kirken, men ogsaa tillige i Staten indtog Rønnow en udmærket Plads. Han var nemlig Rigens øverste Cantsler, og som saadan maaskee den første Mand i Staten næste efter Kongen. Historien har vel ikke optegnet den Tidspunkt, da han blev kaldet til denne høje Post; men vi fejle neppe i at antage, at dette er skeet til omtrent den samme Tid som han blev beklædt med Bispeværdigheden. Thi det var netop dette øverste Cantsler-Embede, som Rønnows Formand paa Bispesædet, Lage Urne, forestod [3]),

---

[1]) Knud Ebbesen (Ulfeldt) havde 1530 faaet Gjordsløv Slot til Lehn af Rønnow (s. ovenf. S. 48).

[2]) See *Chron. Skib.* l. c. p. 597: Cui (Simoni) successit in Canonicatu filius nobilis viri, sed heretici, Chanuti Ebbonis, nomine Cornificius, *adhuc puer, quales tum multi fiebant Canonici, futuri redditnum possessores, sed officiorum ac laborum haudquaquam successores.*

[3]) Lage Urne skriver sig eller benævnes vel blot Rigens Cantsler; men at han maa have været Rigens øverste Cantsler, sees deraf, at Niels Henrikſen Arenfeldt var Rigens Cantsler, saavel medens Urne levede (s. Nye D. Mag. V. 211), som medens Rønnow

og det blev altsaa ledigt paa samme Tid som Roeskilde Bispestol. Men hvorom alting er, da er det sikkert, at Rønnow under det ved Kong Frederik den Førstes

---

var Rigens øverste Cantsler, (N. D. Mag. II. 250, Hvitfeldt, K. Chr. IIIs. Hist. Fol. Aij., Krag og Stephanius, a. Skr. I. S. 6. Anm. b., Pontoppidan, Annall. II. 872. Ligesaa sikkert er det, at Urne ikke var Kongens Cantsler; thi denne Post beklædte Mag. Claus Gjordsen i det mindste fra Aaret 1524 af (s. N. D. M. VI. 288) og til sin Død († 1532). Under Kong Frederik I. vare der altsaa tre Cantslere i Danmark, nemlig: 1) Den øverste Rigens Cantsler (Urne, Rønnow), 2) Rigens Cantsler (Niels Henrikssen Arenfeldt) og 3) Kongens Cantsler (Mag. Claus Gjordsen). Alle disse tre Embeder vare imidlertid meget ældre. Kongens og Rigens Cantslere nævnes saa hyppig i ældre Diplomer, at deres Embeders Existents i langt ældre Tider ikke kan omtvivles. Kun maa det bemærkes, at det er Rigens Cantsler, som i Kongernes Breve kaldes *Justitiarius noster*, ligesom han i danske Documenter undertiden kaldtes Retterthings-Cantsler eller Rætære til Saghær i Danmark (D. M. V. 294. jfr. 297), og paa tydsk des Reichs zu Dennemarken Sachrichter (D. M. V. 322). Hvad den øverste Rigens Cantsler angaaer, da blev det 1436 bestemt, at Kongen skulde „have en øverste Cantsler udi hvert sit Rige, med Rigens Indsegle til „Sagen (til Sager? sigillum ad causas) som der „tilhører" (Hvitf. S. 798). Men en saadan fandtes allerede tidligere i Danmark (maaskee ogsaa i de to andre Riger); thi A. 1419 nævnes Biskop Jens af Roeskilde som „øverste Cantsler" i samme Document,

Død opkomne Mellemrige var Rigens øverste Cantsler, hvilket vi alt have havt Leilighed til at bemærke [1]).

Hvilke Pligter og Forretninger, der paalaae den øverste Rigens Cantsler, er man vel neppe for Tiden istand til at afgjøre. Kong Christian III. fordrede af Rønnow, at han som saadan — vel at mærke under Mellemriget — besynderligen for alle Andre skulde have haandthævet, beskjermet og fordagtinget Rigens Ret og Rettighed af hans højeste Magt og Formue [2]), og beretter tillige, at Rønnow — vistnok paa Grund af sit Cantsler-Embede — „havde alle Rigens Segl og Beviisninger udi sine Hænder, som man skulde forsvare Kronens Ret med." Allerede heraf seer man, hvor vigtig en Post Rønnow beklædte, og at en stor Deel af Statsforvaltningen maa have været ham betroet. Men endnu større Begreber om Vigtigheden af det Rønnow over-

hvori Peder Falster kaldes „Danmarks Riges Cantsler" (Hvitf. S. 678); ligeledes i Aaret 1423 kaldes samme B. Jens i en paa Tydsk forfattet Tractat „des Reichs zu Dennemarken oberste Cantzler," medens Iven Boss i samme Tractat benævnes „Des Reichs zu Dennemarken Sachrichter" (Hvitf. in 4. Tom. IV. S. 330. 331, hvorefter Folio-Udg. S. 694 bør rettes) og i Breve af 1424 og 1425 „Rigens Cantsler" (Hvitf. S. 712. 713).

1) See ovenf. S. 57. jfr. Nye D. Mag. III. 18. Krag og Stephanius, a. Skr. I. 23. Anm. h.

2) N. D. M. III. 18.

dragne Cantsler-Embede vil man faae, naar man tillige bemærker, at han paa Grund deraf ledede de diplomatiske Forhandlinger med fremmede Magter, saasom med Kongen af Skotland, Hertugen af Holsteen og Statholderinden i Nederlandene. Angaaende Forhandlingerne med Kongen af Skotland maa det her være nok at henvise til Lysfanders Beretning derom [1]). Rønnows Deeltagelse i Underhandlingerne med Hertugen af Slesvig og Holsteen er ikke ganske klar [2]). An-

---

[1]) Krag og Stephanius, l. c. p. 23. Anm. h.

[2]) Vi kjende den kun af Original-Concepten til et Brev til Rønnow (i Geh. Arch.) saaledes lydende: "Til „sieland, at bispen aff sieland forscriffuer......... „sieland oc her Tyge (ↄ: Tyge Krabbe) och ladher „scriffue oc ther forsegle the forbundtz breffue oc „ther til eth forpligtelse breff, at tilkomende K. (ↄ: „Konge) i Danmark skall suerge i sin recess same „forbundth ved magt ath holle oc paa ny besegle, oc „at bispen og raad tilscriffue bisp Oue Bille oc her „Magens (ↄ: Mogens Gjøe), at the met oss giffue „thennum til Koling, nar same forbuntz breff skulle „fornantuordes, oc the tage the andre eghen til thennum, oc at the scriffue til raadth her i Jutland, „ath the forsambles oc in primis forsegle samme for„buntz breffue, oc tiisligiste thet breff, at kongl. Mt. „tilkomende skal vere plictug at besegle paa ny „samme forbundh." Dette Brev maa være udstedt i Aaret 1533 før den 20 Novbr. (s. N. D. M. II. 256. jfr. 254). De deri omtalte Forbundsbreve ere to Exemplarer, et tydsk og et dansk, af den bekjendte saakaldte Unionstractat mellem Danmark og Her-

gaaende hans Forhandlinger med den nederlandske Statholderindes Gesandter vil det det derimod være passende her at meddele nærmere Efterretning efter authentiske, hidtil kun lidet benyttede, Brevskaber [1]).

I Hamborg og under Hamborgsk Mægling skulde i Fasten 1534 holdes Underhandlinger mellem Lybek og de keiserlige Nederlande [2]), især angaaende Seiladsen gjennem Øresund. De nederlandske Gesandter, **Georgius ab Austria, Episcopus Brixinensis,** og **Maximilianus Transsylvanus,** ankom til Hamborg den 27de Februar og tilmeldte Rønnow, som af dem tituleres **Episcopus Selandiensis,** ***Regni Daniæ magnus Cancellarius,*** deres Ankomst, i en Skrivelse af 1ste Martii [3]). Heri underrette de ham tillige om, at Statholderinden i Nederlandene havde tilskrevet det danske Rigsraad om ogsaa at sende Gesandter dertil, eftersom Underhandlingerne ogsaa angik Danmark, hvilket Rige ogsaa ifølge det Gentiske Fordrag skulde indbefattes i Forliget. Men desuagtet

tugdømmerne, og det ligeledes deri omtalte Forpligtelsesbrev er trykt i N. D. M. II. 254-55.

1) Jfr. Krag og Stephan., Christ. IIIs. Hist. I. 30-31.

2) Hvitfeldt, K. Chr. IIIs. Hist. Fol. Diiij.

3) Deres Brev er dat. **Ex Hamburgo in Calendis Martii Anno Mdxxxiiij,** ifølge den af Rønnow foranstaltede Copie deraf (s. nedenf. S. 104 Anm. 1), der endnu bevares i Geh. Arch. — Det maa altsaa være et andet Brev fra Gesandterne, som omtales af Hvitfeldt, l. c. Fol. E.

havde de ingen danske Gesandter fundet ved deres Ankomst til Hamborg; de bade derfor Rønnow om at sørge for at de snarest muligt begave sig didhen. Endvidere spørge de Rønnow, om det Brev fra Statholderinden til Kongen af Sverrig, angaaende Mødet i Hamborg, som Hertugen af Holsteen havde bedet ham om at besørge, var kommet den svenske Konge til Hænde, og om denne vilde sende Gesandter til samme Møde. Endelig underrette de Rønnow om, at en Herold fra Danmark (Heraldus regni Daniæ) i Begyndelsen af Februar var kommen til Bryssel og havde der overleveret Ratificationen paa den mellem Danmark og Nederlandene sluttede Tractat, men nægtet at modtage Kejserens Ratification derpaa. Gesandterne havde nu denne Ratification, for at overlevere den til de danske Gesandter, der ventedes til Hamborg, og bede, at disse maatte blive bemyndigede til at modtage den. Under 9de Martii svarede Rønnow [1]) herpaa, at Indbydelsen om at sende Gesandter til Mødet i Hamborg var kommen for sildig til Danmark (21de Februar), til at den kunde efterkommes, hvilket han meget beklagede [2]).

---

[1]) Rønnows Svar findes i Gehejme-Arch. i en af Rønnow selv udfærdiget Afskrift (s. nedens. S. 104 Anm. 1). Det er dat: „Ex Roskyldia, ix die Martij, Anno Mdxxxiiij." Han underskriver sig „electus Episcopus Roschildensis ac *regni Danie archicancellarius*."

[2]) Siquidem — siger han — et nostra valde et vestra maxime retulisset, aut *nos* aut legatos nostros ibidem comparuisse, a quibus, in tractatu quarun-

Imidlertid haabede han, at Gesandterne ikke foretog noget, som kunde stride mod den nylig sluttede Tractat. Brevet til Kongen af Sverrig havde han modtaget paa samme Tid og strax afsendt; men det kunde neppe komme til Kongen før Palme-Søndag, og svenske Gesandter kunde derfor ikke afsendes før Pindse. Sendte Kongen af Sverrig sit Svar til ham, da skulde han strax besørge det til Gesandterne. Grunden, hvorfor Herolden ikke vilde modtage den kejserlige Ratification, var, meente han, den, at det var vedtaget, at de contraherende Parter skulde fremskikke hver sin Ratification ved sit eget Sendebud. Gesandterne kunde imidlertid sende den enten til Bispen af Aarhuus eller til Hr. Mogens Gjøe, eller levere den under Convolut og Segl til Hertugen af Holsteens Gesandter til videre Besørgelse, alt som de selv fandt for godt[1]). Endelig beder han Gesandterne om betimelig Underretning, om Forhandlingerne maaskee skulde blive udsatte; i saa Fald

---

dam rerum publicarum, vtilitatem ciuitatum inferioris Germanie concernentium, ita potuissetis admoneri, vt a nemine neque tutius neque certius. Nam nobis quedam sunt notiora, quod longa consuetudine et magistra experientia perspectum habemus gentis ingenium, quacum vobis est negotium, que sciretis magno occidentalium ciuitatum bono, ignoretis vero maximo earundem detrimento.

1) Gesandterne havde dengang allerede sendt Ratificationen til Danmark tilligemed en Skrivelse, udstedt 5te Martii (Hvitfeldt, a. Skr. Fol. E).

skulde han drage Omsorg for, at deres Ønsker bleve opfyldte.

Dette Svar forfattede Rønnow i sit eget Navn, og affendte det uden først at indhente enten hele Rigsraadets eller endogsaa blot det sjellandske Raads Betænkning. Først efter at dette var skeet, underrettede han Hr. Anders Bilde, Hr. Hans Bilde, Abbeden af Sorøe [1]) og maaskee nogle flere Rigsraader om det Passerede. Saaledes tiltog Rønnow som Cants-

---

[1]) Rønnows orig. Brev til Hr. A. Bilde findes endnu i Geh. Arch. Han skriver deri: .... „giffue wij eder kierligen tiilkiende, att wij finge nw i thesse daghe scriffuelsze aff thee sende budt, som key. Maitt. neder tiill Hamborge nw forskiickett haffuer, huilken thee mett theres egett budt off tiil hande forsende. Saa haffue wij ther paa giffuet thenom gienswar mett samme theres budt, aff huilkee scriffuelsze oc gienswar wij sende eder copiæ, atj kwndhe ladhe forfare, hues theres wilge er ock wij ther paa igen screffuet haffue. Bedendes kierligen oc gierne, nar i thennom fore eder lest haffue oc widhe meningen ther paa, atj vile ladhe forsende samme copiær tiill eders kiere broder her Hans Biilde mett eth wortt breff, wij hanum ther om tiilscreffuet haffue, vtj samme mening er, huilkett breff wij eder her hos forsende. Wij haffue oc forscreffuet tiil her Hans, att nar handt thenom lest haffuer, begiere wij, at handt samme copier fremdeles tiill her abbett aff Soræ forsende will ..... ex curia nostra Beströp, feria sexta post festum b. Gregorij pape (ɔ: 13 Martii) Anno &c. Mdxxxiiij."

ker sig unægtelig en Myndighed, der ikke tilkom ham, men det hele Rigsraad: en Myndighed, som ikke engang Kongen var beføjet til at udøve uden det regjerende Raads Samtykke. Det er derfor ikke usandsynligt, at han under Mellemriget bestræbte sig for at komme i Besiddelse af den højeste Magt i Staten. Bisperne og deres Parti i Rigsraadet synes at have antaget Rigsraadet for berettiget til at udsætte Kongevalget saalænge dem lystede, ja selv til at afskaffe Kongemagten aldeles, og selv tiltage sig Statens Regjering [1]). En saadan Anskuelse kunde ikke andet end begunstige ærgjerrige Planer hos Rønnow. Hvad der var lykkedes hans Frænde Gustav Wasa i Sverrig, kunde maaskee ogsaa lykkes ham i Danmark. Kong Christian III. beskyldte ham idetmindste for, at han havde givet at forstaae, „ligesom Magten allene stunde hos hannem at sætte „Konning udi Riget, hvilken han vilde have og ingen „anden," ja endog at han havde „det samme for Os" (daværende Hertug Christian) „og andre flere uforskrækket og uden al Blusel ladet sig høre, at den skulde „blive Konning, som han vilde have dertil, og ellers „ingen anden." Men ikke engang hermed lod han sig nøje. „At han" — vedbliver Kongen — „haver understaaet sig at ville have Regimentet over Riget,

---

[1]) Saadanne Paastande fremføres i det mindste i en af „Bispen af Fyen" forfattet Memorial angaaende Kongevalget, hvoraf en samtidig Afskrift, om ikke selve Originalen, haves i Geh. Arch.; jfr. N. D. M. III. 11.

„kan man aabenbarligen og klarligen formærke. Thi at „han efter Konning Frederiks Død og Afgang haver „været begjerendes af Rigens Raad, at man skulde la„de gjøre hannem et Rigens Indsegle, og antvorde „hannem det, og samtykke, fuldbyrde og bevilge han„nem det, at hvis han dermed bebrevede og forseglede, „at Rigens Raad skulde give det Fuldmagt, ligesom de „alle havde bebrevet og beseglet det. Om han nu der„med haver været tilsinds, allene at ville kejse, kaare „eller udvælge en Konge," eller hvad hans Tanker dermed har været, det, meente Kongen, kunde Enhver let slutte sig til [1]).

Gik Rønnow svanger med saa store Planer, da kunde han naturligviis endnu mindre end de øvrige Rigsraader tage i Betænkning at tilvende sig en Deel af Kronens Gods [2]). Han stod heller ikke heri tilba-

---

[1]) N. D. Mag. III. 19. Klagemaalets Concipist maa her staae til Troende; thi han lader Kongen kræve Rigsraadet til Vidne paa, at Beskyldningerne ere grundede.

[2]) At Bisperne og deres Tilhængere i Rigsraadet benyttede sig af Mellemriget til paa en ublu Maade at tilvende dem selv og deres Venner og Frænder saa meget som muligt af Kronens Gods, sees af Klagemaalet over Bisperne, hvor de beskyldes for at have „delet, byttet og rantet meste Delen af alt Riget, „alle Kronens Slotte og Lehn imellem dennem, at „beholde deres Livstid, en Part paa nogle Aar, en „Part paa deres Børn forbrevet og forskrevet" (N. „D. M. III. 7. jfr. S. 11-12); hvilket Mogens Gjøe, Erik Banner og deres Tilhængere aabenlyst

ge for Nogen; thi paa den Kjøbenhavnske Herredag i Aaret 1533 fremkom han med en Fordring paa intet mindre end Kjøbenhavns Slot og Stad, hvilket Kong Christian III. siden med Rette lagde ham høiligen til Last, især fordi han, som Rigets øverste Cantsler, netop var den, der burde have hævdet Kronens Ret til denne Besiddelse [1]). Maaskee var det for at bevæge ham til at frafalde denne Fordring, at adskillige af de sjellandske og skaanske Raader i det følgende Aar tillode ham at faae det, Kronen tilhørende Gurre Slot og Lehn [2]), imod skjelligt Vederlag [3]), af hvilket han virkelig kom i Besiddelse [4]).

For Udførelsen af Rønnows ærgjerrige Planer lagde sig dog snart uoverstigelige Hindringer, der fremkaldtes ved en uformodet Fjendes Optræden indenfor Danmarks Grændser.

---

bebreidede dem (sammest. S. 8). De havde ikke engang saa megen Æresfølelse, at de vilde holde dette Uvæsen skjult, men „have og saa groveligen og uskikkeligen omgaaet med samme Handel, at den menige „Mand haver formærket og forstandet det, og er „bleven rygtet over al Kjøbenhavns Stad, at man „ikke kunde faae saa meget Vox fal for Penge, som „Rigens Raad havde Behov til deres Forseglinger" (sammest. S. 7).

1) See N. D. M III. 18. jfr. ovenf. S. 57-58.

2) See Bilag Nr. 8.

3) Hvorledes det var meent med Vederlaget, kan sluttes af det S. 106, Anm. 2 Anførte.

4) See Bilag Nr. 10.

V.

Rønnows Forhold og Skjebne under Grevens Fejde.

I Lybek var det besluttet, at Danmark skulde uventet hjemsøges med Krig, og det blev Grev Christoffer af Oldenborg overdraget, i Spidsen for tydske Lejetropper at udføre dette Foretagende. Den lybske Flaade, der førte ham og hans Hær, viste sig Natten mellem d. 20de og 21de Juni 1534 under Møen [1]), lagde sig d. 21de s. M. henimod Aften i Dragørs-Strømmen [2]), hvorfra den Dagen efter synes at være sejlet op til Hvidør [3]), og Natten mellem den 22de og 23de landsatte den Grev Christoffer og hans Tropper ved Hvidør eller Skovshoved [4]). Greven drog strax til Roeskilde, hvor han ankom endnu sam-

---

[1]) See det i Bilagene under Nr. 9 a. aftrykte Brev fra Hr. Anders Bilde til Rønnow. Det er uden Tvivl dette samme Brev, som Hvitfeldt har benyttet (K. Christian IIIs Hist. Fol. F 4.); skjøndt det af ham givne Udtog deraf ikke stemmer ganske overeens dermed, end ikke i Henseende til Skibenes Antal.

[2]) See Bilag Nr. 9 b og c.

[3]) See Hvitfeldt, anf. Skr. Fol. Giiij:....„den Lybske Skibs-Flaade kom i Sundet to Dage for Sancti Hans Dag, oc lagde sig vden for Huidøer... Oc de giorde strax Landgang ved Skoushoffuit met alle deris folck S. Hans Aften 1534.” Jevnf. *Chron. Skib.* (l. c. p. 597) og Bilag Nr. 9 d.

[4]) At Landingen skeete ved Skovshoved eller Hvidør (eller

me Dag (d. 23de), og forblev der Natten over, da han d. 24de om Morgenen drog til Kjøge. Imidlertid ødelagde og plyndrede de grevelige Tropper Bispegaarden i Roeskilde og afbrændte den nærliggende bispelige Gaard Bistrup, samt Haraldsborg Slot [1]), hvormed Rønnow var forlenet [2]); og Greven afsatte Rønnow fra sit bispoppelige Embede [3]). Rønnow op-

maaskee mellem disse to nær ved hinanden liggende Steder), kan ikke være nogen Tvivl underkastet (s. Bilag Nr. 9 d og e: jfr. det i foreg. Anm. anf. St. af Hvitfeldt). Det er altsaa ligefrem urigtigt, naar Lyskander angiver Landingsstedet at have været Dagelykke Slette (jfr. imidlertid Oluffsens Collectan. v. D. Dagelykke Slette), og ligeledes fejler Krag, naar han siger, at Landingen skeete nogle Mile fra Kbhvn, skjøndt han antager Hvidør som Landingsstedet (Krag og Stephan., anf. Skr. I. 39.); thi dette Sted, ligger ikke uden en Miilsvej fra Kbhvn. Ligesaa lidet kan der være nogen Tvivl om, at Landingen skeete Natten mellem d. 22 og 23 Juni (s. Bilag Nr. 9 c) eller, hvad der kommer ud paa et, d. 23de i Dagbrækningen (*Chron. Skib.*, l. c. p. 597). Ved St. Hans Aften, som Hvitfeldt har (s. ovenf. S. 108 Anm. 3), forstaaes, som bekjendt, ikke blot Aftenen, men hele Dagen, altsaa ogsaa den tidligste Morgenstund. Det er altsaa urigtigt, naar Krag (anf. St.) siger, at Tropperne gik i Land d. 22 Juni.

1) *Chron. Skib.* l. c. p. 597; *Petri Olai* Annall. Dan. (S. R. D. I. 197); Hvitfeldt, a. Skr. Fol. Giiij.

2) See ovenf. S. 44.

3) See *Chron. Skib.* l. c. p. 598: Et qvoniam D. Joachimus Rönnow, tunc pro electo Episcopo Roschil-

holdt sig, medens dette foregik, i Kjøbenhavn. Der bestræbte han sig for at faae Borgerne til at forsvare Staden mod Greven, men geraadede derover i Livsfare, som han kun undgik ved hemmelig at forlade Byen [1]).

---

densi habitus, iram Dei ob heresim et impietatem contra se juste provocaverat (erat enim versutissimus ac callidissimus, nec ulla re insignis, nisi impostura, violentia, tyrannide ac avaritia, qvare etiam omnium bonorum virorum odia et invidiam in se concitaverat), justo Dei judicio, ab invasa functione et occupata verius qvam legittime obtenta, turpiter *depositus est*, non suo tantum pudore, sed etiam amicorum omnium, maximoqve detrimento Ecclesie Roschildensis, qvum in hac depositione multa ecclesie bona tum distracta tum alienata sunt. Jfr. nedenf. S. 112, Anm.

1) Hvitfeldt, a. Skr. Fol. H: „Den Tid Greven var udi Roeskilde, da var Bisp Jacob Rønnow i Kjøbenhavn; og han kom en Dag paa Kjøbenhavns Bything, formanede Borgerne ved deres Ed og Ære, og erbød sig til at blive hos dennem, han vilde med dennom opsætte Liv og Gods, hvis de vilde holde deres By for Fjenderne. Men Borgerne vilde hannem ikke høre, saa Jacob Rønnow var nær ihjelslagen, dersom han ikke havde undkommet hemmelige, fordi at der Herr Johan Urne lod føre en Kiste over Gaden paa Slottet, vilde nogle Borgere slaget Kisten op, og meente, Jacob Rønnow havde været derudi...... Men Jacob Rønnow gav sig strax ind i Byen igjen, og sagde, han vilde være den samme, Borgerne vare, og red saa baade ud og ind, naar hannem lystede, fordi han havde da taget Lejde af Greven."

Saavidt var det nu kommet med Rønnow; han, der nylig havde indbildt sig at være Konge i sit Stift og maaskee allerede udstrakte sine Hænder efter den danske Krone, han var nu ikke blot berøvet sin Værdighed og Myndighed, men vidste sig ikke mere sikker, hverken paa Liv eller Gods; thi over hele Sjelland udbredte sig med en forbausende Hurtighed en fuldkommen Lovløsheds-Tilstand, under hvilken den ustyrlige Almue ustraffet kunde tillade sig alt imod dem, der ikke vilde gjøre fælleds Sag med Greven og hans Tilhængere [1]. Under disse Omstændigheder søgte Rønnow Beskyttelse hos Grev Christoffer og fik Lejde af ham; hvorefter han strax igjen begav sig ind til Kjøbenhavn og søgte at vinde Borgerne deels ved at forsikkre dem om, at han vilde gjøre fælleds Sag med dem [2], deels ved at tillade dem at benytte Vor Frue Kirke for den evangeliske Gudstjeneste [3].

Rønnow havde imidlertid endnu ikke „været Greven til Ords," og endnu mindre „sagt ham Huldskab og Mandskab paa Kong Christian IIs Vegne." Grev Christoffer var derfor betænkt paa at forsyne Sjellands Stift med en ny Biskop. Det Roeskildske Capitel, hvilket Greven havde underrettet derom og tilstaaet frit Valg, overensstemmende med dets Privilegier, berettede dette igjen til Rønnow og begjerede,

---

1) Jvfr. *Chron. Skib.* l. c. p. 557, 598; Hvitfeldt, K. Christ. IIIs Hist. Fol. Tiij.

2) See ovenf. S. 110. Anm. 1

3) See ovenf. S. 69.

at han skulde træde i Underhandling med Greven, for derved om muligt at afværge Stiftets og Domkirkens Skade. Dette lovede Rønnow at gjøre [1]; og der er ingen Grund til at tvivle om at han har opfyldt dette Løfte. Han har imidlertid ikke inden den fastsatte Tids Udløb kunnet komme overeens med Greven. Tvertimod, Underhandlingen med Greven fik et ganske andet Udfald, end Rønnow og Capitlet havde haabet eller i det mindste ønsket. Rønnow blev nemlig formedelst „stor Trang, Nød og Livsfare, som han udi bestedt var," bevæget til „med Handel og Contract at resignere og oplade Roeskilde Stift og Bispedom," af hvis mange og store Godser han blot fik Lov at beholde Solth og Solthe Lehn, Vester-

[1]) Hans Svar til Capitlet er skrevet paa Bispegaarden i Kjøbenhavn, d. 4 Julii 1534 (trykt i Danske Magazin III. 72-73). Capitlet havde forlangt af Rønnow, at han skulde søge at komme overeens med Greven inden den næste Mandag Aften (d. 6. Julii). Valget af den nye Bisskop skulde altsaa ikke foregaae før den 7de Julii i det tidligste; hvoraf følger, at Hvitfelds Beretning om, at Greven under sit Ophold i Roeskilde d. 23-24 Junii gav Roeskilde Stift til Erkebisskop Gustav Trolle (K. Christ. IIIs Hist. Fol. Giiij), ikke kan være rigtig, med mindre derved blot skal forstaaes, at Greven gav Gustav Trolle sit Løfte paa Stiftet. Ogsaa den af Greven tilstædede Udøvelse af Capitlets Valgret taler mod Hvitfeldt; skjøndt det forresten ikke kan omtvivles, at Capitlets Valgfrihed har havt meget snævre Grændser, og maaskee været betinget af Gustav Trolles Valg.

Egespurre og Holløsse Mølle [1]). Nu blev den fra sit Stift fordrevne Upsalske Erkebiskop Gustav Trolle, der var fulgt med Grev Christoffer til Danmark, af Capitlet valgt til Rønnows Efterfølger. Men han blev allerede igjen afsat af Greven, inden han var kommen i Besiddelse af Stiftet [2]). Greven havde imidlertid holdt sit Indtog i Kjøbenhavn (16 Julii 1534), hvor Rønnow opholdt sig, og ikke mange Dage derefter maa Rønnow have seet sig nødsaget til at underkaste sig ham og sværge ham Troskab paa Kong Christian den Andens Vegne [3]). Ved dette Skridt

---

[1]) See Bilag 10. — Det ovennævnte Jordgods er Saltø Hovedgaard (i Karrebek Sogn, Øster-Flakkebjerg Herred), Vester-Egitsborg By i Hammers Hrd., og Holløse Mølle i Skjelby Sogn, Tybjerg Hrd.

[2]) *Chron. Skib.* l. c. p. 599: Schaniensibus interim tumultuantibus ac rebellionem molientibus, *eligitur in Episcopum Roschildensem Gostavus Trolle,* olim Archiepiscopus Upsalensis, ... *sed nondum accepta possessione destitutus est,* supplantante illum predecessore suo Domino Joachimo Rönnow, donatione decem millium marcharum Danicarum; Nam bina vice emerat Ecclesiam Roschildensem, semel a Rege Friderico sex florenorum millibus, et nunc iterum a Comite Christophoro decem millibus marcarum Danicarum.

[3]) Hvitfeldt, a. St. Fol. Hii: „Og Jacob Rønnow foor hannom (Grev Christoffer paa K. Christian IIs Vegne) ogsaa i Kjøbenhavn, og kjøbte da Roeskilde Biskops Stict af Greven for 10000 Mark Danske. Tilforn, der Biskop Lave Urne var død, havde han kjøbt samme Stift af Kong

og ved anden Leilighed med Greven [1]), maa han være bleven forsonet med denne, og kunde nu, med bedre Udsigter til et heldigt Udfald end forrige Gang, træde i Underhandlinger med ham om Gjenindsættelse i sit Stift. Til at foretage et saadant Skridt er Rønnow uden Tvivl ogsaa bleven opmuntret af sit Domcapitel; thi det kunde ikke — lige saa lidet som Rønnow selv, der neppe havde tabt alt Haab om at faae sit Stift tilbage, — med Ligegyldighed see paa, at Stiftets Gods, efterat Rønnow havde resigneret, blev adsplittet og „som i fremmede Forleninger," Capitlet uadspurgt, og det frygtede for, at Stiftets Slot Hjortholm med flere Gaarde og Ejendomme skulde komme til fremmede Ejere, Sædet og Domkirken til ubodelig Skade og Fordærv [2]). I hvorom alting er, da søgte Rønnow at komme til sit Stift igjen, „for at Kirken, menige Klerkeri og ganske Sjellands Stift kunde herefter som tilforn være og blive ved sine Friheder, Privilegier, Gods og Ejendom;"

Frederik for 6000 Rhinske Gylden." Man seer heraf, at Rønnow først underkastede sig Greven, efterat denne var kommen til Kbhvn, hvilket skeete d. 16 Julii 1534 (Hvitfeldt, a. St.); ligesom man af det i Nye D. Mag. V. 130-31 indførte Brev kan slutte, at han maa have underkastet sig Greven i det seneste d. 23 Julii.

[1]) F. Ex. ved, tilligemed andre Medlemmer af det sjellandske Raad, at indlede Underhandlinger mellem den skaanske Adel og Grev Christoffer; s. N. D. Mag. V. 130-31.

[2]) See Bilag 10.

og den nye Underhandling med Greve Christoffer fik det forønskede Udfald. Saavidt kom Rønnow imidlertid ikke uden betydelige Opofrelser. Han maatte nemlig, før Greven tillod ham igjen at overtage Stiftet, betale denne en Sum af 2000 Rhinske Gylden i Guld og 4000 Mark i danske Penge [1]). For at tilvejebringe denne Sum, saae Rønnow sig nødsaget til at afhænde Gurre Slot og Lehn, som han havde faaet overdraget til Ejendom. Men da den til Greven udbetalte Pengesum betragtedes som udgivet „Kirken og Sædet til Redning og Gode," gav Capitlet ham Erstatning derfor ved at pantsætte ham og hans Arvinger de Godser, som han ved sin Resignation havde forbeholdt sig, og udstedte nogen Tid derefter (18 August 1534) et formeligt Pantebrev desangaaende [2]).

Efterat Rønnow var forligt med Greven, holdt han gode Miner med ham og fulgte ham til Skaane [3]),

---

[1]) See Bilag 10; jfr. de ovenfor S. 113. Anm. 2 og 3 anførte Steder af *Chron. Skibb.* og Hvitfeldts K. Christian IIIs Historie. Den i Bilag 10 angivne Sum er netop liig den i *Chron. Skibb.* og af Hvitfeldt angivne, dersom det paa hiin Tid gik 3 Mark Danske paa en Rhinsk Gylden, hvilket ikke er usandsynligt.

[2]) Aftrykt blandt Bilagene under Nr. 10.

[3]) Greven blev fulgt til Skaane af det sjellandske Raad (Hvitf., a. Skr. Fol. Hiij), ɔ: af saa mange Medlemmer af dette, i hvis Spidse Rønnow stod, som der vare i Grevens Vold. I dette Tilfælde befandt sig paa denne Tid, foruden Rønnow: Anders

da han drog did for at lade sig hylde i denne Provinds paa Lybers-Høj uden for Lund (10 August 1534). Greven begav sig allerede samme Dag tilbage til Malmø, hvor han opholdt sig nogle Dage [1]. Her formaaede han det skaanske og sjellandske Raad, hvoraf Rønnow var Medlem, til i en Skrivelse (af 11 Aug.) at underrette det norske Rigsraad om, at de havde svoret ham paa Kong Christian IIs Vegne, og til at raade det til at følge deres Exempel [2]. Og da Greven ogsaa under dette sit Ophold i Malmø uddeelte af

---

og Hans Bilde, Johan Urne, Johan Oxe, Knud Rud og Axel Gjøe (see N. D. Mag. V. 131). Det kan her erindres, at neppe nogen af de nysnævnte Rigsraader, uden at udsætte sig for Grevens Vrede og Hævn, kunde nægte at gjøre ham Følgeskab paa denne Reise. Thi Greven havde nylig ved sin Adfærd mod den skaanske Adels Sendebud viist, at han ikke betænkte sig paa at bryde sit givne Ord og Leide (s. Hvitfeldt, a. St.). At den ærgjerrige Rønnow godvillig skulde have føjet sig efter Greven, er i det mindste ikke synderlig sandsynligt. Han fandt sig i Omstændighederne og holdt gode Miner til slet Spil.

[1] Han har udstedt et Brev i Malmø Torsdagen næst efter St. Laurentii Dag (ↄ: 13 August) 1534 (Danske Magaz. III. 76).

[2] Hvitfeldt, a. Skr. Fol. Hiij. Aldeles uhjemlet er Rothes Beretning om Rønnow (l. c. p. 62-63): *ut autor omni reliqvo senatui selandico et scanico fuerit*, ut epistolam, qva magistratum regni Norvegici rogaret, ut partibus tandem optimi Regis Christiani II faverent, perscriberent.

Rigets Lehn til adskillige af de tilstedeværende Rigsraader [1]), blev Rønnow ikke glemt. I hans Lod faldt Sejerø uden for Odsherred [2]).

Et saadant Forhold mellem Greven paa den ene og de sjellandske og skaanske Rigsraader og Adelsmænd paa den anden Side kunde imidlertid ikke længe bestaae; thi det var ikke grundet i Parternes gjensidige Agtelse og Velvillie, ja ej engang i fælleds Interesse. Tvertimod — begge Parter havde kun hver sin egen Fordeel for Øje, i det de sluttede sig til hinanden. Greven kunde naturligviis paa mange Maader have Fordeel af en Forening med de skaanske og sjellandske Adelsmænd, og disse kunde ikke undvære Grevens Beskyttelse, da deels de selv, deels deres Slægtninge og deres Godser og Formue vare i Grevens eller den oprørske Almues Vold. At det var denne Trang til Grevens Beskyttelse, der især bevægede Adelen og Gejstligheden i Skaane og Sjelland til at underkaste sig ham, er klart af alle Omstændigheder, og Greven kunde umulig være uvidende derom [3]). Greven og

[1]) Krag og Stephanius, a. Skr. I. S. 52.

[2]) Hvitfeldt, a. Skr. Fol. Hiij; jfr. Krag og Stephanius, a. St. Anm. h.

[3]) I det Forsvarsskrift, som den danske Adel 1536 udgav, hedder det: „Og paa det sidste er en Part af „Ridderskabet og Adelen vældelige nødt og twingde „til, om de ellers vilde deres Liv, Gods, Hustruer og „Børn have frelst, at sværge Greven;" og sammesteds, strax efter: „...saa tidlig vi ere komne til „hannem (Greven), menendes at nyde vor Lejde, haver han taget os til Fange og foreholdet, at vi

Adelen betragtede derfor hinanden med mistroiske Øine, og deres Forbindelse, der under saadanne Omstændigheder ikke havde vundet eller kunnet vinde nogen Fasthed, blev Dag for Dag løsere, alt eftersom Parterne lærte nøjere at kjende hinandens Sindelag. Allerede inden Udløbet af Aaret 1534 havde Greven viist de skaanske og sjellandske Rigsraader, og Adelsmænd, at de af ham kunde vente sig det værste, eller at han i det mindste maatte lade sine Tilhængere ustraffet gjøre, hvad de fandt for godt [1]), og de skaanske Adelige havde derfor ikke blot begivet sig ud af hans Vold [2]), men endogsaa opsagt ham Huldskab og Troskab og erklæret sig for hans aabenbare afsagte Fjender og Uvenner [3]). Dette af Omstændighederne pludselig fremkaldte Skridt af den skaanske Adel kunde ikke andet end indgyde den sjellandske en stor Frygt for, at Greven skulde lade den undgjelde for hiins Frafald; og Greven viste, at en saadan Frygt var velgrundet, i det han deels saae igjennem Fingre med den rasende Almues Voldsomheder mod de Adelige [4]), deels selv lod gribe og fange saa mange af de Adelsmænd, der vare i Kjøbenhavn, som han kunde faae fat paa, og derpaa udsendte sine

---

„skulde hylde og sværge hannem, eller han vilde lade „os halshugge;" (Hvitfeldt, K. Christian IIIs Hist. Fol. Tiij).

1) See Hvitfeldt, a. Skr. Fol. Liiij jfr. Fol. Tiiij, og Fol. Xij jfr. Fol. V.

2) Juleaften 1534; see Hvitf. a. Skr. Fol. Xij.

3) Hvitfeldt, a. Skr. Fol. Xij jfr. Fol. Vij.

4) Hvitfeldt, a. Skr. Fol. X., jfr. Fol. V.

Tjenere for at fange dem, der befandt sig paa Landet i Sjelland og i Smaalandene [1]). Det var naturligt, at de Adelige, der endnu ikke vare blevne fængslede af Greven, under saadanne Omstændigheder søgte at bringe i det mindste deres Personer i Sikkerhed, og at de i denne Hensigt toge deres Tilflugt til de befæstede Borge. Rønnow synes først at have tyet til Dragsholm, og derpaa at være flygtet til Søjers, hvorfra han fandt Lejlighed til at undkomme til Jylland til den udvalgte Konge, hvilken han nu underkastede sig og edelig tilsagde sin Lydighed [2]). Og fra denne Tid af synes

---

[1]) Hvitfeldt, a. Skr. Fol. Dij. Her berettes, at dette skeete „strax som den skaanske Adel havde opskrevet Greven Huldskab og Mandskab, og med de Svenskes Hjælp lagt de tydske Knegte ned i Helsinborg;" hvilket Nederlag skeete 20de Dag Jule (ɔ: 13 Januar) 1535; Hvitf. Fol. Miiij. — Hr. Anders Bildes, altsaa vel ogsaa de andre i Kbhvn værende Adelsmænds, Anholdelse af Greven synes at være skeet mellem 6 og 23 Januar 1535; see to Breve i N. D. M. V. 147-48, og det paa det første gjorte Bemærkning af A. Bilde.

[2]) See Hvitfeldt, a. Skr. Fol. Dij, hvoraf sees, at Rønnows Flugt til Dragsholm først kan være skeet efter de Tydskes Nederlag i Helsingborg (13 Jan. 1535; jfr. foreg. Anm.). Det er altsaa urigtigt, naar Krag (anf. Skr. I. 53-54) henfører hans Flugt til Jylland til Aaret 1534; hvilket denne Forfatter selv siden maa have indseet, da han paa et andet Sted (I. 88.) omtaler den under Aar 1535. Paa det sidste Sted beretter Krag tillige, at Rønnow opholdt sig paa Søjers, „indtil han af den udvalgte Konge

han ganske at have opgivet alle sine ærgjerrige Planer og at have tjent Kong Christian III. med al mulig Troskab; hvorpaa han snart gav Kongen et Beviis ved at underrette ham om et Tilbud, som Vendelboerne havde gjort Grev Christoffer, om paa ny at plante Oprørsfanen [1]). At Greven derimod paa sin Side blev forbittret over Rønnows Flugt og Frafald, kan der ingen Tvivl være om; men om han — som Krag beretter [2]) — „erklærede Bisp Rønnow for en Fjende,

---

fik Lejdebrev om at drage sikker til Jylland." Men det er i sig selv lidet sandsynligt, at Rønnow skulde have vovet at opholde sig i saa lang Tid paa Sejers, som der behøvedes for at faae Lejdebrev fra Kongen, altsaa i det mindste flere Dage, da han derved udsatte sig for at blive opdaget og falde i Grevens Hænder, og der er derfor god Grund til at tvivle om, at Krag har havt anden Hjemmel for sig, end det ovenf. cit. Sted af Hvitfeldt.

1) Dette Tilbud maa være gjort i Maj Maaned 1535, og Rønnow opholdt sig i Aarhuus, da han gav Kongen Underretning derom; s. N. D. M. V. 223-24. Rønnow var i Aalborg om Mandagen efter Judica (5te Søndag i Faste) 1535; Suppl. til K. Chr. IIIs Hist. S. 200.

2) Anf. Skr. I. 88. Der er imidlertid ingen Grund til at antage dette Krags Foregivende for mere end en løs Formodning, skjøndt denne fuldkommen har Udseende af en overleveret historisk Efterretning. Men saaledes har Krag ikke sjelden blandet sine egne Gisninger ind mellem det ham overleveerte historiske Stof; hvorved hans Værk har tabt meget og kun med Sikkerhed kan benyttes, efterat det først er sammenlignet med Kilderne.

og foruden andre Skjeldsord kaldte ham en Edsbryder og utaknemmelig Mand," maa her være uafgjort. Det kan være os nok, at han virkelig betragtede Rønnow som sin Fjende, hvilket han udviste ved at angribe og beleire tvende af de Stiftet tilhørende Slotte, nemlig Hjortholm og Dragsholm; hvoraf man med Rimelighed kan slutte sig til, at han ikke har ladet de andre bispelige Slotte og Hovedgaarde være uantastede. Hjortholm Slot, som laae ved Fursøen, ikke langt fra Frederiksdals Mølle, blev tappert forsvaret af Peder Godske (der havde taget det i en Slotslov af Rønnow og Roeskilde Domcapitel) og adskillige andre Adelsmænd; men da Beleirernes grove Skyts havde ødelagt Slottets ene Side, saa at det ikke længere kunde forsvares, blev det opgivet den 1ste Maj 1535[1]). Forsvarerne af Dragsholm — nu kaldet Adlersborg — i Odsherred, Lehnsmanden Ejler Hardenberg, Knud Rud og flere Adelsmænd, som vare tyede dertil, vare heldigere; thi de Grevelige bleve formedelst Slottets Fasthed og de Beleiredes tappre Forsvar nødte til at

---

1) Hvitfeldt, a. Skr. Fol. Riiij-D., hvor tillige berettes, at „Roeskilde Capitel og Bisp Rønnow, de „gave Peder Godske stort Lov.... og takkede hannom som en ærlig Mand, at han holdt det" (Hjortholm Slot) „saa længe, og gave hannom qvit og „kravesløs, for hves han havde havt samme Slot „og hves derpaa fandts, efter han ikke kunde have „holdt det længer, og bekom derpaa deres aabne „Brev, dateret Roskilde, die Egidii abbatis (1 Sept.) „Anno 1535."

ophæve Beleiringen, efterat de forgjeves havde forsøgt med 10 Kartover at skyde Slottet til Storm, og maatte nøjes med at slaae et Blokhuus derfor, i den Tanke derved at kunne indespærre Besætningen og udhungre den, hvilket dog ikke lykkedes [1]). Kong Chistian III.s Landgang paa Sjelland (i Julii Maaned) maa have gjort en Ende ogsaa paa denne Blokade.

Rønnow har uden Tvivl snart efter de kongelige Troppers Overgang til Sjelland igjen begivet sig tilbage til sit Stift, hvor Greven, som nu blev indesluttet i Kjøbenhavn, ikke mere kunde være ham farlig. Vi mangle desværre al Underretning angaaende den Tilstand, hvori Stiftet befandt sig ved hans Tilbagekomst. Men Borgerkrigen kunde ikke andet end aldeles overskjære de svage Baand, hvormed enkelte Menigheder maaskee endnu før Rønnows Flugt knyttedes til den katholske Kirke, og vi kan derfor ikke nære synderlig Tvivl om, at Rønnow ved sin Gjenkomst maa

---

1) Hvitfeldt, a. Skr. Fol. Dij=Diij. — At ogsaa de øvrige bispelige Slotte og Gaarde, forsaavidt disse ikke vare forlehnede til Personer, der nøde Beskyttelse af Greven, ere blevne angrebne og formodentlig indtagne af det grevelige Partie, kan der neppe være nogen Tvivl om, skjøndt vi aldeles savne Underretning desangaaende; hvortil Grunden rimeligviis er den, at de ikke have gjort nogen Modstand. Blot angaaende Bispegaarden i Kjøbenhavn (nu Studiigaarden) erfare vi lejlighedviis, at Hertug Albert af Meklenborg, som kom til Kbhvn i Foraaret 1535, havde sit Qvarteer i den, og at hans Gemalinde der holdt sin Barselseng (Hvitfeldt, a. Skr. Fol. Diij).

have fundet den katholske Kirkeforfatning afskaffet, og derimod den evangelisk-lutherske indført, saa godt som over hele Stiftet. En saadan Omveltning, og den deraf følgende fuldkomne Forstyrrelse af hele Gejstlighedens Forfatning, maa have givet vor Bisskop fuldt op at gjøre. Paa en Gjenoprettelse af den katholske Kirke eller dens Gejstligheds Myndighed og Anseelse var der vel nu ikke mere at tænke. Men de Gejstlige i Stiftet, der vare blevne den romerske Kirke troe, maatte, formedelst Kirkereformationens nu i det hele fuldbragte Indførelse og det under Grevefejden herskende Anarchie, være komne i en beklagelsesværdig Forfatning; og de have uden Tvivl af deres tilbagevendte Bisskop fordret al den Bistand, han var pligtig at yde dem, til Gjenindsættelse i deres forrige Rettigheder. Stiftets, Domkirkens og Capitlets Rettigheder vare i lige Maade, deels ophævede, deels formindskede, og Rønnow var i højeste Grad interesseret i, at de atter anerkjendtes. Det kan derfor ikke omtvivles, at han jo maa have foretaget sig, hvad der stod i hans Magt, eller hvad Omstændighederne tillode, til hans egne eller det ham underordnede Cleresies tabte Rettigheders Gjenerhvervelse. Men da Historien herom er aldeles taus, er det nu umuligt at afgjøre, hvilket Udfald hans Bestræbelser have havt. Kongens og Folkets Tilbøjelighed for den Lutherske Lære forbyder imidlertid at antage, at Udfaldet har været efter Ønske.

Kort efter sin Ankomst til Sjelland, og endnu inden Kongen havde slaaet Lejr for Kjøbenhavn, fik Rønnow Befaling om at begive sig til Roeskilde og sørge for endeel Levnets- og Transportmidler til den konge-

lige Hær paa dens Tog mod Hovedstaden [1]); og efter at Beleiringen var begyndt, blev det ham overdraget at sørge for, at de beleirende Tropper fik den fornødne Tilførsel af Øl [2]). Under Kongens Ophold i Holsteen, fik saavel Rønnow som Bisp Ove Bilde, Hr. Mogens Gjøe og Erik Krummedige Befaling at opholde sig i Roeskilde som Statholdere i Kongens Fraværelse [3]).

---

[1]) Et Udtog af denne Befaling haves i Tegnelser 1535-38, Fol. 40, saa lydende: Tiil bispen aff sieland at hand vender seg och strax giuer seg til Roskille och bestiller at reiss [eller riiss] oc fetale. k. mait agter met gutz hielp paa torsdag [29. Julii? jfr. Hvitf. Fol. Qiij.] om middags tiid atuere ffor kopnehagen oc slo sith leyer. — Jtem bestille ijc vogne at the ere vdj morgen afftenn udj Bieverskо aff bodhe herret.

[2]) Af Befalingen herom, der er fra A. 1535, haves i nysanf. Tegnelser, Fol. 65 b, følgende Udtog: Jtem et breff til bispen af Sielland, att hand vill lade forskriffue tiill alle Herritt her omkring [ɔ: om Kbhvn], som icke ære reigßeneren tiillgiffuen, at the lade brygge øoll och thet føre hidtt vdj Landsknegkte leyret, ther att sielge thennom for rede penning, och anname aff thennom ij mℓ for j tne øoll, och tiilskicker och forordinerer nogle tiill, som skulle føre och vnderuise bynderne her i leyerett, och forordinere en tiill huert regemente, lige som hand giordt haffuer for reygßeneren.

[3]) Hvitfeldt nævner ikke Rønnow blandt de af Kongen beskikkede Statholdere (a. Skr. Fol. Viij); dette gjør derimod Krag (I. S. 111), og det med god Grund; thi der findes endnu i Geh. Arch. et originalt Brev til Kongen fra O. Bilde, Joachim (ikke Jacob)

Om Rønnows øvrige private eller Embeds-Virksomhed, har Tiden ikkun levnet os nogle faa usammenhængende Efterretninger. Ikke lang Tid, efterat han igjen var kommen til Roeskilde, viste han sig beredvillig til at give Præstø Kloster Erstatning for den Uret, han havde tilføjet det [1]. Derimod synes han endnu ikke at have villet tilstede de Lutherske Prædikantere at præ-

Rønnow og Magnus Gøye, dat. Roskilde, sancth Lucie virginis dag (13 Decbr.) aar rc. mdxxxv; hvilket Brev er af samme Indhold, som det, hvoraf Krag (a. St.) har givet et Udtog. — Da dette Brev derimod ikke er underskrevet af Erik Krummedige, saa kunde der maaskee være Grund til Tvivl om han virkelig har været en af disse Statholdere.

[1] Dette lærer man af følgende efter Originalen (paa det store kgl. Bibl.) afskrevne Brev: Vii Joachim Rønnow mett guds nade Electus tiill Roskille giøre viderligt alle, at for then vilge, renlijffuet mendt her peder clausen, her morthen iensen, her anders andersen oc her lauris persen, prester, Conuentz brødher vtj Prestøø closter vore, haffue oss nogen tiidt forleden giort oc beuisth met nogher garde oc godz, wij aff her Rasmus laurissen priore (huis siell gud nade) oc menige conuentt ther sammestedt køpthe, oc theres obne breff tha ther poo annamede, haffue wij loffuet oc tiillsagt oc met thette vort obne breff loffue oc tiilsige, at nar tiden seg begiffuer, at wij først kwnne komme tiil forne garde og godz oc fanghe thennom vtj wor frii heffdt oc were, ville wij tiill godhe rede thennom samme godz oc eyedom fornøige oc betalle, saa thee oss tacke skulle. In cuius testimonium Sigillum nostrum presentibus est impressum. Dat.

dike i sit Stift, med mindre de dertil havde hans specielle Tilladelse [1]). Endelig forlenede Rønnow og Roeskilde Capitel, den 10. Julii 1536, Morten Bernekov og alle hans Sønner med Roeskilde Stifts Gods paa "Land tho Rygen" [2]).

Slutteligen kan det bemærkes, at Rønnow ved et Forliig mellem Kong Christian den Tredie og Erkebispen af Bremen, sluttet til Buxtehude d. 26. Januar 1536, blev befriet for en Medbejler til Roeskilde Stift. Den nysnævnte Erkebisp havde nemlig af Kong Christian den Anden faaet Løfte paa Roeskilde Stift, imod at han skulde forhjælpe den fordrevne Konge til sit Rige igjen, og efter Kong Christians Fængsling havde han giort store Bekostninger for at komme i Besiddelse af Stiftet. Ved det ommeldte Forliig blev nu

---

in curia nostra episcopali Roschildensi, die beati Laurentii martyris (10 Aug.) Mdxxxquinto. Jfr. ovenfor S. 54 Anm. 4.).

1) J Tegnelser 1535-38 hedder det Fol. 46: Jøren Olsen (fik) tesliges en forschrifft till bespen, at hans suene haffuer taget hannum syn hest fran, oc lader [og at han lader] ham prædicke gwds (ord). (Af Stedet hvor dette Udtog findes, kan sluttes, at Jørgen Olsen maa have været Prædikant i Sjelland, og at „Forskriften" er udstedt i Sommeren 1535).

2) Danske Selskabs Tilvext, S. 285. Nr. 14. Morten Barnekows Gjenbrev til Rønnow og Capitlet, dat. Ralsswyck 1536, am daghe Jacobi des hillighenn Appostels, findes i den Arna-Magnæanske Saml. af danske Diplomer (Fasc. 30. Nr. 8) paa Universitets-Bibliotheket.

bestemt, at Hertug Henrik af Brunsvig og Lyneborg og Landgreve Philip af Hessen ved Dom skulde afgjøre, hvad Erstatning Kongen burde give Erkebispen for hans Tiltale til Stiftet og den Skade, han derover havde lidt [1]). Dog, hermed var Rønnow kun lidet hjulpet; han, saavelsom de øvrige danske Bisper vare udsatte for en større og nærmere Fare, for hvilken de nu snart skulde bukke under.

VI.

Rønnows Fængsling, Fangenskab og Død.

Med Kjøbenhavns Overgivelse til Kong Christian den Tredie begyndte en kritisk Tid for de danske Bisper; thi den Tid var nu for Haanden, da Kongen, ifølge det Løfte han havde givet, da han blev hyldet ved Horsens, skulde i Forening med Rigsraadet og Adelen fatte en Beslutning angaaende Religions- og Kirke-Væsenets fremtidige Indretning og Skikkelse i Riget [2]); en Beslutning, hvorved den danske katholske Geistligheds, og altsaa ogsaa Bispernes Skjæbne tillige maatte afgjøres. Neppe indsaae Bisperne tilfulde, i hvilken Fare de svævede, eftersom man ikke finder mindste Spor til noget Forsøg fra deres Side paa at afvende den. Kongen lod dem heller ikke vinde Tid dertil. Thi al-

---

1) Hvitfeldt, a. Skr. Fol. Siij-iiij; Krag I. S. 119-20. Jfr. Pontoppidan (Annall. II. 885), hvis Beretning er noget afvigende fra Hvitfeldts og Krags, men neppe saa paalidelig som disses.

2) See Hvitfeldt, K. Chr. IIIs Hist. Fol. Jiiij-K.

lærede inden en Uge var forløben fra den Dag af, da han havde holdt sit Indtog i Kjøbenhavn (6. August 1536), holdt han (12 Aug.) „et hemmeligt Raad in„den lukte Dørre, med nogle de verdslige Rigens Raad, „om den Lutherske Lærdom og rette Religion at an„rette allested her udi Riget, saa og om Bisperne at „afsætte og det gejstlige Gods at annamme, Kronen „til Bestyrkelse [1]." Følgerne af denne Raadslagning blev en Overenskomst mellem Kongen og de tilstedeværende Rigsraader om at berøve Bisperne deres gejstlige og verdslige Magt [2]), saavelsom deres bispelige Indkomster [3]). Det var let at forudsee, at Bisperne vilde gribe til Modværge mod Udførelsen af denne Beslutning, hvis de erholdt Kundskab derom, og det blev derfor nødvendigt for Kongen at tage sin Tilflugt til overordentlige Forholdsregler, for at forhindre dem fra at forene sig til fælleds Modstand. Endnu den samme Dag, paa hvilken Rigsraaderne havde beseglet den omtalte Overenskomst (12 Aug.), udstedte Kongen Befalinger om at paagribe Bisperne af Fyen, Vendsyssel og Viborg [4]), der synes at have opholdt sig i deres Stifter, og paa den selvsamme Dag bleve de i Kjøbenhavn tilstedeværende Bisper, nemlig Rønnow og Oluf Munk, samt Erkebispen Torben Bilde, efter kongelig Befaling tagne til Fange og satte i Forvaring

---

[1]) Hvitfeldt, K. Christ. IIIs Hist. Fol. Ccij.

[2]) Sammest. Fol. Ccij, b.

[3]) Sammest. Fol. Cciij, a.

[4]) See Tegnelser 1535-1538, hvor der findes Udtog af disse Befalinger.

paa Kjøbenhavns Slot [1]). Endvidere udstedte Kongen endnu samme Dag (Sabbato post Laurentii) „et „Brev til alle Fogder, Embedsmænd og de, som Sjel-

---

[1]) Jeg følger *Chron. Skibb.* (l. c. p. 600), som siger: Eodem anno, MDXXXVI videlicet, prenominatus Rex Christiernus omnes Episcopos Danos, necnon Norwagos, captivari fecit. Sed Haffniæ ipso die Claræ Virginis (12 Aug.) post diem Laurentii capti sunt hi Episcopi, nimirum Torbernus Bilde Archielectus Lundensis, *Joachimus Rönnow* Electus Roschildensis, et Olavus Munch Electus Ripensis, ductique sunt in arcem per Gallen van Lynden militum principem, Rege præsente. Dersom man kunde stole paa Hvitfeldt, da maatte Rønnow først være fanget om Morgenen efterat Torben Bilde var fanget, og hans Fængsling maatte da være skeet den 13 Aug., medmindre Torben Bilde skulde være paagreben allerede om Aftenen den 11te; thi han siger (K. Christian IIIs Hist. Fol. Cciij, b), at Erkebisp Torben Bilde og Joachim Rønnow „bleve fangne „ved Melchior Rantzow, hvilken om Aftenen med „nogle Knægte lod omringe deres Losementer, Bisp „Joachim Rønnow paa Bispegaarden, som Universi„tetet nu er, hvor han havde skjult sig oven paa en „Hanebjelke, der han om Aftenen fornam, at de sloge „Porten af. Og han fandtes ikke før om an„den Dagen. Han blev sat først paa Kjøbenhavns Slot" o. s. v. Men Hvitfeldt synes ikke at have været vel underrettet om Bispernes Paagribelse. Thi paa et Sted (det nysanf. St. af K. Chr. IIIs Hist.) siger han, at Kongen lod „den Forordning gjøre, at „alle Bisper over alt Danmarks Rige, paa een Dag, „som var Søndagen efter Dyre Vor Frue Dag

„lands Biskopdoms Slotte og Gaarde indehave, at „kongl. Maj[tt] haver befalet og tiltroet Brun Buck „(og) Arwit Ulffstandt samme Stigt og Stigtens „Slotte og Gaarde at indhave; Thi beder kgl. M[t] „dennem, at de antvorde paa hannem, paa kgl. M[ts] „Vegne, Slotslogen og ere hannem hørige og lydige „fore [1]);" ligeledes „et aabent Brev til menige Almue „omkring Dragsholm boendes, at de tilhjælpe Brun „Buck og Aruit Ulffstandt at indtage Dragsholm Slot, „at de ere dennom behjælpelige i alle Maade, som de „dennom til Behov have;" og endelig „en Missive til „Dirick Hemmingsen, at kgl. M[t] haver befalet Brun „Buck og Aruit Ulffstandt at indtage Sjellands Bi-„skop Stigt, Slotte, Gaarde og Gods; at han derfore „tiltænker at antvorde dennom paa kgl. M[ts] Vegne „Slotslogen og lade skrive og holde tilstede hves In-„ventarium og Gods, som derpaa findes. Dersom „han det ikke gjøre vil, og kgl. M[t] nødiges til „at sende der noget Skyt fore, da skal han „forlade sig til, at kgl. M[t] vil ikke have gjort „det forgjeves [2])." Endelig fik, som det synes endnu paa samme Dag, „Brunn Bukc og Arffuitt Ulffstandt

„(ɔ: 20 Aug.), ere fængslede;" men paa to andre Steder (Bispe-Krøn. i Fol. S. 105 og 110) vil han, at alle Bisperne bleve fængslede St. Laurentii Dag (d. e. 10 Aug.). Det er imidlertid af alle Omstændigheder klart, at ingen af disse Dage kan være den rette.

[1]) Tegnelser 1535-38, Fol. 182, a.

[2]) Sammest. Fol. 182, b.

„et Brev til alle Bønder og Tjenere, som tjener til „Dragsholm, at de rette dem efter at herefter svare „paa kgl. Ma[ts] Vegne for[ne] Brun Buck og Arffvid „Wlffstaendtth til deres Skyld og Landgilde og al an„den Rettighed, som de pleje og pligtige ere at give til „Dragsholm, saafremt de ikke ville lide der yder, „mere Straf eller Skade fore"[1]). Af de Trusler, der findes tilføjede disse Breve til Diderik Hemmingsen, der formodentlig har været Befalingsmand paa Dragsholm i Lehnsmanden Ejler Hardenbergs Fraværelse, og til Beboerne paa det til Slottet hørende Gods, seer man tydeligt, at Kongen har næret nogen Frygt for, at Stiftets Lehnsmænd og Fæstebønder ikke godvillig skulde underkaste sig, endskjøndt deres Overherre, Bispen, dog dengang var i Fængsel, altsaa i Kongens Vold[2]). Hvor meget større Grund til en

---

1) Sammest. Fol. 183.

2) Hvor stor Frygt man havde for, at der skulde opvækkes Uroligheder for Rønnows Skyld eller til Bedste for ham, viser Tegnelser 1535-38, Fol. 186, hvor det hedder: „Poel Abbelgordt, Jyrgen Abbelgord, „og Iffue Jwll, som tjente Hr. Joachim (Rønnow, „fik) et Patzport til Jutlandth, dog med saa Skjelt „at de intet skulle handle vor naadigste Herre un„der Øjne, og skulle være her udigjen 2 eller 3 Dage „førend Herredagen staaer." (Dette Brev er rimeligviis udstedt i Slutningen af Augusti 1536, og den deri omtalte Herredag — eller rettere Rigsdag, da alle Rigets Stænder skulde møde til den — var berammet til at holdes i Kjøbenhavn, Søndagen næst efter Dionysii Dag 1536; Tegnelser 1535-38, Fol. 176 ff., jfr. Fol. 190).

saadan Frygt vilde der da ikke have været, hvis Rønnow endnu havde befundet sig paa fri Fod? Alting gik imidlertid roligere af end Kongen ventede. Rønnows Fængsling har uden Tvivl gjort hans Tilhængere modløse og raadvilde, følgelig uskikkede til at handle med Eftertryk til Bedste for den Fangne. Maaskee vare ogsaa Kongens Stridskræfter i Sjælland saa store, at Overmagten fuldkommen var paa hans Side og Modstand altsaa ligesaa unyttig som farlig. Hvad Dragsholm angaaer, da viser Omstændighederne, at dets Besætning, uden at gjøre Modstand, maa have aabnet dets Porte for Kongens Udsendte; thi allerede i Begyndelsen af September blev Bisp Ove Bilde sat i Forvaring paa dette Slot [1]). Og Rønnow, der forhen kun havde villet sig her som Slottets mægtige Herre, befandt sig dengang maaskee allerede der som en Fange, eller skulde snart bringes dertil som en saadan [2]). Neppe havde han, da han skulde bringes

[1]) See Hvitfeldt, K. Christ. Fol. Cciiij, hvor det hedder, at O. Bilde er „paatagen" i Roeskilde, Fredagen efter Egidii (ɔ: 8 Sept.); hvorimod *Chron. Skibb.* (l. c. p. 600) beretter, at han blev fanget Søndagen efter Nativit. Mariæ (ɔ: d. 10 Sept.); begge ere de enige i, at han derpaa blev bragt til Dragsholm.

[2]) De i Kjøbenhavn fængslede Bisper bleve neppe siddende paa Kjøbenhavns Slot længer, end til de nødvendige Foranstaltninger vare trufne for deres Forflyttelse til andre Forvaringssteder (Vordingborg og Dragsholm). Dette bød Hensyn til deres Slægt og Venner, hvis Pligt det ofte kunde blive at indfinde sig hos Kongen paa Kjøbenhavns Slot. Heller ikke

dertil, nogen Anelse om, hvor langvarigt hans Fængsel skulde blive. Han undlod imidlertid ikke at sørge for, at hans Garderobe paa det nye Opholdssted blev forsynet med et godt Forraad af nye og for hiin Tid vistnok kostbare og prægtige Klædningsstykker, og glemte heller

---

kan man antage, at Kongen skulde ville have saadanne Statsfanger paa sit Residents-Slot, længer end Omstændighederne krævede. Man maa derfor antage, at Rønnow enten allerede i August, eller dog senest engang i September, er ført til Dragsholm. — Hvitfeldt siger ikke udtrykkelig, at Rønnow fra Kjøbenhavns Slot blev bragt til Dragsholm, men beretter blot, at „han blev sat først paa Kjøbenhavns Slot, siden førtes han til adskillige Fængsel, til Dragsholm, til Kraagen, til Visby paa Gudland, og siden til Kjøbenhavn igjen, hvor han døde Anno 1544" (K. Christ. IIIs Hist. Fol. Gciij, b.). Krag modsiger sig selv, da han paa et Sted (I. 155.) vil, at Rønnow fra Kjøbenhavns Slot blev bragt til Dragsholm; men paa et andet Sted (I. 279.) derimod, at han fra Kbhvn. blev ført til „Kraagens Slot." — Grunden, hvorfor jeg antager, at han blev ført fra Kbhvn. til Dragsholm og ikke til Krogen, er den, at dette Slot neppe i September 1536 kunde være bragt i en saadan Stand, at det kunde være et sikkert Forvaringssted for en saa farlig Fange, som Rønnow ansaaes for at være; thi det maatte under dets sidste Belejring have lidt saare meget, da denne Belejring baade havde været langvarig, og Slottet imidlertid temmelig længe var blevet beskudt med nogle af de største Stykker af det Skyts, som fandtes paa Flaaden (12 Kartover); Hvitfeldt, K. Christ. IIIs Hist. Fol. Siij. jfr. Fol. Xiij.

ikke at skaffe Forraad af Specerier til Kjøkken eller Kjelder [1]). Hvor længe Rønnow forblev paa Dragsholm, kan neppe nu angives mere; saa meget er imidlertid sandsynligt, at han forblev der indtil henimod den Tid, da han skulde forflyttes til Visborg paa Gulland. Thi det torde vel være sikkrest at antage, at hans Ophold paa Krogens Slot (Kronborg) — hvorhen han maa antages at være bragt fra Dragsholm — ikkun har været kortvarigt og foranlediget derved, at han fra dette Sted af skulde bringes til Søes til Visborg. Men om Tiden, da dette skeete, ere vi ligeledes uvidende; dog kan det ikke være skeet senere end i Sommeren 1541, da Rønnow i Julii Maaned i det nysnævnte Aar har skrevet et Brev paa Visborg [2]).

Strax efter Rønnows Fængsling satte hans Slægtninge og Venner sig i Bevægelse for at skaffe ham sin Frihed igjen. De have formodentlig strax henvendt sig til Kong Christian den Tredie, men fundet ham ugunstig stemt mod den Fangne. Derpaa toge de deres Tilflugt til Rønnows Frænde og Kong Christians Svoger, Kong Gustav den Første af Sverrig, og bade om hans Forbøn for Rønnow, hvoraf de lovede sig meget [3]). Den svenske Konge opfyldte deres Begjering, i det han allerede i et den 24. September 1536 skrevet Brev bad Kong Christian om at formilde eller forkorte Rønnows Fangenskab og om muligt atter at skjenke ham sin Naade [4]). Saa tidlig kunde imid-

[1]) See Bilag Nr. 11.
[2]) See Bilag Nr. 13, a.
[3]) See Bilag Nr. 12, a.
[4]) Dette Brev er aftrykt iblandt Bilagene under Nr. 12, a.

lertid Kong Christian ingenlunde sætte nogen af de fangne Bisper paa fri Fod. Det var nødvendigt, at deres Skjæbne maatte afgjøres ved en Beslutning af alle Rigets Stænder, paa den Rigsdag, som i næste Maaned skulde holdes i Kjøbenhavn. Denne Rigsdag begyndte den 15de October [1]), og Kongen synes strax at have underrettet Stænderne bl. a. om Grunden, hvorfor han havde ladet Bisperne fængsle. „Vi sige" — sagde han — „ved Vor kongelige Værde og Tro, „at Vi ikke af Had, Nid og Fiendskab, ikke heller fore „Vi ville fortelge og udslukke Adelen, have ladet fængs„ligen annamme Bisperne; uden (ɔ: men) for deres „Brøst og Brødes Skyld, som de ere skyldige imod „Os og Riget, have Vi annammet dem udi Bestrik„kinge. Thi at dersom de udi saadan Maade „havde blevet, som tilforne, ved deres Værde og „Magt, da var det umuligt, at Riget kunde „nogen Tid komme udi en bestandig Ordninge, „Fred og Rolighed; hvilket alt, Gud kjende, Vor „Mening og Villie er, paa det Vi dog engang „maatte redde dette Rige af saadan Blodstyrt„

---

[1]) See ovenfor S. 131. Anm. 2; jfr. Kolderup-Rosenvinge, Saml. af gamle danske Love IV. 161: „Saa have dog Vi Christian, udvalgt Konning til Danmark, ...berammet en menige Rigsdag at stande her i Kbhvn., Søndagen næst efter St. Dionysii Dag (ɔ: 15. Oct.). Hvitfeldt fejler følgelig ved at sige: „Simonis et Judæ Dag (28 Oct.) holdtes der en almindelig Herredag i Kjøbenhavn" (K. Christ. IIIs Hist. Fol. Od.); dersom det er hans Mening, at Rigsdagen først da tog sin Begyndelse.

„ning, Mord, Rov og Brand" [1]). Tillige blev der overgivet de forsamlede Stænder en Mængde Klageposter over Bisperne i Almindelighed og hver enkelt af dem især [2]), saavel for at retfærdiggjøre Kongens Forhold mod disse, som fornemmelig for at bevæge Stænderne til at give deres Samtykke til Bispernes af Kongen og Rigsraadet besluttede Afsættelse og Stiftsgodsernes Inddragelse under Kronen. Herom, saavel som om meget andet, der udgjør Indholdet af Recessen af 30. Oct. 1536, bleve Stænderne enige med Kongen „efter velberaadt Raad, Samtale og mangfoldige Raadslagninger, [3])" og i den nysnævnte Reces blev

---

[1]) N. D. Mag. III. 10-11.

[2]) See Recess. 30 Oct. 1536 (Kolderup-Rosenvinge, Saml. af gl. danske Love IV. 163) „som thett tha for oss alle (alle Stænderne) samptlige oc sønnerligen udi mange Artickler (ɔ: Klagerne over Bisperne) er giiffuet tilkende, huilke Artickler af oss for nysomme er worden ansette, oc her for lange waare att opptellie." Heraf, i Forbindelse med andre Steder i samme Reces (jfr. næste Anm.), sees, at Kongens Klager over Bisperne maae have været meddeelte Stænderne, formodentlig skriftlig, nogen Tid før de bleve oplæste under det saakaldte Bursprog paa Gammel-Torv, d. 30. Oct. (Hvitf., Kong Chr. IIIs Hist. Fol. Dd.).

[3]) Reces 30 Oct. 1536 (a. St. S. 161.). Disse mangfoldige Raadslagninger kunne neppe have fundet Sted paa een eneste Dag; hvoraf sees, at Klagerne over Bisperne maae have været meddeelte Stænderne noget før den 30. October, maaskee strax ved Rigsdagens Aabning; jfr. Begyndelsen af Klagebogen i D. N. M. III. 3.

det afgjort, "at nu herefter til evig Tid disse samme „Bisfopper, som saa for deres Mishandlinger...... „ere vorden affatte, aldrig skulle igjen komme til deres „bisfoppelige Regimente, Stigt og Stigtes Gods, og „ingen andre deres Lige, eller andre for Bisper at re„gjere udi Riget at blive annammede......; men skulle „aldeles være og blive affatte [1])," og at „alle Bisfops„Stigters Gods, Slotte, Gaarde, Huse og Jordegods, „som Bisperne have havt i Haand og Værge, herefter „til evig Tid (skulle) være og blive med al deres Rente „og Tilliggelse lagte under Kronen, og til Konningens „Opholdelse og til menige Rigens Bedste [2])."

Alting gik saaledes efter Kongens Ønske. Bispernes Affættelse ansaaes — visstnok med Rette — for nødvendig for Rigets Rolighed [3]), og kan derfor ikke dadles, ligesaa lidet som deres Fængsling og Fangenskab for saa lang Tid, som de kunde være farlige for Statens Ro. Men om det var retfærdigt at berøve dem deres Embeds-Indkomster, for saavidt disse kunde bestaae ved Siden af den nu indførte Kirke-Reformation, det bliver et vanskeligere Spørgsmaal at besvare. Man har uden Tvivl — og det ikke uden Føje — anseet det for farligt at lade dem blive i Besiddelse af de mange, over hele Riget spredte, befæstede Slotte, der laae under Bispestolene. Men der kan heller ikke være nogen Tvivl om, at Haab om egen Fordeel hos Borger- og Bondestanden, ikke mindre end hos Rigs-

---

[1]) Samme Reces (a. St. S. 163).
[2]) Sammest. (a. St. S. 164).
[3]) See ovenf. S. 135.

raadet og Adelen, har været en kraftig Drivefjeder til Beslutningen om Stiftsgodsernes Inddragelse under Kronen[1]). At Kongen derimod ikke saaledes af Hensyn paa sin og Kronens Fordeel bestræbte sig for at faae denne Inddragelse sat igjennem, det viste han snart tilfulde ved den Brug, han gjorde af den derved vundne saare betydelige aarlige Indtægt, hvorover han lettest kunde disponere, nemlig Bispetienden eller, som den nu kaldtes, Kongens og Kronens Tiende[2]). Kongen havde heller ikke ved at modtage Riget forpligtet sig til at opretholde Bisperne og den øvrige katholske Gejst-

---

[1]) Ifølge Recessen 30. Oct. 1536 (a. St. S. 164) skulde Stiftsgodserne lægges under Kronen, „paa det at „Danmarks Krone og Konning kan blive desmere „formuendes, og om noget Anfald komme paa Riget, „af nogen indlendiske eller udlendiske Magt, at man „desbedre kunde formaae at imodstaae, og ikke mere „saa skal Behov gjøres, at beskatte menige „Rigens Indbyggere, naar noget paakom- „mer, som nu skeet er." (Det var imidlertid langt fra, at Borgere og Bønder bleve fri for Skatter; see Jacobsen, Fremstill. af det danske Skattevæsen S. 87 og 174-15). — Da Adelen vidste, at den maatte blive forlenet med de inddragne Stiftsgodser, ligesom med det øvrige Krongods, saa maatte den ogsaa vide, at den vilde komme til at høste den største Fordeel af Inddragelsen.

[2]) Af denne Tiende blev saare meget i Kong Christian IIIs Tid tillagt Universitetet, Latinskoler, Hospitaler, Gejstligheden og Lærde; hvilket er saa bekjendt, at jeg vel kan fritage mig for at citere de mange Gavebreve, som desangaaende ere udstedte.

lighed; men tvertimod i det Revers, som han udstedte da han blev hylder ved Horsens, temmelig tydelig tilkjendegivet, hvad de kunde vente sig af ham. Thi skjøndt han deri vel lovede at udstéde en Haandfæstning som hans Herre Faders, saa skeete det dog kun med det mærkelige Forbeholb, „at hues som derudinden findes kan, som Os, Rigens Raad og Adel ikke lideligt kan være, ville Vi remediere, og deraf tage og tilsætte efter Danmarks (Riges) Raads Raad, eftersom Os, Danmarks Riges Raad, Adel og menige Indbyggere kan være nytteligst og gavnligst;" og hves Gods og anden Deel, som Bisper, Prælater og Kirker nu have udi sin Besidding, og som de nu bruge med Messer, daglige Tider og andre Ceremonier, det skulle de fremdeles holde, hvilke som det gjøre ville, til saalænge at Vi komme til et roligt Regimente og faae Riget udi en god Bestand igjen, og da med Danmarks Riges Raad og Adel faaer gjort derom en christelig og god Skikkelse i alle Maade [1])."

Dog, hvad der i Almindelighed kan siges til Forsvar for Stiftsgodsernes og Bispetiendernes Inddragelse, kan neppe anvendes med Hensyn paa Rønnow. Thi han havde jo betalt en betydelig Sum [2]) for Stiftet, og Kong Frederik den Første havde forpligtet sig og sine Efterfølgere paa Thronen til at forsvare ham i Besiddelsen af Stiftet, dets Gods og Rente; ja de verdslige Rigsraader og adskillige Adelige havde endog paa de-

[1]) Hvitfeldt, K. Chr. IIIs Hist. Fol. Jiiij.

[2]) Om dennes Størrelse s. Tillæg I.

res gode Tro og Ed, med oprakte Hænder, lovet, at de af yderste Magt og Formue vilde søge at afværge Rønnows Fortrængelse fra Stiftet og dets Gods, selv om det var en Konge, som vilde gjøre Forsøg herpaa, og selv om de derved skulde tilsætte baade Liv og Gods [1]). Det vilde være alt for overilet, om man vilde antage, at Kong Christian III, — hvem Historien skildrer som en højst retfærdig og altid til Mildhed og Overbærenhed tilbøjelig Regent — skulde have unddraget sig fra at opfylde en Forpligtelse, som han havde arvet efter sin kongelige Fader og Forgænger i Regjeringen, eller at det hele Rigsraad skulde have agtet edelige Løfter for et Mundsvejr. Man bliver derfor uden Tvivl nødt til at antage, at Kongen og Rigsraaderne have havt vægtige, for os ubekjendte, Grunde, hvormed de have troet at kunne forsvare deres Adfærd mod Rønnow [2]); men at de have anseet det for stemmende med Klogskabens Forskrifter at holde de sande Bevæggrunde hemmelige [3]). Disse Formod-

[1]) See ovenf. S. 34 og 37.

[2]) Man lægge her Mærke til, at Rønnow ikke blot sad fangen efterat alle de andre Bisper vare løsladte; men at han ogsaa blev holdt i Forvaring udenfor det egentlige Danmarks Grændser, hvilket ikke skeete med nogen af de andre Bisper.

[3]) Under denne Forudsætning maa man da heller ikke vente at finde just den bedste Oplysning om, hvori Rønnows Brøde egentlig bestod, i de Klageposter mod ham, som findes i Klagerne over Bisperne (i N. D. M. III. 15. 21. 24-26); hvorfor samme her forbigaaes, saa meget mere som de i et Tillæg mere passende vil kunne omhandles.

ninger finde Bestyrkelse derved, at det er beviisligt, at Kong Gustav I. af Sverrig var uvidende om de Grunde, hvorfor Rønnow ikke — lige saavel som de fleste eller alle de andre Bisper — kunde erholde sin Frihed [1]); thi det kan ingenlunde antages, at den svenske

[1]) I et Miscellan-Volumen, som forhen var i Suhms, nu paa det store kgl. Bibliothek, findes nemlig ifølge Suhms Nye Saml. III. 269. følgende Optegnelse: „Causæ odii" (nemlig Kong Gustav Is mod Cantsler Johan Friis til Hesselager): „1) qvod aliqvando retraxit Christianum III. a colloqvio Gustavi, qvi petiit dimissionem Episcopi Rönnow; cum Rex causas carceris volebat..... rare: id noluit can-(cellarius), qvia alteri Regi fuit sangvine junctus" (sc. Rönnow). Man seer heraf, at Kong Christian vilde underrette K. Gustav om Aarsagen til Rønnows Fangenskab, og er deraf beføjet til den Slutning, at K. Gustav maa have været uvidende derom; i modsat Fald havde K. Christian jo selv anseet det for overflødigt, at underrette K. Gustav derom. — Iøvrigt fortsættes Optegnelsen saaledes: „Cantsleren havde holdt..... tilforn. Tum Gustavus Cancellerium rogabat: I kunde vel hjælpe til godt, om I vil; Kjære, gjører det!" — Det er aabenbart, at det var Rønnows Løsladelse, hvorom K. Gustav bad Cantsleren (Friis). Man seer heraf, hvor meget K. Gustav interesserede sig for Rønnow, hvilket ogsaa erfares af et andet Brev, som Kong Gustav tilskrev K. Christian (s. Bilag Nr. 12, b.), og man kan deraf slutte, at K. Christian maa have havt vigtige Grunde, hvorfor han ikke kunde opfylde sin kongelige Naboes og Svogers indstændige Anmodninger om Rønnows Løsladelse.

Konge skulde have været uvidende derom, saafremt Rønnows Broder og øvrige Slægtninge i Danmark, — der, som vi have seet, anmodede Kong Gustav om at gaae i Forbøn for Rønnow — virkelig havde været istand til at give ham nogen sikker Underretning desangaaende. Var dette Tilfældet, da er det intet Under, at vi ikke vide, hvori den Brøde bestod, som forvoldte Rønnows langvarige Fangenskab. Man kan derfor ikke med Krag antage, at den bestod i nogle trodsige Ord eller i en ubesindig Yttring, som skal være undsluppen Rønnow, medens han sad paa Krogens Slot [1]). Ligesaa-

[1]) See Krag, a. Skr. I. S. 279: „Man havde handlet haardere med ham" (Rønnow), „end de andre Bisper....; thi han havde altid været en meget hidsig Mand, som ikke kunde tæmme sin Tunge; ja han havde ofte udladt sig med haanlige Ord om Kong Christian" (burde nok hedde: Hertug Christian). „Blandt andet skal han have ladet falde disse stolte Ord, at dersom han havde været paa fri Fod, vilde han skaffet alle de andre Bisper deres Frihed: det var derfor en stor Skam, at de alle samtlig ikke kunde hjælpe ham allene af sit Fængsel." Jfr. S. 171: „De iblandt dem (nemlig de fangne Bisper), som før deres Fængsel ikke havde foraarsaget saa stort Oprør, som andre, ej heller efter deres Fangenskab havde ladet trodsige Ord falde mod Kongen, bleve først tagne til Naade;" og S. 154: „jo mere enhver (af de fængslede Bisper) afholdt sig fra at bruge haarde Ord, jo lemfældigere blev han medhandlet....... Men Rønnow, som viste

lidet kan man med Biskop Münter antage, at den bestod deri, at Rønnow slet ikke vilde falde til Føje, som de andre Bisper, men protesterede imod al den ham tilføjede Voldsomhed [1]); thi af tvende Breve, som Røn=

sig trodsigere end de andre, fik ogsaa en haardere Medfart." Ifølge Lyskander (s. Krag I. 154. Anm. f.) var det paa Helsingørs Slot, og til en Tid, da de fleste (ikke, som Krag vil: alle) andre Bisper igjen vare komne paa fri Fod, at Rønnow udlod sig med, at han nok skulde have skaffet de andre Bisper deres Frihed, hvis han selv var paa fri Fod. Ogsaa Hvitfeldt (a. Skr. Fol. Dqiiij, b.) antager, at „Aarsagen, hvorfore han (Rønnow) sad saa længe, og ikke saa snart kom løs, som de andre, var denne, at der de andre Bisper komme løs, skulde han have sagt, de maatte skamme dennom, at de ikke kunde gjøre hannom løs; havde de alle været fangne, og han ene været løs, vilde han friet dennom." — Rønnow selv har yttret, at det var „efter vrang Underviisning og onde Tilskynderes Raad" at Kongen holdt ham uforskyldt i Fængsel; (s. Bilag 13, b.).

[1]) Münter, D. Ref. Hist. II, 309 (Kirchengesch. III. 459). Forresten siger Hvitfeldt (a. Skr. Fol. Eeij.) at Rønnow „var stiv og trodsig og vilde ikke udgive nogen Forskrivning." Men da Hvitfeldt sammesteds maa ansees at have antaget, at de øvrige Bisper bleve løsladte omtrent paa een og samme Tid (hvilket er beviislig urigtigt), saa kan de Efterretninger, han paa det anf. Sted meddeler, ikke være øfte af paalidelige Kilder, og maa derfor ansees for upaalidelige, uden for saavidt deres Gyldighed

now i Aaret 1541 tilskrev Hr. Mogens Gyldenstjerne[1]), seer man, at han havde ladet underhandle med Kongen om sin Løsladelse, og at han var villig til at finde sig i alle de Betingelser, som Kongen vilde foreskrive ham og som de Mænd, der gik i Borgen for ham til Kongen, vilde indgaae paa hans Vegne. Underhandlingen med Kongen gik imidlertid i Langdrag, og først Aar 1544[2]) kom det saa vidt, at Rønnow blev bragt fra Visborg til Kjøbenhavns Slot, vistnok fordi den Tidspunkt nærmede sig, da ogsaa han endelig skulde sættes i Frihed[3]). Men inden det kom saa

---

paa anden Maade kan godtgjøres, hvilket nok er Tilfældet i Henseende til de Forleninger, som Bisperne fik efter deres Løsladelse. Naar Hvitfeldt (a. Skr. Fol. Qqiiij.) under Aar 1544 beretter, at Rønnow paa den Tid var betænkt at reversere sig, som de andre Bisper, da ville vi strax erfare, at han langt tidligere var villig dertil.

1) Aftrykte blandt Bilagene under Nr. 13.

2) Pontoppidan, Annall. II. 483, hvor det hedder, at Rønnow kort før sin Død blev bragt til Kbhvn. Jfr. Hvitfeldt, a. Skr. Fol. Qqiiij, hvor dog ikke angives, naar denne Forflyttelse skeete.

3) Hvitfeldt a. St., hvor det hedder, at Rønnow var hentet fra Gulland, „fordi han nu var betænkt at reversere sig, som de andre Bisper. Hans Venner havde og gjort Bøn for hannom, at han ikke skulde være saa vidt borte udi den Elendighed paa Gulland, men nærmere ved Haanden, at hans Venner kunde see hannom til gode."

vidt, døde Rønnow i sit Fængsel paa Kjøbenhavns Slot, den 1ste Mai 1544 [1]), og han blev begravet i

---

[1]) *Magnus Matthiæ*, Series Regum Dan. *Ms.* Hvitfeldt, a. St. — Naar Krag (a. Skr. I. 279) yttrer, at man ikke kan sige for vist, om Ærgrelse over det for de Katholske slette Udfald af den Kjøbenhavnske Religions-Disputats i Aaret 1544 har forværret Rønnows Sygdom; da viser han derved, at han ikke har vidst, at Rønnow var død før denne Disputats var sluttet. — Iøvrigt bør det ikke her forbigaaes, at Rønnows Søstersøn, Christoffer Urne af Ryegaard, beskyldte Kong Christian III. og hans Cantsler Johan Friis til Hesselager for at have forgivet Rønnow, og truede med, at „derfor skulde Ild og rød Lue gaae over Danmark.“ Urne, som derover blev sagsøgt, nægtede at have brugt saadanne Yttringer; men ved trende Vidner (Jørgen Gyldenstjerne, Prior Christen Povelsen i Odense og Superintendenten Jørgen Jensen Sadolin i Fyen) blev han overbeviist derom. Følgen heraf blev, af Urne ved en Rigsraads-Dom, afsagt paa Nyborg Slot, Mandagen næst efter Allehelgensdag 1549 (beskreven Onsdagen derefter), blev tilfunden: 1) for Beskyldningen mod Kongen, at være „en udrue og æreløs Mand,“ 2) for Beskyldningen mod Cantsleren, „at være en æreløs og lovløs Løgner, og ej staae til troendes paa nogen ærlig Mand efter denne Dag;“ og 3) for Trusselen, til at holdes „udi Hægte og god Forvaring, paa det at han ej skal, efter slige Ord, kunne foretage noget, som Kong. Majt, hans Raades Land, Riger eller Undersaatte kunde være til Skade eller Forfang i nogen Maade.“ (Af denne Dom findes

Hellig=Geistes Kirke i Kjøbenhavn [1]).

---

en Afskrift paa det store kgl. Bibliothek, i Haandskriftet Nr. 844 Fol. i den gl. Manuscript-Samling, S. 74 ff.).

[1]) *Magnus Matthiæ* l. c. Anno 1544, die 1 Maji moritur Hafniæ Joachimus Rönnow, qvondam Episcopus Roskildensis, in æde Divi Spiritus apud Hafnienses sepultus.

Bilag og Tillæg.

A. Bilag.

1.

Peder Svaves Beretning om Jacob Ronnows Gesandtskab til Frankrig 1524.

(Efter Orig. i Geh. Arch., Frankrig Nr. 8, a.)

Missus in Gallias est a Rege Friderico Iacobus Ronnow, quo tempore Dania in ipsius Friderici potestatem uenit primum, sub annum, ni fallor, Millesimum quingentesimum uigesimum quartum.

Caussa mittendi hæc fuit, quod intellexit Fridericus Rex fratrem suum gallorum Regem in pungna ad Pauiam infoeliciter et aduerso Marte cum ipso Cæsare confligisse. Præterea et ipsum Gallum et gallici nominis optimos quosque in potestatem Cæsaris deuenisse.

Hunc casum fratris et amici sui gallorum Regis significauit Rex Fridericus se non solum indigne ferre, uerumetiam, si posset aliquid ad liberationem recuperandam opis adferre, promisit se nec consilio nec auxilio fratri suo defuturum.

Et quia Gallorum Rex sub id tempus in Hispaniis detentus est captiuus, nec permiserunt Cæsareanj, ut a quoquam conueniretur, iussus est Iacobus Ronnow Regis Friderici amicum obsequium et præterea uoluntatem bonam, quam ad liberandum, quibuscunque posset modis, gallum haberet, ad Ludouicam matrem

Regis gallorum et ad Consiliarios, qui summæ rerum in gallijs tum præfuere, perferre.

Impositum illi præterea fuit, ut nunctiaret quo pacto Rex Fridericus Daniæ administrationem suscepisset, et quibus de caussis Consiliarij horum regnorum ab administratione danici regni destituissent Regem Christiernum, cum adjecta precatione, ne ipsi Christierno, si de re gesta aliam denarrationem et diuersam ab illa quam Iacobus Ronnow exposuisset, adferre uellet, fides haberetur, et ne ob caussas iustas expulso auxilia contra Regem Fridericum omnibus in locis imploranti concederentur. Hæc summa fuit.

Literas creditiuas tantum et nullas instructiones secum abduxit Iacobus Ronnow.

Responsum Reginæ et Consiliariorum.

Gratiæ actæ regi Frederico pro oblato amico obsequio et uoluntate bona quam erga fratrem et amicum suum gallorum Regem gereret.

Præterea significatum est Friderico Regi, quod ageretur de liberatione Regis gallorum. Ad quam rem cum Rex Fridericus operam suam obtulerit, nolint ipsum ignorare, quod in sententia sint galli, si amicis tractatibus super liberatione Regis institutis nihil proficeretur, quod vellent impressionem per mare in inferiorem germaniam facere et ita per uim liberationem Regis sui extorquere. Ad quam expeditionem expetierunt, ut Fridericus Rex quattuor naues omnibus rebus necessariis instrueret et ad imminentem æstatem paratas haberet, si opus esset, ut posset istis nauibus institutum Reginæ et Consiliariorum adiuuare. Hæc postulatio fuit.

Quod Rex Fridericus ex duce Rex factus esset et pulso Christierno Daniæ imperaret, hoc libenter et regina et Consiliarij audiuerint. Christierno rem gestam aliter fortasse narraturo neque credere uellent

neque auxilia conferre ad uim Regi Friderico et daniæ inferendam.

Literas creditiuas attulit super concreditis sibi negotijs Iacobus Ronnow, sed quæ mihi redditæ non sunt.

Petrus Suauenius.

Bag paa:

Legatio Iacobi Ronnowen quam in Gallias pertulit, quo tempore Rex Fridericus primum ad danici regni administrationem peruenit.

Continens nunctium salutis amicæ et quod Fridericus inuitus sane audierit Fratrem suum gallorum Regem in pungna ad Pauiam captum esse. Si posset Rex Fridericus aliquid adiumenti præstare ad hoc, ut liberaretur a Captiuitate Christianissimus Rex, libenter uellet omnem operam suam fratri et amico suo impendere. Præterea quod pulso Christierno Daniæ regnum obtineret Fridericus. Ne galli auxilia Christierno summitterent aut crederent si de re gesta aliter quam Iacobus Ronnow affirmare uellet.

Responsum Reginæ et Consiliariorum gallicorum qui per tempus capti regis in gallijs præfuerunt.

2.

Ronnows Brev til Johan Friis angaaende hans første Revers til Kongen.

(Efter Orig. i Geh. Arch., Danske Saml. Nr. 604, 18.)

Syncerrima et amicabili salutatione premissa, kieræ mester Jehan, synderlig gode wen, beder ieg eder gerne, atj wille well giøræ oc sende meg beseglд inden wdi eth papir then første scrifft ieg gaff wor kieriste naadige herre, som er wnderscreffwen mett myn egen handtscrifft

som i selff wide; thet wil ieg gerne mett eder forschille, oc i wille ramme oc wide mytt oc then hellig kirckes gaffn oc beste som ieg eder tiltror, ehnes mode ieg kand were eder tiill wilge oc kierlighed, will ieg altiid gerne gøre. Jn christo valete. Ex Hiortholm, Dominica infra octavam visitationis marie, Anno &c. mdxxix.

x 4 Juli

Joachim Rønnow ꝛc.

Udskrift: Nobili viro magistro Iohanni Friis, Regiæ Maiestatis Seretario, amico meo syncerrimo.

3.

Kong Frederik den Førstes første Stadfæstelsesbrev til Rønnow paa Roeskilde Stift.

(Orig. paa Perg. i Geh. Arch., D. geistl. Sager. Nr. 40.)

Wii Frederiich mett guds nade Danmarks, Wendes oc Gottes Konning, wdtvoldt Konning tiill Norge, hertug i Slesuig, holsten, Stormarn oc dittmerschen, Greffue i oldenburge oc delmenhorst, Giøre alle vitterligtt, att wij aff wor sønderlige gunst oc nade, Sammeledes fore troskab oc tieniste, som oss elske her Jaachop rønnou, wor elske mand oc Raad, oss och wortt riige danmarcke her tiill giortt oc beuist haffuer oc her epter troligen gøre (oc) beuise maa oc schall, haffue nu wtij the helligge trefoldigheds naffn samtyckt, nomineret oc stadfest, oc mett thette wort obne*) samtycke, nominere oc stadfeste forne her Jacob rønnow tiill biscop oc prelate tiill Roschiilde domkyrke, stiigt oc biscops dømme. Oc haffue wij aff samme gunst oc nade loffuett oc tiilsagtt, att wij wele oc schulle holle ham forne hans domkyrcke Roschiilde oc menige clericij oc thessligest alle hans oc kyrkens tiennere oc vornede i forne stiigt wedt alle the priuilegier oc nader, som then-

*) Her er i Orig. glemt: breff.

nom ære giffne aff wore forfædre fremfarne konninger i Danmarcke, dog saa thet ycke er emod thett breff, som for^ne^ her Jaacob rønnow off giffuet haffuer. Sammeledes wele oo schulle wij oc wore epterkommere konninger wtij danmarcke beskerme oc forsuare for^ne^ her Jacob Rønnow i for^ne^ stiigt oc biscopsdomme, Saa thet ycke schall komme ham eller hans domkyrke tiill nogen skade eller forfang, at han nu haffuer annammet confirmatz oc stadfestelße ther paa off. Oc ther som noger ville mett behendighedt, curtisaner stycke eller noger ander lyste trenge ham vtij for^ne^ biscopsdom eller kunde mett nogen rettergang thalle ther paa, Tha forpligte wij off oc wore epthercommere konninger wtij danmarcke oc gøre ham hielp, trøst oc bystand ther wtij oc holle thet ham oc hans domkyrke vden skade oc forderff i alle maade. Forbiundendes alle ehuo the helst ære æller wære kunde, besønderligen wore fogeter oc Embedsmænd, for^ne^ her Jacob rønnow, hans domkyrcke, clericij, vornede oc tiennere emodt for^ne^ stadfestelße, confirmatz, priuilegier oc Nader att hindre, platze, møde eller wforrette wtij noger maade, wnder wor konge heffn oc vrede. Giffuett paa wortt Slott Københaffn, sanctj barnabe apostoli dag, Aar ɿc. twsinde femhundret tiuge paa thet nyende, wnder wortt Signete.

ad mandatum proprium regie maiestatis.

(Kongens mindre Segl i rødt Vox hænger endnu ved Brevet).

Uden paa: Konning ffredericks breff, att hand scall holle myn herrá, hans Domkirke, clericij oc tiennere wed gamble priuilegier, oc Beskerme oc forsware hannum oc hans sticht, cum aliis articulis &c. 1529.

4.

Bistop Lage Urnes Haandfæstning.

(Efter Orig. paa Perg. i den Arna-Magn. Samling af danske Dipll., Fasc. 29. Nr. 23.)

In nomine dominj Amen. Anno a Natiuitate eiusdem Millesimoquingentesimodecimotercio, Indictione prima, die vero veneris, quarta mensis februarij, pontificatus sanctissimj in xpo patris ac dominj, domini Julij diuina providentia pape secundj anno decimo, Coram Venerabilibus viris dominis Canonicis ecclesie Roschildensis in sacristia eiusdem Capitulariter congregatis, in mei Notarij publici testiumque infrascriptorum presentia, personaliter constitutus Reuerendus in xpo pater dominus Lagho Vrne, dei et Apostolice sedis gratia eiusdem ecclesie Roschildensis Episcopus, propositis sibi et ad plenum intellectis articulis infrascriptis, eos omnes et singulos inviolabiliter se observaturum in fide boni viri promisit solenniter et expresse. *Primo* confirmabit privilegia, constituciones et Indulta predecessorum suorum, statuta et consuetudines Capituli approbatas, et sigillo suo proprio, quo nunc vtitur, ad statim sigillet et subscribat. *Secundo* quod non tradat alicui Castra ecclesie, videlicet Draxholm, Hiortholm et giordslöff, similiter et domum sancti spiritus, nisi capitulo consentiente. Et acceptans aliquod castrum recipiat fidem castrensem ab ipso prefato capitulo aut maiori parte presente. Jtem quod capitaneos dictorum castrorum iuxta consilium tocius capituli, rationabilibus suadentibus causis, destituat et deponat. Jtem quod illi et quilibet illorum, cui vel quibus dicta castra assignauerit, ipso Episcopo defuncto, ipsi capitulo dicta castra et eorum quodlibet dilacione postposita, cum per Ipsum capitulum requisiti fuerint, reassignent, et quilibet illorum libere reassignet. De aduocatis eciam dictorum castrorum seu

domus raciocinium omni anno audiat vel audiri faciat, presentibus duobus canonicis actu residentibus et a capitulo deputandis. Et faciat inscribi inuentaria de dictis castris et domo et copiam dictorum Inuentariorum reponi in fiscum curie episcopalis vel in capitulo Roskildensi. *Tercio* quod nichil graue vel arduum ecclesiam vel capitulum concernens attemptet sine consilio capitulj et consensu, et quod capitulares suos habeat in debitis reuerentia et honore. Ipsi quoque capitulares in omnibus negotiis honorem, libertatem, bonum publicum ecclesie, diocesis, sedis episcopalis et capituli Roskildensis concernentibus illi assistentiam omnimodam facere teneantur. *Quarto* quod dimittat capitulo potestatem instituendi et destituendi tutores fabrice et sacristam ecclesie sue Roskildensis, prout hactenus est consuetum. *Quinto* quod si aliquid rancoris vel inuidie habuerit contra aliquem de capitulo, remittere debet ex toto corde. *Sexto* quod teneat anniuersarium domine ydæ de duabus marcis argenteis cum bona refectione et similiter anniuersarium cristine pilemantz de duobus solidis grossorum omni anno, sicut in libro anniuersariorum lucide continetur. *Septimo* quod adhibeat diligentiam, ne silue ecclesie dampnose incidantur Nec eciam bona per suos aduocatos desolentur. *Octauo* quod faciat cantorem regere chorum et seruientes in choro, prout officium eius requirit. *Nono* quod non permittat aduocatos nec alios quoscunque, inquantum obuiare potuerit, molestare presbyteros rurales cum hospitalitatibus et aliis indebitis grauaminibus, Nec se de bonis eorum aliquatenus intromittat, nisi secundum tenorem constitucionis et ordinacionis factarum per bone memorie dominum olauum martinj, predecessorem eius, de consensu capituli. Super quibus omnibus et singulis dicti dominj canonici a me notario publico infrascripto sibi

fieri petierunt et per me subscribj ac prefati Reuerendi patris dominj Laghonis Episcopi sigillo sigillari publicum seu publica instrumentum siue instrumenta, quotquot necessaria fuerint, siue quomodolibet oportuna. Acta sunt hec anno, Indictione, die, mense, pontificatu et Loco quibus supra, presentibus ibidem honorabilibus viris, dominis petro pauli et petro hemmingi, perpetuis vicariis, testibus ad premissa vocatis et Rogatis.

Nos Lagho Dei gracia Episcopus prefatus confirmamus & approbamus omnes et singulos articulos Suprascriptos, quod nostre manus subscripcione attestamur et Sigillo.

Et Ego Iohannes Luche, Clericus Ottoniensis dyocesis, Publicus Sacris Apostolica et Imperiali auctoritatibus notarius, Quia huiusmodi Iuramenti prestacioni omnibusque alijs et singulis, dum sic ut premittitur fierent et agerentur, vnacum prenominatis testibus presens Interfui, Eaque omnia et singula sic fieri vidi et audiui, Ideo hoc presens Instrumentum manu alterius, me Interim aliis Impedito negotijs, fideliter scriptum, confeci, subscripsi, publicaui et In hanc publicam formam redegi, Signoque et nomine meis solitis et consuetis signaui In fidem Et testimonium singulorum premissorum, Rogatus et debite Requisitus.

Lage Urnes Segl i rødt Vox hænger ved Brevet i en Pergaments-Rem.

Bagpaa med en samtidig Haand:

Iuramentum dnj Laghonis epj.

Anm. De Ord eller Bogstaver, som her ere trykte med mindre Skrift, vare ulæselige i Orig., men indførte efter en Afskrift i Klevenfeldts Samlinger. Om de i Art. 6 omtalte Anniversarier, see S. R. D. III. 287. VIII. 322. 327. 328.

5.

De danske Bispers Brev til Cardinalerne i Rom om Rønnows Confirmation.

(Orig. paa Papir, i den Arne-Magn. Saml. af danske Dipll., Fasc. 64. Nr. 20*).

Clarissimo cetui Reuerendissimorum dominorum Cardinalium vrbis Rhome, humiles serui Iesu Christi episcopi regni Danie salutem ac spiritussancti consilium in agendis.

Reuerendissimi patres virique clarissimi, Quando diuina prouidentia ac dispensatione ita factum est, vt sitis illius duces ac rectores, qui tocius Christiani orbis gubernacula suscepit, nimirum Rhomani pontificis summi Christi in terris vicarij, summopere vobis cauendum est, ne quid mali ab illo vestro ornatissimo cetu in aliquam orbis partem serpat, cuius caussa illius semper veneranda authoritas male possit audire, neque enim Rhomani pontificis authoritas vnquam male audit absque Reuerendissimorum vrbis Rhome Cardinalium graui mali consilij suspicione, quando pium est valde hoc de Rhomano pontifice sentire, quod in rebus arduis nichil agat sine maturo Reuerendissimorum dominorum Cardinalium consilio, ac plena et prudenti deliberatione, Itaque non solum hortamur aut etiam obnixe rogamus, verumetiam obtestamur clarissimas celsitudines vestras, vt salutaribus monitis et consiliis, adesse dignentur Sanctissimo ac Beatissimo patri nostro Clementi septimo Rhomano pontifici, in tractanda caussa confirmationis, Clarissimi viri D. Ioachimi Rönnow rite et canonice electi ad ecclesiam Roschildensem cui vt iuste negari nequit, ita negaretur quocunque pretextu, magna publice tranquillitatis perturbatione, Scripsimus quidem Beatissimo

*) Originalens Interpunction er beholdt.

pape nostro Clementi, et presentia, et imminentia mala, sed hac fiducia, vt Reuerendissime ac clarissime celsitudines vestre, communem cum illius beatitudine habentes orbis curam et tutelam, hoc illi viua voce suggeratis, quod nos per nostras illitteratas literas suggerere forte non potuimus, Vehementer enim formidandum est multas orbis ecclesias, ab obedientia Rhomani pontificis defecturas, vel ob inusitatam quarundam ecclesiarum reseruationem, vel intempestiuam quarundam dignitatum collationem, Quod hac ratione toti orbi omnia iura violantur, cum publica tum priuata, Et interim nullo siue pontificis siue cuiuscunque exotici, siue alterius rite et canonice non electi lucro, vel reseruantur vel impetrantur, Si cupitis igitur religioni Christiane esse consultum, vestroque omnium honori ac saluti, auertite orbi vestris consiliis, hoc publicum reseruationis scandalum, quod multos iamnuper alienauit a federe Rhomane ecclesie, pluresque breuiter alienabit nisi sapienter caueritis, Faxit autem Deus opt, Max. vt sic caueatis, ne hoc impotens malum quod nunc per vniuersam ecclesiam grassatur, merito possit Rhomane sedi imputari adeoque vobis clarissimis viris, aut vestro ornatissimo cetui, cuius memoriam in vniuerso orbe conuenit esse sacrosanctam, quem dominus noster Iesus Christus dignetur purum et immaculatum seruare in aduentum suum, quo gloriosus adueniet, piis blandus, impiis vero formidabilis, Idem dominus seruet clarissimas celsitudines vestras ineternum, Datum Roschildie prima septembris, anno ab orbe redempto 1533.

Udskrift: Reverendissimis in Christo patribus Clarissimis viris ac dominis vrbis Rhome Cardinalibus fratribus ac fautoribus nostris semper charissimis.

Det orig. Brev har været sammenlagt i Brevform

og forseglet med 7 Segl: 1) Ivar Munks B. af Ribe, 2) Stygge Krumpens B. af Børglum, 2) Ove Bildes B. af Aarhuus, 4) Jørgen Friises B. af Viborg, 5) uden Tvivl Torbern Bildes udv. Erkebisp til Lund (deri er Bildernes Vaaben); 6) uden Tvivl Knud Gyldenstjernes, 7) Ole Munks udv. Bisp til Ribe.

6.

Tvende Lehns-Reverser til Rønnow.

a) Ejler Hardenbergs, ang. Draxholm.

(Orig. paa Perg. i Geh. Arch., Siell. og Møen Nr. 108.)

Jeg Eyler Hardenbierg tiil vedtoffte wdj fyn, aff wapn, giør vittherliigt och kiendes mett thette mytt obne breff, att Jeg haffuer nw anammett, aff werdiige herre her Joachim rønnow, vdualdt biiscop tiill Roschille, myn kiere nade herre, hanff nades oc kirckens hoffuet slott Draxholm wdj rett frij och frelff sloz lyoghe, att holle tiill hanff nades egen hand, ner hand poo esker, oc ingen anden, Oc ther som hanff nade (thett gudt forbyude) forstackett bleffue, tha att holde tiill the gode herrer prelater, Cannicker och capitell i roskᵉ domkircke, wed myn gode tro, ære och ræliighedt, Och will och schall ieg mett hanff nades proueſt paa forⁿᵉ draxholm, ther aff giøre hanff nade rede oc godt regenscaff, Och wdj the oc andre mode Ramme och wiide hanff nades, forⁿᵉ slotz, och then hellige kirckes gaffn, beſte oc biiſtandt huor meg mweliigt ær, Thiill hueff witnesbyrdt henger ieg mytt Signete neden thette myt opne breff. Giiffuet wdj Roschille Torſdagen neſt effther Søndageun Jubilate Aar ꝛc. Mdxxx.

Seglet er tilstede.

b) Knud Ebbesens, ang. Gjordslev.

(Orig. paa Perg. i Geh. Arch., Siell. og Møen Nr. 109.)

Jeg Knud Ebbessen tiill kowrbøle, aff wapn, giør vittherliigt och bekiendes mett thette mytt opne breff, att haffue nw anammet giordtzløff slott vdj rett slotzloge aff werdiige herre, her Joachim Rønnow, wdualt bischop tiill roske, myn kiere nade herre, och hanss nades capitell ther sammestedz, att holle tiill hanss nades hand, eller om hanss nade forstacket bleffue, thet gudt forbyude, tha tiill the gode herrer prelater, cannicker och capitell i roskᵉ. Och schall ieg giøre hanss nade ther aff tiill tieniste iiij karle mett gode heste, glawen och dragtøy, Och giffue hanss nade aarliigen ther aff iiij lester byg, vdj køpenhaffn bethimeliigen och tiill gode rede bethale schullendes. Item schall ieg holle hanss nade iiij borgeleyere mett theres heste, och giffue them mad, øll och hestefoder tiill stelighedt, och holde hanss nade ij nettherß gestning om aaret, nær hand wdj fording omkring drager, Item scall ieg giffue mynne swenne sliigt klæde och farffue, som hanss nade sytt folck och swennæ giffuer, Och holde ladegarden wed liige mett lær och tag, Och altiid ramme oc wiide hans nades, kirkens, og forⁿᵉ slotz gaffn beste och bistandt, huor ieg kand. Tiil hueff witnessburdt henger ieg mytt Signete neden thette mytt opne breff. Giiffuet i Roschille, then fredagh nest effther Søndagen Jubilate Anno etc. Mdxxx.

(Seglet er tilstede (deri Ulfelds Vaaben og ovenfor: KE.)

7.

To Documenter vedkommende Kjøbenhavns Reformations-Historie.

a) Et Brev fra Magistraten i Kbhvn. til Kong Frederik I.

(Efter Orig. i Geh. Arch.)

Vor wèluilliige plictuge vnderdanige tro tiæniste wære eders nades høgmectughet nw oc altiidh redebon. Stormectiste høgborne furste, aldernadiste herre, Ether nades kon. Mtt tacke wij ganske wnderdanliigen for all gunst nade och godhet, som eder nades høgmectiighett oss altiid mangfoldeliigen beuist haffuer, for huilket gud almectiste wære eders nades kon. Mtt løn euindelig. Stormectiste koning, alder nadiste Herre, werdes ether nades kon. Mtt att wide, som eder nades kon. Mtt och welfortencker, att eder nades kon. Mtt giorde en contracth emellom bispen af sielan och oss, som thenne wedbunden screfft[1]) wduißer ordt fran ordt; Saa skall eder nades kon. Mtt werdes att wide, att vore predicanter prædicke oc thale dagliigen poo the latinske messer, siele messer oc vigilier, oc siige them att were en rett obenbare gudz bespottelße oc christi helliige blodz och dødz foractelße, oc effe tiidt oc offthe theres wæderpartt i rette att forsware theres messer, om the ere dannemendt, som the holle seg fore, Aff huilken predicken wor almwe opueckes emod forne messer oc vigilier, siigendes att the slig guds bespottelse oc foractelße ingenlunde lenger lidhe eller fordrage kundhe her wdj ethers nades kon. Maitts stadt, och dagliigen ligge oss poo halßen, attwy schulle affstille och afflegge swodan affgude dørckelße, huilket oss icke stander tiill att giøre emodt forne ethers nades kon. Maitts wilge och sambtycke, Oc loffuede och tiilsagde eder nades kon.

[1]) Efter denne „vedbundne Skrift" er Contracten aftrykt her, lige bagefter nærværende Brev.

Mtt off samme tiidt poo eders nades kon. Mtts slott Kopenhaffn, att eders nades kon. Mtt wille scriffue off tiill mett thett aller første huor effther wij off rette schulle, huilken screfft wij icke end nw haffue fanget fran eder nades kon. Mtt. Alder nadiste herre, bede wij ther for eder nades kon. Mtt wnderdanliigen ydmygeliigen oc ganske gierne, att eder nades kon. Mtt wille werdes att forscriffue tiill bispen aff Sielandt, att hand wille forhandlet oc skicket saa, att hanss Capitell her wdj Kopenhaffn motte wppeholle mett samme messer oc wigilier tiill saa lenge ther gørss en endeliig reformatz wppaa, anthen wtj keyseredømmett eller her i Danmarck, poo thet attwy thess tryggere kunde wndfly twædragt, bulder oc wprør, oc faa thess beder enighet oc sambdrectiighett mett wor almwe, eder nades kon. Mtt oc off fattiige mend tiill store trøst och bestandt, om, thett gud forbyude, nogett poo komme, att wy icke tha schulle henge i two hobe, thett ganske Riighe oc off alle sammen tiill euig skade oc forderffue. Alder nadiste herre, ere wij oc saa storliigen befrøcthendes, ther som sliig falsk wgudeliig gudeliighedt icke afflegges, effther thij her saa dagliigen emodt predickes, att thesse Cannicker och prester vtj wor froe kircke motte skee ther nogen offuerlast; her ere mange companer i staden, bode bossmendt, fiskere och ander embitzswenne saa well som borgere, huilke wij icke kunde regere i thenne handell, thij the ere alle sammen guds ord metfeldiige oc then papiske handell oc Regementhe emodt, huor att the giorde forne Cannicker eller prester noger offuerlast, tha motte wij komme vtj en stor twædragt oc feyde mett bispen aff Sieland, oc ther som saa skede (thet gud forbyude) motte eder nades kon. Maitts oc Riigens fiender faa en stor trøst oc mod ther aff, att feyde thess tryggere ind paa eders nades kon. Maitts Rige och førstedømme. Alder nadiste herre oc konning, huor att bispen aff Sieland icke will tiilstæde att samme høglerij moo

afflegges, Tha bede wij eder nades kon. Maitt vnderdanliigen oc ydmygeliigen for all then wold och magt eder nades kon. Mtt haffuer aff gudt, att eder nades kon. Mtt ville werdes tiill att forskicke ethers nades kon. Maitts fuldmectiger hiidt att setthe andre wtj wore steder, och attwij mwe affstaa aff wor befaling, Thij wij ingelunde kunde holle eder nades kon. Mtt en lydiig almwe fore, som wij haffue sworet eder nades kon. Mtt och plictuge ere, then stund samme høglerij er wed magt her wdj staden, men wille dog alle sammen och huer ſerlestes wære eder nades kon. Mtt saa thro och hulde tiænestagtiige oc wndergiiffne som tro wndersotte theres herre och koning plictuge ere mett liiff oc godz natt oc dag, huor oc nar eder nades kon. Mtt oss tiilsiigendes worder. Stormectiste herre oc koning, er wor ydmygeligste oc høgesthe bøn tiill eder nades kon. Mtt att eder nades høgmectiighett wille werdes att annamme thenne wor scriffwelſe wdi en god oc christelig mening, poo huilket wij och inthet twilffue (sic), Och att eder nades høgmectighet wille behierthe thenne wor høge andliggende sagh, oss fattiige mend dagliigen poo halss ligger, oc werdes att giffue oss eth enckeet swar igen mett thette samme budt huor effther wij oss retthe schulle, Thett forske (ɔ: forskylde) wij alle och huer ſerlestes emod eder nades kon. Mtt mett liiff oc gods som wij dog plictuge ære. Her mett eder nades kon. Mts liiff siell oc statt gudt almectiste beffalendes. Screffuet vtj eders nades kon. Mtts stadt Køpenhaffn alle sielæ dag Aar etc. Mdxxx.

Ethers Nades kon. Mtts
willige tro wndersotte
Borgermestere oc Raadmen vtj Køpenhaffn.

Udskrift: Stormectiste Hogborne Ffurste oc Herre, Her Ffrederick mett guds Naade Danmarcks Wendes oc gottes koningh, vdualb koning tiill Norge, Hertug i Sleſuig Holmsten (sic) Stormaren oc

Dytmerschen, Greffue vdi oldenborg och Delmenhorst, wor alder nadiste herre wndetdanliigen tiillscreffuet.

b) Contract om Gudstjenesten i Vor Frue Kirke.

(Efter den i foreg. Brev omtalte Copie.)

Item schall saa holdes wtj vor frowe kircke i Køpenhaffn, Som her effther følger, saa lenge tiill ther gørff en anden skick om 2c.

Item schall oc moo Cannickerne vtj vor frowe kircke læße oc sywnge, oc sige latinske messer som the haffue giort tiill thenne dag, Dog att then euangeliske prædickere schall prædicke ther guds ordt, oc siige ther danst messe om søndagen.

Item schall oc Inghe Cannicker eller prester vti Køpnehaffn forkortes vti theres iordtskyldt eller renthe.

Item schall oc Inghe Cannicker eller prester offuerfaldes eller vforrettes i Køpenhaffn i noger maade.

Item schall oc Inghe Cannicker eller prester giøre nogett mitterij eblant almwen vti noger mode emod guds ord.

Item haffuer oc nogle prester noger forlenings breffue poo nogett len, tha schall hanss renthe icke fraa hanom tages meden hand leffuer vti Køpenhaffn, som borgerne ther samestedz haffue att forlene. Nar the prester døø och affgaar, som sodan borgeres forleningh haffue, Tha mwe borgerne legge oc forwende samme renthe tiill anden guds tienifte huor thennom teckes.

Uden paa Skrevet, med en samtidig Haand:

Ceremonier som schulle holdes i vor froess kircke vtj Køpnehaffn.

8.

Syns- og Taxationsforretning over Gurre Slot og Tilliggende.

(Orig. paa Perg. i Geh. Arch.)

Wii eff^ne^ Tyge Krabbe Danmarcks Riiges marsk Høffuetzmandt paa Helsingborg, Hanss biilde Høffuetzmandt paa skioldenes, Mattis byllie tiill Thureby, Holger wlffstandt høffuetzmandt poo lagholm, riiddere ock danmarcks riiges raadt, giøre alle widerliigt mett thette wortt obne breff, att effter som noger danmarcks riiges raadt aff Sielandt ock skaane, som nw i Kiøpenhaffn Dominica passionis (22 Martii) forsamblede woore, wndte sambtyckte oc beuilgede verdiige herre mett gudt her Joachim Rønnow wdualt biscop tiill Roschiilde oc hanss naades arffuinge gwrræ ock thet godtzs som nw ligger tiill gwrre fore fyldest wederlag tiill kronen igen, Dog mett saadan skell oc wilkoer att menige Danmarcks riiges raadt thett sambtycke ock beuilge wille mett oss, Saa haffue wij werett her wdj dag effter for^ne^ wore mettbrødres begiering ock beffaling forsamblett ock grandgiffueligen offuerweygett ock besett skow marck ock fischewattn, Samelledes lagdt all wiße rentte som er korn, smør, penninge, swin, lamb, geess oc hønss. Samelledes haffue wij ock seett awfflen ock fischewandett fore en lest korn, ock beløber seg for^ne^ rentte wdj hartt korn mett awlen ock fiskewandet fiire lester oc træthen s^kr^ Korn, ock fiire f^r^ smør, penninge rentthe sexten løde marck ock tree penninge, en hallff ß grott mynde; wdj thesse for^ne^ penninge ere indregnett swin, lamb, geess, ock hønss, hwertt swin regnet fore en marck som bønderne aff langtiidt wdgiiffuet haffwe, lamb regnett fore fiire ß, gooßen en ß, ij hønss en ß, Och haffue wij sætt alle skowene som ther tiilliigge fore fem hwndrett swin att feedhe naar olden er, haffue wij ock beseett bygningen paa for^ne^ gwrre, thaa er thett forffaldett, saa att alle spærene paa tornene ere

afffaldne, hwellingen i Tornene ene forderffuede ock megen aff mwren er nederfalden, ock thett stoore Torn er reffnett saa thett skall nedertages; kwnde wij icke sette then bygning paa forne gwrræ før endt menige Danmarcks riiges raadt komer tilsamen, huilke lundhe then godhe herre seg ther om mett thennom forliighe kandt. Att wij saa grandgiffueligen seet oc forfarett haffue som forscreffuet stonder, Thett wiltne wij mett wore Indsegle oc signeter neden for thette wortt obne breff. Screffuett wdj Løckesholm Qvasi modo genitj søndag (ɔ: 12 April.) Anno domini Mdxxxiiij.

(Tyge Krabbes Segl er tilstede, de øvrige borte).

9.

Sex Breve angaaende Grev Christoffer af Oldenborgs Tog til, og Landgang paa Sjelland.

a) Fra Hr. Anders Bilde til J. Rønnow.

(Orig. paa Papir i Geh. Arch.)

Myn ydmyghe Helssen etther nade altiid kerligenn ffor senth met wor herre. Kære Herre, moo etter nade wiide atth her kom y natth nogenn skiiff till Landeth som wore møghet ffolck wdij, oc wor ther xiij store skiiff och andre smo skiiff, soo the wore xxj wdij ffølghe, oc wed ieg ycke heller the wiille giiffue thennom her wdij Landt eller och giiffue thennom atth swndet; doch haffuer ieg strax fforscreffuit tiill Axzell Gøye, att meg tyckes gott wære, at han strax wffortoffriit fforscriffuer tiill borgemesther och Raadt wdij Nestwedt Slawelse och Skeellskøør, atth hues kriigsffolck som ther ær wdij byen atthe strax wffortoffrith natt och dag wsparth ffforskiicke thennom till Koffnehaffn. Huad etther nade selff tøckes, om mand skall Reyses nogenn wdaff almwgenn, thet setther

ieg tiill etthert eghet gode tycke att e. n. Kamer wel ther selff tiill om, ffor ieg tør ffor yngen dell giiffue meg her aff Landet ffør end iegh fforffar huor the lande met samme skiiff, ffor ieg haffuer ffare ffoor atthe skulle løbe thette Land fforby och siidenn komme ygenn och gøre her landgangh som the tiilffornn giort haffue. Hues ydhermer tiidender ieg fforffar som merckelige ære, will ieg mett thet fførste scriffue e. n. tiill. Her met e. n. gud beffalendes. Hues made ieg e. n. tiill tiæneste och wyllie wære kand, ther skulle y altid ffinde meg ganske weluelig tiill. Screffuet pa Stege søndagen effther Bodelsmøße 1534.

Anders Bilde Riidder.

Udskrift: Werdughe Herre aff gudt Her Joachym Rønowff Biiscop tiil Roskylde domkiircke wdvoldt, ydmygh oc kerlige tiilscreffuet.

b) Fra J. Rønnow Hr. A. Bilde.

(Orig. paa Papiir i Geh. Arch.)

Ioachimus Rönnow
Electus episcopus Roschildenn.

Syncera et amicabilj salutacione premissa. Kiere Her Anders synderlig gode ween. giffue wij eder kerligen tiilkende att wij finge nu i natt xij slaa Her Tyghe Krabbes schriffuelse aff Kiøpenhaffn att xiiij aff the Lubsches skiib indkomme ther i afftes vj sloo oc ligge i Dragørs strømme, oc ær ther fore begierendes att wij wele forschriffue eder ock the ander gode herrer Danmarckes riiges Raadt, Sammeledes nogher aff adelen her i Landet, strax att komme indtt i Kiøpenhaffnn. Saa bede wij gierne oc begiere atj strax wfortøffret effther saadan Leilighedtt welle giffue eder indtt i Kiøpenhaffnn mett eders heste oc harnisker, ther att fortøge oc tiilhielpe att affuerge

riigens oc alles vores schade oc forderffue om nogett paa komme; Sammeledes atj welè giffue budtt fremdeles tiill the riddermendttzmend som i wide i then egen, att the mett heste oc harnisker wele giffue them indtt i Kiøpenhaffnn, sparendes ther offuer ey dag eller natt. Thett wele wij ken mett eder forschiilde, giørendes altiidtt kiere her Anders hues eder lefftt oc tiill wilge er. In christo valete. Ex Roschildia feria 2a ante festum Joannis baptiste Anno &c. Mdxxxiiij.

Udskrift: Erliigh welburdiig Mandtt och streng Ridder Her Anders Wiilde tiill Søsholm wor synderlig gode ween.

c) Fra Rigsmarsken T. Krabbe til Erkebispen Torben Bilde.

(Orig. paa Papir i Geh. Arch.)

Mynn ydmyge kierlige hielsen ethers nades werdighet altiid forsent met wor herre. kiere her electus Sønderlige gode wenn, ieg Screff ethers nade Tiill y dag aff Køpenhaffn huickeledes thij Lybske ere for Dragøre met x Snare skib, iiij boert eller v, oc vj skuder met heste, oc Som wy formoder tha ere folckiit y lande y Malmø y dag. thij tøckes meg ganske radelicht were, at ethers nade haffuer spegder wde at ladhe tage ware paa, thij man wiiþt icke om thij wille drage wt y landt strax eller ey; oc Sender ieg ethers nade j breff tiill her Axell Brade oc eth till her Holgert, at ethers nade strax wille forskicke thøm nat oc dag wspart met wiiße budt, thij the kiere altiidt at breffuene kommer icke Snart nock fram, oc ethers node wille haffue ethers nodes folck rede nat oc dag then største macht ethers node aff ſtet komme kan. ieg haffuer Screffuit her Axell oc her Holgert tiill at thij skulle forschriffue folckiit strax at møde y then landz

endhe, ieg haffuer forscreffuit folckit y thenne landzende strax at draghe hiidt tiill meg; men huorre her Axell oc her Holger Scriffuer at ieg skall komme tiill thom met tesse folch, Tha wiill ieg strax komme men ieg haude, helst Siit, at wy haude forsamlist y Landzkrone. kiere herre her ere ethers nade well fortencht wtij, Som ethers node wid macht pa liger. her met ethers n. werdighet gud almechtiste befalendes. ex Helsingborge mandagen epther Botulphi ar dxxxiiij.

Tyge Krabbe Riidder.

Udskrift: Werduge herre met gudt her Torbern Bille erchielectus Tiill Lunde domkyrcke ydmygeligen.

d) Fra J. Rønnow til Hr. A. Bilde.

(Efter Orig. paa det store kongl. Bibliothek).

Ioachimus Rönnow
Electus epus Roschildenn.

Syncera et amicabili salutacione premissa. kiere her Anders synderlig gode wenn, moo i wide at i gaar komme thee lubske her fore byen och haffue giordt landgang wedt Skowshoffuet ock haffue thee nogen heste mett thennom, huor monge ther er wedt mandt icke encket poo. Bede wij gierne oc begiere atj vile forscriffue offuer tiill her Johan Oxe att handt will tiilsiige alle riiddermendz mendt kiopstede mendt burgeleyere oc knegte ther i landet, att handt mett thennom will giffue seg her offuer tiill Axel Gøye mett then allerstørste magt thee affstedt komme kunde, sparendes ther offuer huercken dag eller natt, oc huor i drage frem wile tiillsige alle kjøpstede mendt oc bønder, sammeledes hues knegte vtj Nestwedt Slawelse eller Skielskiør liggendes ere, att thee mett eder wile giffue thennom her hender byen. wij vile haffue en boedt wtj Ryndebeck liggendes; hues budt i wille haffue her indt

tiill off kwnde i ther mett bestickе. nar i hiidt tiill byen formodendes ere, Thaa vile wij komme her aff byen eder tiill hielp nar wj budt oc breff aff eder ther om fongendes worder. kiere her anders, atj her wtj giøre eders største fliidt som i wide riiget stoer magt poo liigger; Thett forskiilde wij mett eder, giørendes kiere her Anders hues eder lefft oc tiill wilge er. In christo valete ex haffnia vigilia beatj Johannis baptiste Anno &c. Mdxxxiiij.

Udskrift: Erliig welburdiig mandt oc streng riidder herr Anders Biilde Tiill Søsholm wor synderliig gode wenn.

e) Fra Hr. Johan Urne til Hr. A. Bilde.

(Orig. paa Papir i Geh. Arch.)

Wenlig kierligh helsen altidt forsendt mett wor herre. kiere her Anders synderligh gode wen. moj wide ath nu i natt giorde the Lubsker Landtgangh wedt Huidtør. Saa betther iegh och fuldkommeligh raader ether atj strax wfortøffuet wden all forsømmelse giffue etther hidt mett all then størsthe magkt i kunde af stedt komme, mett reisse tøgh, kiøbstedt mendt och bønder som alderstørsth magkt paa ligger. The ære kommett her paa Landett, the schulle neppeligen nesth gudtz hielp komme heden igen. her mett ether gudt befallendes. Screffuitt paa Kiøpenhaffn slott mett stoer hasth Sti. Hans affthen Aar ꝛc. Mdxxxiiij°.

Johann Wrne Riitther.

Udskrift: Erligh welbyrdigh mandt och strengh Riitther her Anders Bilde høffuitzmandt paa Stege ken tilscreffuitt.

f) Fra J. Rønnow til Hr. A. Bilde.

(Efter Orig. paa det store kgl. Bibliothek.)

Ioachimus Rönnow

Electus episcopus Roschildenn.

Syncera et amicabili salutacione premissa. Kiere her Anders synderliig gode ven, om then letlighedt som i berøre vtj eders scriffuelse kwnne wii poo thenne tiidt ey viidt scriffue for synderliig sag skyldt, Raade wij eder fuldkommeliigen atj vele giffue eder hiidt wfortøffret met eders heste oc harnisk som i vidhe Danmarks riige vort fæderne landt oc off alle magt poo ligger, Huilchet wij giffue eder selff lengher att betencke Ther som i begierendes ere at Claus Eggerssen schall giffue seg ther indt paa slottet, tha ere wij ther mett vell tiill fredz, og sende eder ther fore wort breff hannum ther om tiilscreffuit. Kiere her Anders, atj her vtj vele giøre oc bewiße eder som vor gode troo er, thet vele wij ken mett eder forschilde, giørendes altiidt kiere her anders hues eder lefft oc tiill vilge er. **In christo valete. Ex haffnia die beatj Johannis baptistę Anno &c. Mdxxxiiij.**

Udskrift: Erlig velburdiig mandt oc streng riddere Her Anders Bilde til Søholm vor synderliig gode ven.

10.

Roeskilde Capitels Pantebrev til Rønnow paa Solthe Slot og Lehn, m. v.

(Orig. i Geh. Archivet.)

Wii efftherschreffne Jens Lauressen erkedegen, Hans Olsen Cantor, Eriick Effertzen, Morthen Henriicksen, Cannicker, oc menige Roschilde Capittel Giøre vitterligt oc kiendes mett thette wort obne breff, at epter then lelig-

het seg nu wtii thenne Sommer begiffuit haffuer mett thet store Indfald, orlog oc feyde, som høgborne første Greffue Christoffer aff Oldenburge 2c. mett ett stortt thall kriigesfolk her ind paa Sieland paa Høgborne førstes konning Christierns vegne hasteligen giortt oc ther mett thette ganske Land indtagett haffuer, saa att werduge herre Her Joachim Rønnow Electus tiill Roschilde Domkirke wor nadige herre aff stor trang, nødt oc liiffs faare, som hans nade tha wtii bestiedt wor, mett handell oc contragt Resignerede oc wplodt Roschilde stiifft oc biscopsdom; Dog reserverett seg eblant andett mere Solth oc Szolte leen, Vesteregespurre oc Holløße Mølle mett theres rettighet 2c. Tha siiden samme Resignatz giortt wor, oc møgett aff Sædens godz oc eyendom adtspliittes, oc off wattspurdt kom wtij fremmede forlenninge, oc Sædens slott Hiortholm mett flere gorde oc eyendom befriigtedes att schulle komme tiill fremmede eyere, Sædett oc Domkirken tiill wbodeliig skade oc forderffue; Paa thett att theeliig eller anden ythermere skade ey hende eller skee schulle, oc att kyrken menige klerkery oc ganske Sielandz Stiifft maa oc kand her epter som tillforen wære oc bliffue wedt syne friiheder priuilegier godz oc eyendom, epter handell oc dagtingen annammet Hans nade tiill seg samme stiifft egen, dog seg oc syne wenner icke wden gandske stoer beswering, oc tha wdtgaff oc fornøgede forne Greffue Christoffer tiill Kriigesfolkes besolding two twsinde rinske gyllene wtii guld oc firæ twsinde mark danske pendinge, oc ther offuer wigthe fran Surffue slott oc leen, som hans nade i wære, oc hans nades arffuinge tiill ewindelig eye haffde. Ffore huilke sager oc leligghedt wij menige Capittell haffue loffuitt oc tiilsagt, oc nu mett thette wortt obne breff loffue oc tiilstige forne her Joachim Rønnow at mwe oc schulle haffue nyde oc beholle forne Szolth, Szolthe len, Vesteregespurre oc Holløße mølle fore ett friitt brugeligt pant vden all

tynge oc besworing wafflost wtij syn liiffs tiidt. Oc naa Gud saa forseett haffuer, at hans nade her aff werden kaldett worder, tha mwe oc schulle hans nadis arffuinge annamme nyde bruge oc beholle forne Szolt, Szolthe leen, Westeregespurre oc Hollsße molle fore ett friitt brugeligt pant, saa lenge forne Szolt, Szolthe leen, Westeregespurre oc Hollsße molle worder thennom afflost aff hans nades effthertomere Biscoper vtj Roschilde for forne swm guld oc pendinge. Item maa oc schall hoffuitzswmmen bethalles, halffdelen som er ett twsinde rinske gyllene i guldt oc two twsinde marck danske pendinge paa en tiidt, oc anden halffdelen paa en anden tiid, pendinge wtij sliig myntt, som her vtj Sieland tha geffue oc genge ære, nar som werduge Herrer Biscoper wtij Roschilde thet formwe oc bekomme kwnde, oc schulle forne arffwinge pligtuge wære att giffue therpaa qvitansße oc forwaring som thet ßeg bør. Oc nar then siiste swm wdtgiffuett oc betallett er, schall forne Szolth, Szolthe leen, Westeregespurre oc Hollsße molle frij oc wbehindret strax egen komme tiill Roschildhe Biscops ßæde vden all hinder gensiigelße oc hielperede wtij noger maade. Item schulle forne Her Electi arffuinge, saa lenge the forne godz i pantt haffue, plictuge være att wdtgøre biscoper i Roschilde two wergeactuge karle mett hest oc harnisk tiill tienniste her inden landz, nar behoff gøres. Item schulle tiennerne paa godzett boo holdes wedt log skell oc Rett, oc skoffwenne ther tiillygge ey forhugges tiill wpliigtt. Oc paa thet att thenne forne store wdtlegning oc besworing som kyrken oc ßædett tiill Redning oc gode i saa maade giort er, oc then swore gield forne her Electus ther offuer haffuer seett seg wtij, icke schal komme hans nadis arffuinge slegt oc venner tiill skade oc affbreck, som hans Nade mett siitt beßonderlige beßeglede breff oc wortt samtycke haffuer bode syne arffuinge, off oc capittell tiill triighedt oc forwaring forpligthet syne epterkommere Biscoper i Roschilde paa

fædens wegne att holde forne syne arffuinge samme pant oc godz wedt mact wbrødeligen wedt alle puncter oc artickle som forscreffuit staar: Saa bepligte wij oc off oc wore epterkommere Roschilde Capittell paa wore egne oc epterkomeres Roschilde capittels vegne wedt wor gode troo oc loffue att holde forne artikle oc puncter wbrødeligen wedt magt vden all argeliist oc hielperede wtij noger maade. Tiill vindesbyrdt oc ythermere forwaring lade wij henge wortt Capittels Ingeßegell mett vilge oc vidskaff neden fore thette wortt obne breff, oc wnderscreffwett mett wore egne handscrifffter. Giffuett wtij Roschilde Sanctj Augustinj episcopi dag, Anno &c. Mdxxxiiii.

Ego Joannes Laurencij archidiaconus subscribo.
Ego Ioannes Olaui Cantor subscribo.
Ericus Effuerdi per alium me subscribo.
Ego Otto Nicolai subscribo.
Ego Martinus Henricj Canonicus subscribo.
Ego Nicholaus Charolj subscribo.
Ego Christophorus Ransbergius canonicus subscribo.
Ego Albertus Canonicus subscribo.
Ego Jacobus Canonicus subscribo.
Ego Ioannes Rosengard subscribo.
Ego Ioannes Andree subscribo.
Ego Nicolaus Rosengord subscribo.
Ego Joannes Petrj subscribo.
Ego Godeschalcus Wedzell subscribo.
Ego Georgius Carolj subscribo.
Ego Valterus Mortymeyr subscribo.
Ego Joannes Laurentij subscribo.
Ego Laurentius Andree subscribo.
Ego Nicolaus Hamor subscribo.
Ego Laurentius Ölmand subscribo.
Ego Ficho Joannis subscribo.
Ego Ericus Joannis subscribo.

11.

Optegnelse paa Klæder m. v., som Rønnow fik med sig til Dragsholm 1536.

(Orig. i Geh. Arch., D. Saml. No. 604.)

Thette efterskreffne haffuer vdlagt for Biskopen aff Siæland effter her Johann Rantzows befalning, der hand skulle til Draxholm.

Item først for 6 alne sort damask til en trøye, alen 1 golt gillen . . . . 6 golt gillen.
Item for 6 alne sort armenterst, som hand fik til 2 par hosser, alen 1 golt gillen, ær 6 golt gillen.
Item for 4 alne dubbelt sayen til 1 trøye 4 golt gillen.
Item 6 alne graa ferdoch til foer . . . 1 golt gillen.
Item 6 alne huyd kersey til trøye, for . 1 golt gillen.
Item for 8 alne sort armansterst til en kiortil som hand fik, alen 1 golt gillen facitt . . . . 8 golt gillen.
Item 6 alne graet Engelst til end Kåbe til huer dag, for . . . . 5 golt gillen.
Item for en hwe och it p . . . . . . 1 golt gillen.
Item for 1 par skoe . . . . 2 ℔.
Item for 3 dussyn Roeremmer . . . . 12 ß.
Item betalte jeg her Jehans skreddere for 2 par hosser, som han tilforn haffde køft och vdlagtt for hannem effter her Johans befalnyngh . . . . 5 golt gillen.
Item end lod jeg bøde hannem 1 gamel kiortil, stod . . . . 1 ℔.
Item end betalde jeg skredderen efter her Jehans befalnyng for offuersklerløn, hand haffde forlagt, med frensser och arbeidsløn, tilsammens . . . . . . 5 golt gillen.

[Thette fik han y vrter efter her Jehan Rantzows befalnyng.

1 fiæryngh saffran for . . . . 2½ golt gillen.
½ pund kanel for . . . . 1 golt gillen.
1 pund engefer och 1 top sucker, som wog
7½ pund, baade for . . . . 2 golt gillen.

Anm. Originalens Romertal ere her ombyttede med arabiske.

12.

To Breve fra Kong Gustav I til K. Christian III, om Rønnows Løsladelse af sit Fængsel.

a.

(Efter Jon Mortensens Afskrift i Diplomatar. Langeb.)

Wår wennlijg och kerliig Helsann, mett huess mere gott wij formå altijdt tilforenne 2c. Hogborne Furste, kære Szwåger ock besynnerlige gode wenn, wij giffue ethers kerlighett tilkenne, ath oss ær tiil wettende wordитt, Huickeledes Her Joachim Rønnow, Electus tiil Roskijldt, ær kommenn vdij E. Kᵗ vngunst och vuillie, for huad orsaker skuldt thett skeedt ær, ær oss aldeles vuitterligit 2c. Szå epter forne Her Joachim Rønnow ær ossz naget mett fryntskafft fornant, Och hans Slegt och wenner forsee ssig om mykit gott thiil oss i thenn mottann, Therfore haffue the nw scrifftligenn anlangett och begærett, atuj mett wor Scriffuelse wilde mane gott for honum, Hwilkit wij icke wiste thom i någenn motte ath affslå; Hwarfore kære Swåger, hwar så wore, ath hans saack eller brijst emott E. K. icke wore (som oss forhoppas) alt for mygin, vtan ellies forfordt for ederss kerlighett, wore forthenskull wor kerlig begerenn, ath E. K. wiille formedelst wor bøn och scriffuelse icke holle honum vdij någenn szwåre bestricking,

vthann thet ellies møgeligit wore, ath E. K. wille wende honnm tiil igenn E. K. gunst och wennskap, Thet wele wij mett ederss kerlighett i thet och alt annet mere altiid gerne forskulle. Eder her mett thenn alzmectigste Gud befalendes tiil eth lyckfaligt och Longwarigt Regimente. Hasteliga åff wor Gårdt Arnom 24. Septembris Anno etc. MDxxxvj. vnder vort Secretum.

Gustaff medt gudz nåde Swerigis och
Gøttis 2c. konnung.

(Udskrift:)

Stormecktiigh Høgborne Furste och Herre, Heer Christiann medt gudz Nåde wtualdt konnung tiil Danmarck och Norige, Hertugh vdij Slesßwiick, Holstenn, Stormarenn och Dithmerschenn, Greffue vdij Oldenburgh och Delmenhorst, wor kære Swåger, synnerlige gode Wenn och Naaboo.

D. d.

(Forscrifft for Joachim Rønnow, de anno 1536 den 24. Septembris.)

b.

Wår wenlig och kierlig helssen mett alt hueff mere kiert och gott vdi wår makt och förmögenhett är stedze tilforende 2c. Stormektigiste furste, fryntlige käre Swåger, broder och synnerlige gode wen, Ederss kerlighet vtan tuill, wäll i hug kommer, huickeledis wij både schrifftlig, deßligiste genom wåre förschickede fulmyndige, thill then beramede dag vdi Köpenhaffn, nest forlidne winter, haffue genom wåre flitige förböner, anlangat och besøkt ederss kerlighet, påå wålbyrdig mandz wegna Jachim Rønnow fordom Electj thill Roskilde, wår blodzföruant, dher mett han aff sitt fengzell eller bestricking förlossas motte 2c. Endog wij altid ganß fryntlig haffue oss thet till ederss kerlighet förseedt, att bliffue vdi thenne wår flitig begären bönhörd, äre wij dog liguell ingen endtlig ederss kerlighetz willie ther om her till tidz

førstendighet. Deßlicke minne bedie wij än nw ganske kerligen ederss kerlighet wille ansee wår tilforladelig bön, och lathe förbede wår blodzföruante Jachim Ronnow hans fengßell eller bestryckning quit och løsst. Wii förfehe oss aldelis, att han bliffuer ederss kerlighet så genom sine slekt och wenners lyffter och förplictelßer försächrendis, att ederss kerlighet effter thenna dag icke schall behöffue att beförgie sig aff honum någhet argt eller fare, hemligen, eller openbarligen, vdi någen motte. Sådant wele wij mett ederss kerlighet vdj all tacknemelighet gerne förschulle och bekenne. Befalendis Ederss kerlighet hermett then almectigste gud mett siell, Liff, ständt, regimente, och all welfart. Hasteligen aff wårt Slott Kalmar 3tia Augustj Anno 37. Vnder wort Secret

Gustaff mett Gudz Nåde Sverigis och Götis etc. konungh.

Udskrift:

Stormektigiste Høgborne Furste och Herre Her Christian met Gudz nåde vtwald Konungh thill Danmarck oc Norge Hertug thil Sletzwigh, Holsten Stormern oc Ditmerschen, Greffue vdj Oldenborg och Delmanhorst wår Fryntlige käre Herre broder, Swåger, nåboo oc synnerlige gode wen Kerligen.

13.

To Breve fra Rønnow til Hr. Mogens Gyldenstjerne.

(Efter Originalerne i Geh. Arch., D. Saml. No. 601.)

a.

Ther som noghle store welgerninghe kwndhe met ordh fwltackess, kære her magnwss gyldenstern, wildhe ieg tha aff myn høgsthe macth meg beflythe edher at betacke. Nw er bodhe tydhen for korth till mange ordh, dissligest engen ordh kandh fyllesthe gøre modh then store troskab,

welgerninger och ærlighe tilbwdh, i modh megh i thette fencknesſ bewisth hawe. Dogh tacker ieg edher nw met thenne myn ringhe scriwelse, saa møghet meg mest mwgelicth er, for edhersſ ærlige tro tilbwdh, i meg nw met wobitzer hawe frostaa (sic) ladhe. Kære her magnws wobitzer hawer meg saa bereth, ath hwesſ handh hawer handleth met ko. magtt paa mynne wegne, thet hawer hand edhe tilkendhe gyweth, och ther om saa met edher till ensſ wordhet, ath ieg skwlle aaptegne paa ien seddel thy godhe men afſ myndhe slecth och wenner, som ieg trodhe till ath skwlle willi lowe och sye for meg till ko. magtt, ath ieg matthe komme afſ thette langhe fencknisſ och till ien erligh Handel met hans nadis ko. magtt. Saa hawer ieg nw anwordhet vobitzer fremdelis atforskicke till edher (efther beggesſ edhrsſ beslwth) ien optegneth seddhel met nogne ærlighe och streghe (sic) rittersſ och ærlighe afſ adelsſ nawn fortegneth, forhobendisſ thet altydh till thennæm och flere at thy nw wille bewise therisſ ærlighe och adellicke daath modh meg och lowe och sye for meg till ko. magtt; alth hwesſ thy ther wdi gørendes wordher, thet will (ieg) som ien ærligh oprectigh afſ adel ærligen och trofastelig gøre och holde. Kære her magnwsſ, i wildhe nw efther myn store tro och lowe till edher hawe then wmage och forhandle myn sagh hoesſ samme optegnedhr forlower; thet will ieg altydh mod edher forskyldhe och fortynne. Befalendes eder gwd. Screwith met hast paa wisborri fredag for margarethe, anno 1541.

Joachim Rønnow.

Udskrift: Her magnwsſ gyllenstern.

b.

Kære Her magnws, ieg hawer tilforn scriwith edhe till om then Handhel och tilsawndh, edher och wobitzer paa mynne wegne i mellwm wærith hawer, och ieg dog her efther engen grwndelig antword hawer fornwmmeth;

behendes edher ther for en nw som till forne gerne, ath i wildhe forhandle myn sag met thet besthe hoeff them, hwndh anthen bør ath forhandliff, eller them, som nw i rigeth møghet gehør hawer och ther for disyderemere bør ath hanthowe retferdighed, paa thet ieg matthe komme aff thette wforskylthe fennif, i hwelket ko. magtt efther wrangh wndherwisnig och wndhe tilskønderif raadh paa vi aardh hawer (meg) i holdhet ladhet, Och till ien ærlig skellig och retmessit Handen met H. n. k. m. Er thet saa, kære magnwss, at i meth flere mynne wenner kwndhe thet i saa maadhe forhandle, ath wobitzer thaa motthe faa scriwelse och befaling ath føre meg i righet igen, ath ieg maa komme i tall meth mynne slecth och wenner. Hwef lowen och wissen H. n. k. m. er aff meg begerendes, och yen erligh mandh staar ath gøre, then will ieg thaa meth mynne slecth och wenner gøre och gywe Hans nadhe, Och sydhen som tilforne skicke och holdhe meg i modh H. n. k. m. och mith ferne landh meth troskab och willig tynsthe, som ieg bodhe aff ære och natur tilplectig er. Gører nw her efther som myn store tro er till edher; thet will ieg gerne met edher forskyldhe. Screwith wisborri paa gotlandh, fredag for dionisii, anno 1541.

Joachimws Rønnow.

Udskrift: Erlig. welbyrdig. Her magnwf gyllenstern ritther. syn tro wen.

B. Tillæg.

I.

Om Størrelsen af den Sum, som Rønnow gav K. Frederik I for Stiftet.

Forfatteren af den Skibbyske Krønnike (l. c. p. 585. 599.) og Hvitfeldt (K. Fred. Is Hist. S. 174; K. Chr. IIIs Hist. Fol. Hij.) berette eenstemmig, at Rønnow gav Kong Frederik den Første 6000 Gylden for Roeskilde Stift. Det er vel derfor blot en Trykfejl, naar Pontoppidan (Annall. II. S. 428-29.) siger 5000 Gylden, hvilket man saa meget heller kan antage, som Pontoppidan selv paa et andet Sted (a. Skr. S. 824.) har 6000 Gylden. Der kan imidlertid være nogen Grund til Tvivl, om Forf. af den Skibbyske Krønnike (som Hvitfeldt nok ligefrem har udskrevet) virkelig har kjendt den sande Størrelse af den omtalte Pengesum. Dette vil sees af følgende Qvitteringer og Breve.

a.

Ioachimus Rönnow dei gratia
Electus Episcopus Roschildensis.

Premisso nostro syncero fauore, kieræ wenner som eder fortencker at effter then gode herres biscop Lage Urnes død hues siell gud naade, tha wor thet lang tiidt før end wii aff guds forsiwn mett wor naadiste herres

sambtycke komme her tiill stichtet, oc wille kon. Mtt thet icke anderledes sambtycke end effter then ordinands oc stick, ther bleff giortt wdi then almyndige herre dag i Otthens, at wii motte loffue hans naade en stor swm guld oc penninge, hvilken wii wdi thenne store kriig, feyde oc onde tiid icke kwnne affsted komme, wden wor oc wortt stictþes store skade, men ther thiill storligen haffue behoff bode eders oc flere wore wenners hielp oc trøst. Thii bede wii eder kierligen oc begere, at thersom i haffue nogen kirckens clenodier, som i icke dagligen bruge, atj ther mett wille wndsætte oss tiill at wdsætte (sic) betale oc hielpe oss aff samme giell mett, wii wille gerne mett tiiden wederlegge kircken ther wdinden, at thet skall bliffue henne skades løst, oc altiid gerne igen ramme oc wide hennes oc alles eders gaffn, beste oc bestande, som wii plictige ere. kiere wenner, lader eder her vdj findes welwillige, som wii eder fwlkommeligen tilltroo; thet forschille wii mett eder gerne. In christo valete. Ex Castro nostro Hiortholm, Dominica intra oct. omnium sanctorum, Anno &c. Mdxxix.

Udskrift: Venerabilibus Magnificis viris Dominis Doctori Ditleuo Cantorj ceterisque Ecclesie nostre collegiate Haffnensis canonicis nobis syncere dilectis.

b.

Wii Joachim Rønnow met guds naade wdwalt biscop tiill Roschilde domkircke, giøre witterliigt oc kiendes met thette wort obne breff, at wij for stor nødt oc trang skyldh haffue annammet oc wpboret aff woor collegiate kircke wdj Kiøpenhaffnn nogre lodt sølff af hennes clenodiis, Som er tw hoffuet, tiill hielp wdj thenn swm guld, wij nw tiill trium regum dag neesth kommendes schwlle giiffue kon. Mtt, woor kieriste naadig herre; Huilcket sølff wij bepliicte oss at holle forne woor colle-

giate kircke oc wort capitell ther sammestedt wden all schade, Naar gudh wiill at wij komme tiill fornn met woore ærende, som wii foor gudh andszuoore wille oc for mennischen were bekende. In cuius testimonium Sigillum nostrum presentibus est impressum. Datum in Curia nostra episcopali Roschildensi, octaua beatj Martinj episcopi, Anno domini Millesimo quingentesimo vigesimo Nono.

(Levning af Seglet i rødt Vox er tilstede.)

(Bag paa med en anden samtidig Haand:) om thet sølff, electus annammet haffuer.

Om thet første sølff electus fick aff capittel.

c.

Eyller Rønnow

ffick quittantze, att handtt haffuer fornøgett konge Mt tolluff hwndrede gulderne paa ßen broders her Joachim Rønnows vegne, Biscop vdi Sellandt. Cum clausulis consuetis. Dat. Gottorp, Dominica Palmarum. Anno &c. Mdxxx.

Dominus Rex per se.

d.

Mynn welueliige wnderdanige, pliictuge och throo tieneste eders Naades høgmectiighedt ydmygliigen forsendt met wor Herre. Høgborne och høgmectigste Første, Kieriste Naadige Herre, werdis eder Naade at wiide, at nw i nesthe forledne dage fiick ieg eders Naadis Canceller Her wolchams Schriiffuelße, wdi huilcken hand beror, at eder Naade er hannom 3000 Marck Lubsch skyldiig oc ther poo haffuer antwordet hannom thett breff, eders Naade haffuer aff meg poo then 3000 marc Lubsch, mett eders Naadis følge breff ther hoßß, at Jeg hannom samme Penninge i nesthe tiilkommendis omsslag giiffue oc fornøge schall, Saa giiffuer ieg eders Kongl. Maitt

ydmgliigen tiilkende, at then tiidt Jeg wdi fiisthe Herredag i Kiøpenhaffen fornøgede eder Naade hues igen stoodt aff then 1500 gyllen, thaa handlede ieg mett eders Naade om forne 3000 marc, oc loffuede oc tiilsaugde eders Naade meg samme tiidt at wele ombrage oc schøne meg mett thennom, indtell Posche nest kommendis, oc sætter ieg ther foore thett hoff oc trøst hooff eder Kongl. Maitt, at eders Naade icke tiilstæder, at ieg foore samme 3000 marc inden forne Posche daag oc termiin beswoores oc kræffues schall effter thett eders Naade meg selff loffuet oc tiillsaugt haffuer, bedendes ydmygeliigen eders naade weell werdes oc andsee then Swm guld, som ieg deeff forwden tiill forne omslaw eder Naade giiffue schall, tiill huilcken ieg weedt meg ingen anden raadt, end at tage samme guld vdt poo renthe Penninge i samme omslaw; Sammeledis at ieg nøddes tiill at giffue mytt Folck oc Swenne tre dobelt klede og Penninge første aar, mett anden forblotning, Jeg annammede Stiichtet mett, ydermere endt andre Bisper foor meg giort haffwe, henger ieg dessliigest end nw wdi stoor gield oc dauliig Kraff hooff myn Slecth oc wenner foore then Swm guld, ieg eders Naade fiist gaaff, Saa ieg boode foore thett och anden tynge oc beswaaring, meg haffuer poo hengt siiden ieg tiill Roschilde stiicht kom, mett Hesthe, Harnisk oc Kriigsk Handell, som ieg haffuer reedt meg poo, eder naade oc Riigett tiill thieneste, thaa finder ieg meg beswooret oc wdi reet wiiff geld skyldiig at wære hooff 4000 gyllene, Saa meg, kieriste naadigste Herre, ingeledis mweliigt er, wden ewiig schade oc forderffue, at giiffue sammæ eders Naades Canceller forne 3000 marc wdi neste tiilkommendis omslaw. beder ieg ther fore ydmygeliigen, eder Naade well werdis, at lade meg nyde forne daag oc termiin tiill Posche nestkommendis, Huor eder Naade thet ingelunde gøre kandt, thaa wiill ieg poo nyff foruandle myne forpliictningis breff ind poo forne

Her Wolcham oc sætte hannom fyllest oc nøgactiig loffuen oc wissen oc giiffue hannom th[illegible]r aff aarliigen Renthe Penninge, saa lenge Jeg hannom fornøgett oc bethallett haffuer, Eders Naadis Kongl. Maitt wiille werdis her poo at schriiffue meg eders Naadis gode oc gunstiige swoor tiill igenn, huor effter ieg meg rette moo, oc andsee saadan myn leyliighedt, som ieg nw berørt haffuer; Thett wiill ieg mett gods, Halff oc Liiff hooff eders Naade oc eders Naadis børn ydmygeliigen fortiene Saa lenge Jeg leffuer, som Jeg pliictug er, Ethers Naadis Siell Liiff oc Statt gudt almectigste beffalendis ewindeliigen. Schreffuet i Roschilde, tiiffdagen nest foore Sanctorum Simonis ex Jude Apostolorum dag, Aar effter guds byrdt 1530.

Ethers Nadis Kongl. Maitts.

Ydmyge oc thro Tienere Joachim Rønnow,
wdualt Biscop tiill Raschilde.

Udskrift: Høgborenn oc høgmectigste Førsthe oc Herre, Her Frederiick mett Guds Naade Dannmarckis wendes oc Gottis Konning, wdualt Konning tiill Norge, Hertug i Slessuig, Holsten, Stormarn oc Ditmerschen, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, syndt kiereste naadigste Herre ydmygeliigenn.

Paaskrevet: Om then Handel vtj Kiøpenhafn om Messer oc Vigilier.
Om iijM Mark af roskildt til Canceller oc swar.

(Originalen paa Papir med Mærke af Seglet i Danske Samlinger Nr. 604).

e.

Her Joachim Rønnow Biscop till Roskilldt

ffeck Quittantze paa tree twsindt gyllden wdi gulldt som handt k. Maitt for hans Confirmation (effther then be=

slutning oc tillsagn, Danmarkis Riigis Raadt off bewiill-gett oc samtyckt haffue) giiffue skulle, saa k. Mtt tacker hanwm for goedt betaling wdi alle maade, Thy lader k. Mtt forne Her Joachim Rønnow, hans arffwinge oc alle andre paa hans wegne frii, qwiit, ledige, løsse, oc alldttingeste orsage fore off, wore arffwinge oc effther-kommere, koninger wdi Danmarck, for alltt ydermere till-tall, kraff, eller maning om samme swm gulldt y noger maade, oc ther fore døde oc magttløsse giøre k. Mtt alle the breffue oc scriffther, som handt k. Mtt oc h. R. arff-winge ther om giffuitt haffuer, saa the alldrig hannom, hans arffwinge, eller nogre andre paa hans wegne wn-der øgenn eller till skade effther thenne dag komme skulle. Dat. Gottrop, Mandagen nestt effther Scholastice virginis dag, Aar ꝛc. Mdxxxj. 13 Feb.

Dominus Rex per se.

(Regr. ov. alle L. No. 2 fr. 1525-32. p. 374-75.)

II.

Om Rønnows Medbejlere til Roeskilde Stift.

Vi have allerede ovenfor (S. 25) seet, at Kong Frederik I, dersom man ellers tør fæste Lid til Beretningen i den Skibbyske Krønnike, havde i Sinde at forskaffe en af sine yngre Sønner Roeskilde Bispedømme, og at Erkebispen af Bremen siden gjorde Fordring derpaa (s. ovenf. S. 126.); men at Rønnow lykkelig blev befriet for disse Rivaler. Her kan endvidere tilføjes, at Lybekkerne i Aaret 1535 vilde have givet Grev Christoffer af Oldenborg dette Stift, men at han forsmaaede det (Hvitfeldt, K. Christ. IIIs Hist. Fol. Oiij). — Rønnows farligste Rival var imidlertid den med K. Christian II bortflygtede udvalgte Lundske Erkebisp Johan eller Hans

Vefs (Johannes Vesalius), som uden Tvivl var Aarsag i, at Rønnow ingensinde erholdt pavelig Confirmation. Dette sees af tvende, saavidt jeg veed hidtil ubekjendte Brevskaber, hvilke jeg først tilfældigviis har lært at kjende efter at den største Deel af nærv. Skrift var færdigt fra Pressen.

Det første er et paa Tydsk forfattet Brev fra Vefs, tilskrevet „Den Gestrengen und Erentuensten Herrn „Johanßen von Schoenenbergh, Ritter, meinen gunstigen Erben-Hern ved freunt," og dateret: „zu Anttroff (ɔ: Antverpen), am ij Augusti, Anno XV^c^XXIX." I dette Brev siger han bl. a.: „In regno Daniæ er Lage „Urne, Bisköp af Roeskilde, død for kort Tid siden, og „min naadigste Herre Kongen" (Christian II) „har ud„nævnt (genominyrt) mig til hans Efterfølger, omend„skjøndt jeg ikke ønskede det. Men da det er min naa„digste Herre og hans smaae Børn magtpaaliggende at „have en Bisköp af deres Partie der, saa har min naa„digste Frue Margrete" (Statholderinden i Nederlandene) „og mange andre Fyrster og Herrer bedet Hans Hellig„hed Paven om at meddele mig Confirmation, addentes „clausulam, qvod semper sustinui partes Romanæ ec„clesiæ contra foetidam illam sectam Lutheranam, et „qvod ex mea promotione totum regnum posset sumere „augmentum fidei nostræ, et eradicari vesania jam se„minata. Herfor er min venligste Bøn til Eder, at I „vilde lade mig nyde godt af vort gamle Venskab og „skrive en Anbefaling for min Person til Eders Broder „Erkebiskoppen af Capua, Legat.; thi da kunde jeg være „vis paa, at Paven vilde confirmere mig. Og dersom „I hos Eders og min naadige Fyrste og Herre, Hertug „Georg af Sachsen, kunde forskaffe mig litteras com„mendatitias super dictam ecclesiam Roschildensem, „per obitum Lagonis Urne vacantem, det vilde jeg være

„Hans fyrstelige Naade og Eder taknemlig for i hele
„mit Liv o. s. v."

At Wefs virkelig erholdt pavelig Confirmation, sees af det andet af de omtalte Breve, hvilket er et paveligt Breve til Hertug Philip af Pommern, hvoraf Langebek i sin Tid har erholdt en Afskrift (efter Orig. paa Pergament i det kgl. Archiv i Stettin, Fasc. 52. Nr. 17.), der nu forvares i det Langebekske Diplomatarium i Geh. Archivet, og lyder saaledes:

CLEMENS PaPa VII[us].

Dilecte fili, salutem et apostolicam benedictionem. Cum nos, consideratione carissimi in Christo Filii nostri Caroli, Romanorum Imperatoris semper augusti, ecclesie Roschildensis [1]), tunc certo modo pastoris solatio destitute, de persona dilecti filii Johannis Ecclesie [2]) Roschildensis, de fratrum nostrorum consilio, apostolica autoritate prouiderimus, preficiendo ipsum illi in Episcopum et pastorem, prout in nostris inde confectis literis plenius continetur; Nos Eundem Johannem Electum, suis exigentibus meritis, paterna beniuolencia prosequentes, ac Cupientes, quod in dicta ecclesia Roschildensi [3]) sub eius regimine in spiritualibus et temporalibus felicia suscipiat incrementa, nobilitatem tuam, cum rugie [4]) tue temporalis ditionis in diocesi Roschildensi, ut accepimus, fore dinoscatur, attentius hortamur, tibi nichilominus in virtute sancte obedientie Mandantes, qvatenus eundem Johannem electum, pro tua in hanc sedem deuotione ac nostra

---

[1]) Roschildensis maa rettes til Roschildensi.

[2]) Ecclesie er uden Tvivl urigtig læst, istedetfor Electi.

[3]) Istedetfor in dicta ecclesia Roschildensi bør uden Tvivl læses antedicta ecclesia Roschildensis.

[4]) Her, eller foran rugiæ, bør vistnok indskydes terra, hvilket Ord ogsaa er skrevet til i Marginen ud for denne Linie, som det synes med Langebeks Haand.

et apostolice sedis reuerentia [1]), tuam auctoritatem interponere velis, ut omnes et singuli subditi tuj dicte terre rugie ipsi Johanni Electo tamquam patri et pastori animarum suarum intendant et eius salubria monita et mandata suscipiant et efficaciter adimpleant, Necnon servitia et iura sibi ab eis debita integre exhibeant, ac de omnibus fructibus, redditibus, prouentibus et obuentionibus, que vero Episcopo Roschildensi in ipsa terra Rugie de iure vel consuetudine debentur, efficaciter faciant. Quodsi, ut speramus, feceris, rem diuine maiestati gratam et tue nobilitati dignam efficies, ab eadem maiestate divina premium cum laude cunctorum recepturus. Datum in Ciuitate nostra Bononie, sub annulo piscatoris, die VII. Martij MDXXXIII., Pontificatus nostri anno Decimo.

Udskrift: Dilecto filio, nobili viro, Philippo duci Pomeranie.

III.

Slægtskabsforholdet mellem Kong Gustav I. af Sverrig og Bisp Rønnow.

Beskaffenheden af dette, hvilket ovenfor flere Gange er berørt, blandt andet i Kong Gustavs Breve til K. Christian III. (s. ovenf. S. 176, 177), sees af følgende Brudstykke af begge de vedkommende Slægters Stamtavler:

Christiern Nielsøn Wasa.

Johan Christiernsøn til Rydboholm.	Birgitte g. m. Claus Rønnow.
Erik Johansen.	Marqvard Rønnow.
Kong Gustav I. af Sverrig.	Bisp Joachim Rønnow.

[1]) Her synes noget udeladt i Afskriften.

IV.

Roeskilde Stifts Gods 1536.

Fforklaringh paa awffgifftth och tienisthe: som giffues och giøres aff Slotth och gordhe som ere i forleningh aff Siellandz bescobs Stygth Mdxxxvj.

Fførst Draxholm er forlentt paa Reghenskaff ꝛc.

Aff Kattherup och Kwsßerup som ere vj gordhe giffuer Lawris Jwersßen paa Halsnes ½ te Smør: xj mark iiij ß: 1 Swyn: ath ydhe paa Draxholm item en Karll till skyffds nar till syges: oc lyghe selffue i Slotzloghen nar behoff er.

Aff Berckinghe gordt giffuer Eryck Matzen ½ lest bygh: ½ lest Rw: och haffuer lyffds breff: oc giør inghen ydermere thienisthe.

Aff Horby gordt giffuer Mongs Goske ii½ lest iij pd. bygh: ii½ lest iij pd. Rw: xx marc till Jwell: en Karll till skyffds nar till syges och haffuer lyfds breff: Item giffuer forde Mongs Godske iiij lødemarc aff Wygs bescobs Tyendhe.

Aff Elinghe i Thwtze herret giffuer ffrw Sophia Her Albreth Jeipffens xxxiii½ marc iiij ß till Jwell: en karll till skyffds nar till syges: och haffuer lyffds breff.

Aff Elinghe i Ottzherret giffuer ffrw Christinæ Per Lawritzens: xiij ß grotte: iij pd. bygh: iij pd. Rw: till Draxholm: en karll i Slotzloghen nar paa eskes: och haffuer lyffds breff for segh oc sytt barn ꝛc.

Aff Steruett och Raadhe oc ij Kircke tyendhe giffuer Eryck Daaw vij pd. bygh oc v pd. Rw atth yde hwor hannom till syges: en ferdygh Karll till landt eller wandt: oc haffuer lyffds breff: Item haffuer handt annamet ffor seegh inventarium: ꝛc.

Aff Padebwrges leen giffuer Claus Daa en lest bygh iiij tr Smør ath ydhe till fadebwreth: en te honingh: vij lødemarc: halffdelen oldhen geldhen nar oldhen er:

en ferdygh Karll till landt eller vandt nar till syges: oc haffuer lyffbs breff for seegh och syn husfrve.

Torsweræ haffuer Michild Brockenhwff i forleningh oc vor ycke selff till stedhe: och hans ffogett vesthe inghen besteedt ther paa ꝛc.

Solthe, Leckinghe: haffuer Thomes paa reghenskaff.

Aff Elmelundhe giffuer Claus Eggertzen jc mark en Karll till skyffbs ij nether gesterj om aarett ½ lest Sildt fwld och thom.

Aff Giorsløffue giffuer Knudt Ebbessen iiij lesther, iiij bwrgeleyeræ ath hollæ om aareth, iij hesthe till tienisthe indhen landz oc ij hesthe vdhen landt, ij netther gesterj ꝛc.

Aff Wendzløffue leen giffuer Her Knvdt Rwdt ij lesther Korn (item) ij Karle till tienisthe nar till syges till landt oc wandt, och haffuer lyffbs breff till segh, syn hvsfrv, oc ith barn ꝛc.

Ffredzgordt, Twmmerwp po Halssnes, item Smedstrvp iiij gordhe haffuer ffrv Elinæ Mawris Skaffues i forleningh och ther aff giffuer till poschen, xlviij marc, ½ lest bygh ½ lest Rw, en ferdygh Karll met hest till landt ij Karle till skyffbs nar till syges, item skall hwn holle tho parthe ferdighe i the Marswyn bwlcke ther eræ for landett om aarett herren til godhe, item haffuer hwn ij bescobs tyendhe, Mielby och Thoerwp paa Halsnes, i samme awffgiffth, item en bescobs tyendhe till Junxhoffuet; item haffuer hvn Tørsløffue och fførsløffue bescobs tyendhe, och haffuer lyffbs breff paa alth sammen ꝛc.

Aff Slaslvndhe giffuer Oluff Skingkell en lest v pd. bygh, en lest v pd. Rw, en ferdygh Karll till skyffbs nar pa eskes, och haffuer lyffbs breff for segh oc syn hvsfrwe, Item skall hand giffue the ij parthe aff hwad oldhen svyn som ffaller nar oldhen er, item haffuer handt en bescobs tyendhe qwytth oc ffry, aff Slaslwndhe foghen.

Item haffuer handt bescobs tyendhe Drøsle bierghe och Synderups sogne och ther inthet breff paa.

Aff Ramløsßæ giffuer Lawris Jenssen xij løde (marc) till Micaelis, en ferdygh Karll till landt eller vandt, iiij netther gesterj om aaretth. Her paa haffuer handt lyffbs breff for segh oc syn hosffrve: item haffuer handt lyffbs breff paa en bescobs tyendhe aff Wby hoeff Wordingbwrghe. Item haffuer for^de Lawris Jenssens søsther Sylæ lyffbs breff paa Høyby bescobs tyendhe vdj Otzherret.

Aff Jonstrups gordt : by : och mølle : Item aff ij bescobs tyendhe, som ere Smørwmæ och Werløssæ Maglæ giffuer Christhen Paars, iij pd. bygh, iij pd. Rw, och haffuer lyffbs breff ꝛc.

Aff Thwreby leen giffuer her Matz Eryckssen ix tr Smør xix lødemarc till Jwell oc xix lødemarc till posche, xxiiij lesther kull, ij ferdighe Karle till (landt) eller wandt, ij bwrgeleyeræ ath holle mellem aar och dagh, iiij netther gesterj om aaretth.

Aff Hawelssæ giffuer ffrw Sophia Gøye xij Lødemarc till Micaelis oc haffuer lyffbs breff ꝛc.

Aff Ffarwm giffuer ffrw Alhedt x lødemarc till poschen, en ferdygh Karll till skyffbs, och haffuer lyffbs breff och hendes søn Mesther Jens Rosengordt effther hendes dødt ꝛc. Item aff Strøø och Skeffwinghe xv pd. bygh xv pd. rw, oc haffuer lyffbs breff.

Aff Sielssæ giffuer Niels Wincentij vi½ lester byg och rw, x boell galthe, xix ffor oc lam, en ferdygh Karll till skyffbs ij netther gesterj, haffuer lyffbs breff till segh, syn hosffrwe oc it barn.

Aff Børgeby giffuer Her Jehan Vrne j^c marc till posche, ij ferdighe Karle till landt eller vandt, och haffuer lyffbs breff ffor segh syn hvsffrv oc it barn.

Aff Hwswmæ giffuer Per Godske xij marc ꝛc., oc haffuer liffbs breff.

Aff Marups leen giffuer Claus Eryckssen en te Smør xvi½ marc vj ß.

Aff Sancte Agnetes Closter i Roschildhe, som ffru Pernelle Gøye i forswar haffuer, er inghen awffgiffth vdhen then ther Jomffrverne ffor i Conuenthet.

Bescobs gordz leen i Roschildhe haffuer Officialis vdj beffallningh paa reghenskaff.

Item ffadebwrsleen haffuer Her Claus i beffallningh paa reghenskaff.

Item Tølløsse leen och Swenstrups leen som tillfforne haffuer veretth i forleningh, lyghe nw till forne ffadebwr och Her Claus skall ther fore staa till reghenskaff.

V.

Samtidens og Efterslægtens Beskyldninger mod Rønnow.

Den vigtigste Deel af Rønnows Levetid indfaldt i en Periode, da Danmark var deelt i religieuse og politiske Partier, der stode fjendtlig over for hinanden. Det ene religieuse Parti dannede Reformationens Tilhængere, det andet den papistiske Læres Forfægtere; hiint bestod især af Borger- og Bondestanden, men det fandt ogsaa Understøttelse hos en Deel af den verdslige Adel, og kæmpede med Held mod dets Modstandere, som bestod især af den katholske Gejstlighed, fornemmelig Bisper og Prælater, og enkelte verdslige Magnater. De politiske Partier bestode af Borger- og Bondestanden paa den ene og Adel og Gejstlighed paa den anden Side. Med alle disse Partier søgte Rønnow at holde gode Miner; men Følgen deraf blev, at han ikke kunde gjøre noget tilpas, og han maatte derfor høre ilde af dem alle: en naturlig Straf for hans Halten til begge Sider. Hvor misfornøjet det katholske Parties Ordfører, P. Eliesen, var med ham, det have vi allerede seet (s. ovenf. S. 83); og at det protestantiske Parti ikke var mere tilfreds med ham, det viser blandt andet især de Beskyldninger, der fremføres mod ham i det i Kong Christian IIIs Navn forfattede og paa Gammeltorv i Kjøbenhavn den 30te October 1536 oplæste Klagemaal over Bisperne. I dette vare Klageposterne baade mange og vægtige; nogle af dem ere allerede ovenfor berørte, de øvrige vare følgende:

At han ikke alleneste er befundet vældeligen og tyrannisk mod sine Breve og Segl at handle med Evangelio,

men haver ogsaa uforskammet og uden al Blusel, af hans eget Hoved og Fortægt, turdet strække sig mod den verdslige Øvrighed, og underftanden baade Ædle og Uædle. Og besynderligen er en arm Borger udi sin retfærdige Sag med Vor Herre Faders (Kong Frederik I.) Lejde og Beskjærmelsesbrev kommen for ham og haver fortrøstet og forladt sig paa samme kongelige Brev og Segl, og som han haver antvordet ham samme Brev, haver Bispen spurgt ham ad, hvad det var for Breve? Da haver denne arme Mand svaret, at det var Kong Frederiks Lejde og Beskjærmelse; dertil Bispen haver svaret: Den gamle Nars! den gamle Kjetters! og strax rev Brevene sønder og kastede den fattige Mand dem til igjen og bad ham gjøre sig et Bad med dem". — — — —

„Hvorledes han er omgangen med Adelen og Ridderskabet udi Riget udi Kong Frederiks Tid, er hver Mand vitterligt; og besynderlig hvad for et bispoppeligt Stykke han beviste Hr. Holger Rosenkrands, hvis Sjel Gud naade, paa Bjerrets Thing, er klarligen for Dagen: den Gang Hr. Holger sendte sin Skriver urustet og uvæbnet til Thinge en Morgen, der med Loven og Retten at udrette hans Sager og Ærinde, haver Bispen didskikket tre af hans Svende, væbnede til Hest, og der paa Thinget og for Doms Ret lod det arme elendige Menneske, uden al Skyld og Brøde, Ret og Skjel, myrde og ihjelslaae — — — — og haver Hr. Holger, havde han endog eengang været en saa berømt Ridder, ikke maattet vederfares Skjel af Bispen eller hans for saadanne Gjerninger, men Bispen haver altid forladt sig og stillet sin Sag paa hans mange Svende og Heste og paa Stigtens store Gods." — — — —

(Her er Klageskriftet defect og vi maae derfor om de øvrige Klageposter behjelpe os med Svanings Udtog i N. D. Mag. III. 25-26).

7. „Ladet belægge Bejene, da Kjøbenhavn var beleiret i Kong Frederiks Tid".

8. „Vilde drage Ebbelholts Kloster under sig. Item, om Soer Klosters Gods".

9. „Item, Antvorskovs Kloster at vilde kjøbe".

10. „Beskattet Karen Clements i Roeskilde 2000 Mark imod kongelig Lejde og Beskjærmelsesbrev".

11. „Forsømmelse in interregno".

12. „Gloriatus, Regem non electum iri IVor primis annis, et deberi pro suo captu eligi".

13. „En Konge skulde ikke have til Underholdning uden 15000 Gylden, og en Boelskaff hos sig; hver Biskop var Konge i sit Stift. Non concessurum moveri tan-

tum bellum pro Rege pellendo, ut tempore Christierni II., sed more majorum statim occidendum. Cui aliquis objecit: Qvid si tu Rex esses, qvomodo te velles conservare? Respondit: Jeg er som Katerne, Jeg kjender vort Folk vel".

14. „Commissarii in castris miserunt pecuniam sumturos ad eum, sc. Christoffer van Felten, Johan Friis, Hr. Vincentius og Ditlev Brokdorff. R(espondit): I sende mig saa mange Statholdere; jeg kjender ingen uden mig selv Statholder i Sjælland &c."

15. „Cavillatus Regem apud Germanos".

16. „Beskattet en Borger i Nestved contra Regis intercessionem".

17. „Forbuden sine Tjenere at grave Skandsegrave for Kjøbenhavn".

18. „Indkaldet en Borger, siden Kjøbenhavn blev opgiven, Jacob Rug, i sin Gaard, og i sit Kammer slaget ham med en Stridshammer, og under Vejen, indtil han blev befriet af hans egne Svende og maatte udbæres. Hvorved han haver forbrudt Liv og Gods".

19. "Han vilde ikke lade Penge til at betale Rytterne med eller sige god til de Holster for Kongen, da Kjøbenhavn var vunden".

20. „Men strax derefter „(noget tilforn hedder det i N. D. M. III. S. 21.)" drog han efter Kongen til Helsingør, om Kongen vilde sælge ham og hans Anhængere arveligen alle Herreklostre i Sjelland med deres Tjenere og tilliggende Gods, da havde han Penge".

Til disse Beskyldninger kunde endnu have været føjet den, at han havde indgaaet et hemmeligt Forbund med Bispen af Vendsyssel (N. D. Mag. III. S. 27. Art. 9), hvis Gjenstand dog er ubekjendt.

Vi maae her lade os nøje med at have anført de Beskyldninger som Klageskriftet indeholder mod Rønnow; men kunne dog ikke undlade at bemærke, at det uden Tvivl ved en nøje Prøvelse af det hele Klageskrift (hvilken det dog ikke her er Stedet at anstille) vil befindes, at mange af dets Beskyldninger ere deels overdrevne, deels aldeles ubeføjede.

Var Samtiden saaledes ubillig mod Rønnow, da er det intet Under, at Efterslægten dømte ham uden Skaansel. Men det blev ikke derved. Man opdigtede nye Beskyldninger mod ham, som f. Ex. den om hans Frieri til Kejser Carl V's Søster Statholderinde Marie i Nederlandene, hvem han tillige skal have sendt sit Portræt (*Chytræi* Saxon. lib. XV. p. 379); hvilket med Rette af af Biskop Münter er erklæret for en reen Fabel. Hvad

andre have beggaaet, er bleven lagt Rønnow til Last, som naar man har beskyldt ham for at have ønsket at være en Djævel, paa det han kunde plage Kong Frederiks Sjel med hedt og koldt (Pontopp. Annall. II. 429. Rohmann, a. St. S. 139; jvf. N. D. Mag. III. 26, der viser at Jørgen Friis i Viborg var den rette Skyldige); og endvidere deraf uddraget den Formodning (Pontopp. l. c. p. 430): „er sey ein sogenannter starcker Geist gewesen, dessen Religion so viel heist als keine haben". Ja endog for Brugen af Navnet Joachim istedenfor Jacob er han bleven dadlet (af Pontoppidan, a. St. S. 429); skjøndt disse Navne ogsaa af Andre ere blevne brugte i Flæng, baade før og efter Rønnows Tid.

Desto mere maa man undres over, at man ikke har lastet ham efter Fortjeneste for en grov Usædelighed, som Slægtebøgerne eenstemmig tjende ham skyldig i. De berette nemlig, at han med Anne Lunge (er Datter af Ove Lunge til Tiirsbek), Nonne i Maribo Kloster, skal have avlet en Søn ved Navn Floris,* der ejede Rødergaard paa Langeland, og efterlod sig en Datter, Anne Rønnow, der blev gift med Hans Pors (jfr. Hofmans Saml. af Fundationer, VI. 252).

Rettelser.

Side 57. Lin. 3. dem læs: den.
— 59. — 16. ff. udslettes: selve Hovedmanden for de danske Reformatorer, og
— 79. — 23. d. 25de l. d. 27de.
— 79. — 29. trasserede l. trassede (trodsede).
— 115. — 15. 18de Aug. l. 28de Aug.

* død 15 maj 1600 på Basnæs